बालबालिकाको बस्तुगत विवरण

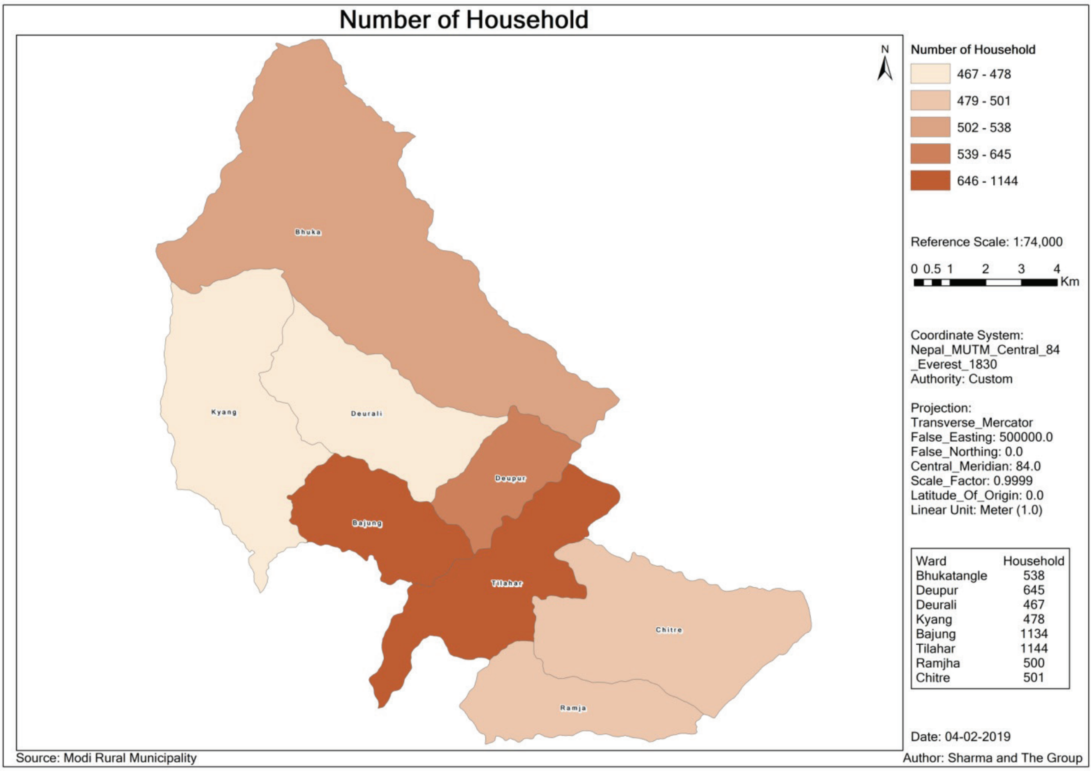

मोदी गाउँपालिका, पातिचौर, पर्वत २०७९

मोदी गाउँपालिका
गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय
पातिचौर, पर्वत
गण्डकी प्रदेश, नेपाल

पत्र संख्या :- २०७९/०८०
चलानी नं :-

फोन नं. ०६७-४१०१६४
ईमेल : info@modimun.gov.np
वेभसाइट : modimun.gov.np

मन्तव्य

बालबालिकाको आधारभूत आवश्यकता परिपूर्ति गरी बाल अधिकारका सवालहरूलाई मोदी गाउँपालिकाको नीति, संरचना, प्रणाली, कार्य प्रक्रिया र व्यवहार संस्थागत गर्ने, शासकीय पद्दतिको विकास गरी बालमैत्री स्थानीय शासनयुक्त परिवार, समाज, वडा बनाउन हामी सबैको कर्तव्य हो । बाल अधिकारको सुनिश्चितताका लागि लगानी गरी बालबालिकाहरुको वर्तमान अवस्थामा सुधार ल्याउन अत्यावश्यक हुन्छ । २०७६ साल फाल्गुण महिनामा सबै सरोकारवाला र साझेदार निकायहरूको उपस्थितिमा मोदी गाउँपालिकामा सञ्चालन गरिएको बालमैत्री स्थानीय शासन सम्बन्धी अभिमूखिकरण कार्याशाला पश्चात् २०७९ सालभित्रमा मोदी गाउँपालिकाका वडा नं. १ देखि ४ लाई बालमैत्री स्थानीय शासनयुक्त वडा तह घोषणा गर्ने प्रतिबद्धता गरी सकिएको छ । गाउँपालिकाको बालमैत्री स्थानीय तह घोषणा गर्ने प्रतिबद्धता सार्थक बनाउन गाउँपालिकाबाट क्रमिक रुपमा कार्यहरु भईरहेका छन् । बालमैत्री स्थानीय शासन राष्ट्रिय रणनीति र कार्यान्वयन कार्यविधी अनुरूपका सुचकहरू पूरा गरी ८ वटै वडालाई बालमैत्री वडा र क्रमशः गाउँपालिका घोषणा गर्ने लक्ष्य लिएको छ । बालमैत्री गाउँ बनाउनु भन्दा पहिला बालमैत्री स्थानीय शासन कार्यान्वयन निर्देशिका २०७८ अनुसार सूचकहरूको मापदण्ड अनुसार पूरा गरी प्रत्येक वडालाई बालमैत्री बनाउन आवश्यक हुन्छ । बालमैत्री स्थानीय शासनयुक्त गाउँ बनाउने अभियानमा बालमैत्री बनाउन गाउँवासीहरूको पनि प्रतिबद्धता रहेकोछ । मोदीवासीको शान पूरा गराउन बालबालिकाको अवस्था र बालमैत्री स्थानीय शासनको सेवा प्रवाह साथै संस्थागत सूचक लगायतका विवरण पत्ता लगाउन पालिका तथा वडाको यथार्थ स्थिति यकिन गर्नका लागि बालबालिकाको बस्तुगत विवरणको आवश्यकता महशुस गरी तयार गरिएको हो । बालबालिकाको बस्तुगत विवरण तयारीको लागि मोदी गाउँपालिकाको आयोजनामा घरधुरी सर्भेक्षणबाट प्राप्त सूचनाहरूलाई एकिकृत तथा विश्लेषणका आधारमा प्राप्त नतिजाहरूलाई मनन् गरी बालबालिकाको क्षेत्रमा सुधार गर्ने पक्षमा लागि पर्न सबैमा अनुरोध गर्दछु । आगामी दिनमा बालबालिकाको बस्तुगत विवरणको सदुपयोग गरी बालबालिकाहरूको क्षेत्रमा रहेका राम्रा पक्षको निरन्तरता र सुधारात्मक पक्ष लागि अल्पकालीन तथा दीर्घकालीन योजना तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याउन सहयोगी बन्ने आशा लिएको छु । बस्तुगत विवरण निर्माण कार्यमा सहयोग गर्ने गाउँकार्यपालिका चारै वडा समिति,राजनीतिक दल, उद्योगी व्यवसायी , विषयगत शाखा, बालमैत्री स्थानीय शासन वडा समिति, बालमैत्री स्थानीय शासन समुदाय समिति, शिक्षक, सामाजिक सङ्घ संस्था र बाल क्लबलाई धन्यवाद दिन चाहान्छु । मोदी गाउँपालिकाका चारै वटा वडाको बालबालिकाको बस्तुगत विवरण तयार गरेर सहयोग पुऱ्याउने गुडनेवर्स इन्टरनेशनल नेपाल संस्था र सम्पूर्ण महानुभाव प्रति हार्दिक धन्यवाद दिँदै आगामी दिनमा समेत निरन्तर सहयोगको अपेक्षा गर्दछु ।

....
हिरादेवी शर्मा
अध्यक्ष
२०७९पौष ७ गते

मोदी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
पातिचौर, पर्वत
गण्डकी प्रदेश, नेपाल

पत्र संख्या :- २०७९/०८०
चलानी नं :-

फोन नं : ०६७-४१०१६४
ईमेल : info@modimun.gov.np
वेबसाइट : modimun.gov.np

शुभकामना

बालबालिकालाई सबैले मुटुका टुक्राको रुपमा परिवारमा लिईने गरिन्छ। बालबालिकालाई सबैले माया, स्नेह गर्नु पर्दछ । बालबालिकाको बाल अवस्थाको आधारमा भोलि सो बालबालिका युवा अवस्थामा कस्तो बन्छ थाहा पाउन सकिन्छ ।

हाम्रो देश नेपालमा बालबालिकासम्बन्धी ऐन २०७५ अनुसार १८ वर्षमुनिका सबै व्यक्तिलाई बालबालिका भनिन्छ भनेर परिभाषित गरिएको छ ।

बाल अधिकार महासन्धि १९८९ (नेपालले १४ सेप्टेम्वर १९९० मा अनुमोदन गरेको) ले बाल अधिकारको सम्मान, संरक्षण र सम्वर्द्धन गर्न गैर विभेदीकरण (धारा २), सर्वोत्तम हित (धारा ३), सर्वाङ्गीण विकास (धारा ६) र सहभागिता (धारा १२) को सिद्धान्तलाई प्रतिपादन गरेको छ । यिनै सिद्धान्तमा आधारित भई बाल बचाउ, बाल संरक्षण, बाल विकास, बाल सहभागिता जस्ता क्षेत्रमा केन्द्रित हुदै बाल अधिकारलाई सम्बोधन गर्ने गरी बालमैत्री स्थानीय शासन प्रणालीको प्रवर्द्धन गर्न बालबालिकालाई शासन व्यवस्थाको प्रतिफल दिलाउन आवश्यक छ ।

बालबालिका सम्बन्धी ऐन २०७५ आउनु अगाडि राष्ट्रिय कानुन अनुसार नेपालमा १६ वर्ष मुनिका व्यक्तिलाई मात्र बालबालिका मानिन्थ्यो तर अब नेपालको कानुनले पनि अर्न्तराष्ट्रिय कानुन बमोजिमको परिभाषालाई स्वीकार गरी १८ वर्ष मुनिका व्यक्तिलाई बालबालिका भनेर परिभाषित गरेका अवस्थामा मोदी गाउँपालिकाको हरेक योजना, कार्यक्रमलाई अघि बढाउदा जनसंख्या, घरधुरी, महिला पुरुष, बालबालिका, युवा, बयस्क, बृद्धहरुको संख्या सबैले थाहा पाउन आवश्यक रहेकोले मोदी गाउँपालिकाले बालबालिकाको विषय बस्तु समेटेर बाल प्रोफाईल निर्माण गरेको हो ।

हाम्रो मोदी गाउँपालिकामा रहेका जन्मदेखि १८ वर्ष पूरा गरेका बालबालिकाहरुको अवस्था शिक्षा, स्वास्थ्य, बसोवास, खानपान, सरसफाई, मनोरञ्जन लगायतका विषयमा तयार गरिएको बालबालिकाको वस्तुगत विवरण - २०७९ ले बालबालिकाको क्षेत्रमा काम गर्ने सरोकारवालाहरुलाई थप सहयोग पुग्ने देखिन्छ ।

वालवालिकाहरुको विवरण सहितको वालबालिकाहरुको बस्तुगत विवरण निर्माण प्रकृयामा लाग्नु हुने गाउँपालिकाका सम्पूर्ण वडाका जनप्रतिनिधिज्यूहरु, गाउँपालिका कार्यालयका कर्मचारी, वडा कार्यालयका कर्मचारी, राजनैतिक दल, बुद्धिजिवी, समाजसेवी, तथ्याङ्क संकलनका लागि घरघरमा गई पारिवारिक सूचना संकलन कार्यमा खटिनु भएका गणकहरु बाल प्रोफाईल सम्पन्न गर्न पुर्ण रुपले खट्नुहने युवा तथा बालबालिका सम्पर्क व्यक्तिलाई लगायत सवैमा गाउँपालिकाको तर्फवाट हार्दिक धन्यवाद प्रकट गर्दछु ।

....
विमल लामिछाने
उपाध्यक्ष
मोदी गाउँपालिका, पातिचौर पर्वत
२०७९ पौष ७ गते

मोदी गाउँपालिका
गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय
पातिचौर, पर्वत
गण्डकी प्रदेश, नेपाल

पत्र संख्या :- २०७९/०८०
चलानी नं :-

फोन नं. ०६७-४१०१६४
ईमेल : info@modimun.gov.np
वेभसाइट : modimun.gov.np

प्रतिबद्धता

"सुखि नेपाली र समृद्ध नेपाल"को सङ्कल्प पूरा गर्न बालबालिकाले बालापनमा आवश्यक पर्ने कुराहरुको परिपुर्तिसँगै असल वातावरण दिन अपिरहार्य हुन्छ । बालबालिकाहरूको अवस्था सुधार गरी लगानीको वातावरण तयार गर्न उनीहरूको वर्तमान अवस्था के-कस्तो रहेको छ भन्ने कुराको लेखाजोखा गर्न आवश्यक हुन्छ । बाल अधिकार अन्तराष्ट्रिय महासन्धीको प्रावधानलाई आत्मसाथ गर्न मोदी गाउँपालिकाले बालमैत्री स्थानीय शासन अभियान सञ्चालनमा ल्याएको छ । राष्ट्रिय प्राथमिकतामा रहेको बालमैत्री स्थानीय शासन कार्यक्रमको सामूहिक प्रतिवद्धता सहित बालमैत्री स्थानीय शासन पद्धति अवलम्बन गरी बालबालिकाहरूलाई जिम्मेवार बनाउने महान् कार्यलाई निरन्तरता दिईदै आईएको सबैमा सर्बविदितै छ ।

बाल बचाउ, बालसंरक्षण, बाल विकास र अर्थपूर्ण बाल सहभागिता जस्ता बालअधिकारका समग्र अवस्थाको पहिचान र लेखाजोखा गरी प्राप्त परिणामलाई सुधार गर्न स्थानीय तहको नीति, संरचना, प्रणाली, कार्य प्रकृया र व्यवहारमा संस्थागत गर्नका लागि योजनावद्ध रूपमा बालबालिकामा लगानीको वातावरण तयार गर्न बस्तुगत विवरणले सहयोग पुऱ्याउँछ। बालमैत्री घोषणाको अभियानलाई सार्थक बनाउने अभियान अन्तर्गत मोदी गाउँपालिकाको आठै वटा वडाको बालबालिकाको वस्तुगत विवरण तयार गरी बालबालिकाहरूको बर्तमान अवस्था यकिन गर्ने बस्तुगत विवरण बनाउन जरुरी हुन्छ। मोदी गाउँपालिकाको बस्तुगत विवरणको निर्माणबाट बालबालिकाहरूको क्षेत्रमा देखापरेका समस्या तथा सवालहरूलाई सुधार गर्न सरोकारवालाहरूलाई संस्थागत गर्न दीर्घकालीन योजना तयार गरी कार्यान्वयनमा सहयोग पुऱ्याउन सहयोग पुग्नेछ । गाउँपालिकाको अगुवाईमा तयार गरिएको दस्तावेजले बालमैत्री बनाउन र भविष्यमा योजनावद्ध कार्यमा उपयोगी हुनेमा विश्वास लिएको छु ।

मोदी गाउँपालिकालाई बालमैत्री स्थानीय तहकोरूपमा पहिचान दिने उद्देश्यले बालमैत्री शासन: बाल अधिकारको सम्मान, हाम्रो पालिकाको पहिचान: बालमैत्री पालिका निर्माणमा हाम्रो अभियान भन्ने मुलमन्त्रका साथ बालमैत्री घोषणा उन्मुख अभियान सञ्चालनमा ल्याईएको छ। २०८० साल जेष्ठ महिनाभित्र बालमैत्री स्थानीय शासनयुक्त १, २, ३, ४ वडा घोषणा गर्ने अभियान अन्तर्गत बालबालिकाको अवस्था पहिचान गर्न बस्तुगत विवरण तयार गरिएको छ। बालबालिकाको बस्तुगत विवरण तयारीको लागि गाउँपालिका अध्यक्ष हिरादेवी शर्मा, उपाध्यक्ष विमल लामिछाने, वडा अध्यक्षहरू, टेकबहादुर गुरुङ, वेलबहादुर कार्की, देंबेन्द्रबहादुर क्षेत्री, मोहनसिंह चोचांगी पुन, कार्यपालिका सदस्य,बालमैत्री स्थानीय शासन समिति, विषयगत शाखा, वडा सचिव, बालमैत्री सम्पर्क व्यक्ति, वडावासीहरू, गणकहरू र बस्तुगत विवरण कार्यमा सहयोग गर्ने गुडनेवर्स इन्टरनेशनल नेपाल संस्था प्रति आभार प्रकट गर्दछु । बालबालिकाको बस्तुगत विवरणबाट देखिएका सुधारात्मक पक्षलाई यथाशिघ्र कार्यान्वयनमा ल्याउन लागि निरन्तर सहयोगको अपेक्षा गरेको छु। आवश्यक सल्लाह साथै सुझावको लागि समेत विनम्र अनुरोध छ ।

....
कमल प्रसाद गौतम
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
२०७९ पौष ७ गते

मोदी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
शान्तिचौर, पर्वत
गण्डकी प्रदेश, नेपाल

पत्र संख्या :- २०७९/०८०
चलानी नं :-

फोन नं : ०६७-४१०१६४
ईमेल : info@modimun.gov.np
वेवसाइट : modimun.gov.np

प्रतिबद्धता

मोदी गाउँपालिकाले बालबालिकालाई जिम्मेवार बनाउने महान् कार्यको थालनी गरेको सबैमा सर्वविदितै छ । राष्ट्रिय प्राथमिकतामा रहेको बालमैत्री स्थानीय शासन अवधारणाको सामुहिक प्रतिवद्धता सहित बालमैत्री स्थानीय शासन पद्धति अवलम्बन गरी बालमैत्री स्थानीय शासन कार्यान्वयन निर्देशिका २०७८ मा समावेश गरिएका ३६ वटा सेवा प्रवाहसम्बन्धी सूचक र १५ वटा संस्थागत सूचकहरूलाई न्यूनतम सूचकको रूपमा लिई उक्त सूचकहरू पूरा गर्ने दिशामा योजनावद्ध थालनी गरेको छ। २०८० साल जेष्ठ मसान्तभित्र बालमैत्री वडाहरु घोषणा गर्ने लक्ष्य प्राप्त गर्न सबै वडाको पूर्ण प्रतिबद्धता रहेकोछ । वडामा रहेका बालबालिका र उनीहरुको अवस्थाको यकिन हुन जरुरी हुन्छ । गाउँपालिकामा रहेका आठै वटा वडालाई बालमैत्री घोषणा गर्ने अभिप्राय रहेकोछ ।

बालमैत्री स्थानीय शासनसम्बन्धी कार्य थालनीको लागि बालबालिकाहरूको बर्तमान अवस्था यकिन गर्न आवश्यकता भएकाले बालकालिकाको बस्तुगत विवरण बनाइएको हो । बाल बचाउँ, बालसंरक्षण, बाल विकास र अर्थपूर्ण बाल सहभागिताजस्ता बाल अधिकारका सवालहरूको अवस्था पहिचान र लेखाजोखा गरी प्राप्त परिणामलाई सुधार गर्न स्थानीय तहको नीति, संरचना, प्रणाली, कार्य प्रकृया र व्यवहारमा संस्थागत गर्नका लागि योजनावद्ध रूपमा बालबालिकामा लगानीको वातावरण तयार गर्न बस्तुगत विवरण २०७९ ले सहयोग पुऱ्याउने छ । बस्तुगत विवरणबाट बालबालिकाहरूको क्षेत्रमा देखापरेका समस्या तथा सवालहरूलाई सुधार गर्न सरोकारवालाहरू सबैले योजना तयार गरी सोको कार्यान्वयन गर्न आवश्यक हुन्छ । गाउँपालिकाको अगुवाईमा तयार गरिएको यस दस्तावेजले मोदी गाउँपालिकाका आठै वटा वडालाई बालमैत्री बनाउन र भविष्यमा योजनावद्ध कार्यमा समेत उपयोगी हुनेमा विश्वाश गरिएकोछ ।

मोदी गाउँपालिकालाई गण्डकी प्रदेश को बालमैत्री गाउँपालिकाको रूपमा पहिचान दिने उद्देश्यका साथ तयार गरिएको बालबालिकाको वस्तुगत विवरण तयारीको लागि गाउँपालिका अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, वडासदस्यहरू, विषयगत शाखा, बालमैत्री स्थानीय शासन वडा समिति, बालमैत्री स्थानीय शासन वडा समिति, टोल विकास संस्था, वडा सचिव, वडावासीहरू, सरोकारवालाहरूको सञ्जाल, बालक्लव, शिक्षक, गणकहरू र बस्तुगत विवरण कार्यमा प्राविधिक सहयोग गर्नु हुने गुडनेवर्स नेपाल संस्थाप्रति समेत आभार प्रकट गर्दछौ । बालबालिकाको बस्तुगत विवरणबाट बालबालिकाको क्षेत्रमा सुधार गर्नु पर्ने कार्यमा सहयोग पुऱ्याउनका लागि आगामी दिनमा समेत निरन्तर सहयोगको अपेक्षा गरिएकोछ । निरन्तर सल्लाह सुझाव दिनहुन सबैमा विनम्र अनुरोध छ ।

.... टेकबहादुर गुरुङ १ नं वडा अध्यक्ष	.... वेलबहादुर कार्की २ नं वडा अध्यक्ष	.... देवेन्द्रबहादुर क्षेत्री ३ नं. वडा अध्यक्ष

देवेन्द्र बहादुर क्षत्री
वडा अध्यक्ष

....
मोहनसिंह चोचांगी पुन
४ नं. वडा अध्यक्ष

DAO Regd. No. 305/053/054
PAN/VAT No. 301978541/062
NFN Aff. No. WR-PAR-18/055

SWC Aff. No. 7625/055
Income Tax Free Regd. No. 30/073
NCE Aff. 2070

सामाजिक अभियानका २६औं वर्ष

समाज कल्याण श्रोत विकास केन्द्र

SORDEC-Nepal

फलेवास नगरपालिका-८, ठानामौला, अर्चले पर्वत

हार्दिक शुभकामना

संघीय गणतन्त्र नेपालको स्थापना भए पछि तीन तहको सरकारले नेपाली जनतालाई सेवा पुऱ्याएको छ। नागरिकहरुसंग प्रत्यक्ष जोडिएको, नागरिकको दुःख र सुखमा अंगिकार गर्ने नजिकको सरकार स्थानीय सरकार हुन। स्थानीय सरकारले नजिकवाट स्थानीय समस्या र आवश्यकता वुझि तत्काल समस्या समाधान गर्नुले नै नागरिकसंगको सम्वन्ध सुमधुर हुनुका साथै नागरिकहरुको अपेक्षा समेत धेरै रहेको छ।

पर्वत जिल्लाको मोदी गाउँपालिकाले स्थानीय समुदाय, नागरिक समाज, निजी क्षेत्रसंगको सहकार्य र साझेदारीमा विकासका अभियानहरु प्रभावकारी रुपमा अगाडी वढाएको छ। सरकारले अगाडी सारेका नीति तथा कार्यक्रम र स्थानीय आवश्यकतालाई टेवा पूऱ्याउने कार्यमा साझेदार संस्थाहरु प्रतिवद्ध छन। सोडेक नेपालले गुड नेवर्स इन्टरनेश्नल नेपालको सहयोगमा एकिकृत सामुदायिक विकास परियोजना मार्फत विद्यालय भवन निर्माण, कम्प्युटर ल्याव, साइन्स ल्याव, पुस्तकालय सहयोग, प्रविधिमैत्री शिक्षा, विपन्न वालवालिकालाई शैक्षिक सामाग्री सहयोग, सहकारीको भवन निर्माण, विपन्न आयआर्जन, खानेपानी तथा सरसफाई, सीप विकास तथा उद्यम विकास, कफि प्रवर्द्धनद्धारा नागरिकको जिविकोपार्जनका कार्यक्रम संचालन गर्दै आएको छ।

मोदी गाउँ कार्यपालिकाले वाच्न पाउने अधिकार, संरक्षणको अधिकार, विकासको अधिकार र सहभागिताको अधिकारलाई मध्यनजर गरी विभिन्न कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्दै आएको छ सो कार्यक्रमहरुमा गुड नेवर्स इन्टरनेशनल नेपाल/सोडेक नेपालको समेत साझेदारी रहदैं आएको छ। वालवालिकाको अवस्था, वालवालिकाको अधिकारको तत्यांक झल्किने गरी मोदी गाउँपालिकाले वाल वस्तुगत विवरण प्रकाशन गर्न लागेकोमा खुसि व्यक्त गर्दै सो वस्तुगत विवरणले स्थानीय तहमा वालवालिकाले प्रत्यक्ष फाइदा पाउने आयोजनाहरु कार्यान्वयन गर्न, विकास साझेदारहरुले परियोजनाहरु कार्यान्वयन गर्न र वालवालिकाको अवस्थाको अनुसन्धान गर्न समेत सहयोग पुग्ने छ। मोदी गाउँपालिकाले मेहनत गरी घरघरमा पुगि तथ्यांक संकलन गरी प्रकाशन गरेको वस्तुगत विवरण ज्यादै उपयोगी र गाउँपालिकाको अभिलेख व्यवस्थापन र भावी योजनामा टेवा पुगेको छ। वालवालिकाको अवस्था, तथ्यांक सहितको पर्वत जिल्लामा पहिलो वाल वस्तुगत विवरण प्रकाशन गरेकोमा मोदी गाउँ कार्यपालिकालाई हार्दिक धन्यवाद व्यक्त गर्दै शुभकामना व्यक्त गर्दछु।

मिति : २०७९/०९/०७

देवीप्रसाद तिमिल्सिना
अध्यक्ष

Social Development & Campaign of 26 years

Social Welfare Resource Development Centre

Head Office
Phalewash Municipality-8, Archale Parbat
Email : sordec@ntc.net.np , info@sordec.org.np,

Program Management Office
Kusma Municipality-6, Parbat Ph. 067-420419
Website: www.sordec.org.np

विषय सूची

गाउँपालिकाको परिचय १
१. परिचय १
१.१ गाउँपालिकाको भौगोलिक अवस्थिति र सिमानाः १
क्षेत्रफल १
भू-उपयोगको अवस्था ४
भू-वनौट तथा धरातलीय स्वरूप ५
जलवायुको अवस्था ७
मुख्य गाउँबस्ती ८
गाउँपालिका वडा नं. १, २, ३ र ४ को आर्थिक अवस्थाः ८
प्रमुख व्यबसाय तथा रोजगारीको अबस्था ८
सामाजिक अवस्था : ९
१.७ विकासका सम्भावना, अवसर, चुनौती र समस्याहरू ९
अवसर र सम्भावनाहरू १०
समस्याहरू १०
बालमैत्री स्थानीय शासनको अवधारणा १२
२. बालमैत्री स्थानीय शासनको अवधारणा र कार्यक्षेत्रः १२
२.१ बालबालिकाको परिभाषा तथा बालमैत्री स्थानीय शासन व्यवस्थाको आवश्यकता १२
२.२ बालबालिकासम्बन्धी विद्यमान ऐन कानूनहरू : १३
नेपालको संविधान २०७२ को धारा २९. शोषण विरुद्धको हक : १३
धारा ३१. शिक्षासम्बन्धी हक : १४
धारा ३५.स्वास्थ्यसम्बन्धी हक : १४
धारा ३९.बालबालिकाको हक : १४
४३. सामाजिक सुरक्षासम्बन्धी हक : १५
५१. राज्यका नीतिहरू १५
बालबालिकासम्बन्धी -२०७५ १५
२.३ वडा तथा गाउँपालिकास्तरीय योजनामा बालबालिकासम्बन्धी कार्यक्रमहरू १७
बालबालिकाहरूका लागि गरिएका योजनाहरू : १८
२.४ बाल समूह वा बालक्लवहरू १८
२.५ बालमैत्री अवधारणाको अवलम्वन र प्रतिबद्धता १९
२.६ बालमैत्री स्थानीय शासनको सिद्धान्त २०
२.७ बाल अधिकार (बालबचाउँ,बाल संरक्षण, बाल बिकास, बाल सहभागिता)बाँच्न पाउने अधिकार २०
संरक्षणको अधिकार : २१
विकासको अधिकार : २२
सहभागिताको अधिकारः २२
सङ्घसंस्थाहरू २३
२.९ बालमैत्री सुशासनयुक्त गाउँपालिका स्थापनाको लागि अवसर र सम्भावनाहरू २४
जनसङ्ख्या २७
३.१ उमेरगत विवरणः २७
पाँच वर्षभित्र बसाई सरि आएका घरधुरी विवरण : २८
जातिगत विवरण : २८
धार्मिक संलग्नता २९
मातृभाषासम्बन्धी विवरण २९
सुरक्षित मातृत्व ३०
४.१ सुरक्षित मातृत्व कार्यक्रमः ३०
४.२ बालबालिकाको खोपसम्बन्धी विवरणः ३०
४.३. बाल पोषण स्थितिः ३१

४.३.१ छ महिनासम्ममा बालबालिको स्तनपानसम्बन्धी विवरणः ३१
४.३.२ नियमित रूपमा तौल लिइएका बालबालिकासम्बन्धी विवरण ३२
बाल स्वास्थ्यः ३३
४.४.१ बाल स्वास्थ्य ३३
४.५ परिवार नियोजनको साधन प्रयोगकर्ताको विवरण ३४
४.६ प्रसुतिपूर्व चारपटक र प्रस्तुतिपश्चात् आमा र नवजात शिशुको स्वास्थ्य जाँच ३४
४.८ भिटामिन ए तथा जुकाको औषधि खाएका बालबालिकासम्बन्धी विवरण ३५
४.९. आयोडिन युक्त नुनको प्रयोग गर्ने घर परिवारसम्बन्धी विवरण ३६
४.१० शौचालय र सरसफाईसम्बन्धी विवरण ३६
४.१२ खानेपानीको स्रोत तथा उपलब्धतासम्बन्धी विवरण ३६
बालबालिकाको वस्तुगत विवरण निर्माणमा प्रयोग गरिएका सूचनाका स्रोत तथा सन्दर्भ सामग्रीहरू ३७

अनुसूची - १ ३८

घरधुरी सर्वेक्षण फारम ३८

१. लिङ्ग ५२

२. जाति ५२

३. धर्म ५२

४. मातृभाषा ५२

५. परिवार संख्या : उमेर समूह ५३

६. परिवारको मुख्य पेशा ५३

७. आज भन्दा पाँच वर्ष पहिले तपाईंको परिवारको बसोवास कहाँ थियो ? ५४

८. तपाईको परिवारमा १८ वर्षभन्दा कम उमेरकान भिन्शारीरिक तथा मानसिक क्षमता भएका (अपाङ्ग) सदस्यहरु भएमा तलको विवरण दिनुहोस् । ५५

९. परिवारको कुनै सदस्य विरामी भएमा उपचारका लागि सबैभन्दा पहिला कहाँ जानुहुन्छ ? ५५

१०. नजिकको स्वास्थ्य संस्थामा पुग्न लाग्ने समय ५६

११. तपाईको परिवारको १८ वर्षभन्दा मुनिको सदस्यलाई कुनै दीर्घ रोग लागेको छ ? ५६

१२. तपाईको परिवारमा दीर्घ रोगको कारण विगत १० वर्षमा १८ वर्ष भन्दा मुनिका कुनै सदस्यको मृत्यु भएको छ ? ५६

१३. परिवारको शैक्षिक स्थिति ५७

१४. विद्यालयस्तरमा अध्ययन गरिरहेका बालबालिकाको विवरण ५७

१५. घरबाट विद्यालय जान लाग्ने समय ५८

१६. विद्यालय भर्ना नभएका बालबालिकाको संख्या ५८

१७. बीचैमा विद्यालय जान छोडेका ६—१५ वर्ष उमेर समूहका बालबालिकाहरुका संख्या र कारण ५८

१८. बाल विकास केन्द्र वा पूर्व प्रा.वि. तहमा जाने ३ देखि ५ वर्षसम्मका बालबालिका संख्या ५८

१९. परिवारका सदस्यहरुको जनचेतनामूलक तालीम (स्वास्थ्य, सुरक्षित मातृत्व, परिवार नियोजन, सशक्तीकरण, लैंगिक समविकास, बाल विकास, संस्थागत नेतृत्व, खानेपानी तथा सरसफाई, उपभोक्ता समिति आदि) प्राप्त गरेको विवरण ५९

२०. घरको अवस्था : (एकभन्दा बढी घर भएमा मूल घरको विवरणका आधारमा चिन्ह लगाउने ५९

२१. तपाईको परिवारको खानेपानीको मुख्य स्रोत कुन हो ? ६०

२२. शौचालयको अवस्था ६१

२३. तपाईंको घरमा खाना पकाउन प्रयोग हुने प्रमुख इन्धन कुन हो ? ६१

२४. तपाईंको घरमा कस्तो प्रकारको चुल्हो प्रयोग गर्नुहुन्छ ? ६२

२५. तपारइंको घरमा संचारका साधनहरु के के रहेका? (वहुछनउत्तर) ६२

२६. तपाईंको परिवारका सदस्यहरु कुन कुन (रोजगारीपेशा) मा संलग्न हुनुहुन्छ ? ६३

२८. तपाईंको परिवारका कुनै सदस्य रोजगारीका लागि घरबाट विदेश गएका छन भने तलको विवरण दिनुहोस् । ६४

२९. तपाईको परिवारका १६ वर्षसम्मका बालबालिका अरुको घरमा काम गर्न बसेको छन? ६५

३१. तपाईंको परिवारमा बालबालिकाले गल्ती गरेमा के गर्नु हुन्छ ? ६५

३२. तपाईंको घरमा छोरा र छोरीमा कुनै फरक व्यवहार गर्ने गर्नुभएको छ ? ६५

३३. तपाईंको परिवारका बालबालिकाहरुले विद्यालयमा गल्ती गरेमा बिद्यालयमा निम्न यातना पाउने गरेको छन्? ६६

३४. तपाईंको परिवारको वार्षिक आम्दानी र खर्चको विवरण दिनुहोस् ।(Average) ६७

३५. तपाईंको परिवारलाई आफ्नो उत्पादनले वर्षमा कति महिना खान पुग्छ ? ६७

३६. तपाईको परिवारमा कसैले ऋण लिएको छ ? ६८

३७. ऋण लिएको भए कुन उद्देश्यका लागि लिनु भएको हो ? ६८

३८. तपाईको परिवारका कुनै सदस्य स्थानीय संघसंस्था वा समूहमा आवद्ध हुनुहुन्छ ? ६९

३९. ५ बर्ष मुनिका बालबालिकाले पोसिलो खाना खानपाउँछन्? ६९

४०. तपाईंले बालबालिकालाई वर्षमा कति जोर लुगा दिनुहुन्छ (सरदर) ? ७०

४१. बालबालिका बस्ने, पढ्ने कोठा अलग्गै छ ? ७०

४२. मानिस बस्ने घर (मूल घर) र गाईवस्तुहरु बाँध्ने गोठ अलग्गै छ ? ७०

४३.	बालबालिका बिरामी पर्दा तुरुन्त उपचार गर्ने आर्थिक क्षमता छ ?	७१
४४.	तपाईंको परिवारका १ वर्ष मुनिकाको मासिक र १ वर्ष भन्दा माथि ५ वर्ष सम्मका बालबालिकाहरुको त्रैमासिक रुपमा तौल लिने गरिएको छ?	७१
४५.	तपाईंको परिवारको बालबालिकाहरुमा यौनशोषणको कुनै घटना घटेको छ ?	७१
४६.	तपाईंलाई बाल अधिकारको बारेमा जानकारी छ ?	७२
४७.	परिवारमा बालबालिकासँगसम्बन्धित कुनै विषयमा निर्णय गर्दा उनीहरुलाई पनि सहभागी गराउने गर्नु भएको छ ?	७२
४८.	तपाईंको परिवारका कुनै बालबालिका बालगृह वा कुनै संस्थामा बसेका छन्?	७२
४९.	तपाईंको परिवारका कुनै बालबालिका सडक बालबालिकाको रुपमा रहेका छन्?	७३
५०.	तपाईंको परिवारका कुनै बालबालिकामा लागू पदार्थ दुव्र्यसनको लत रहे नरहेको स्थिति के छ ?	७३
५१.	बाल तपाईका बालबालिकाहरु बालक्लव संगठन आदिमा आवद्धता रहेका छन् ?	७३
५३.	वितेको २ बर्ष भित्र जन्मेका बालबालिकाको विवरण	७४
५४.	तपाईंको परिवारका बालबालिका पढ्ने विद्यालयमा अपाङ्गता भएका विद्यार्थीका लागि विशेष शिक्षाको सुविधा छ ?	७४
५५.	तपाईंको परिवारमा निम्न कार्यहरु प्रायः कसले गर्दछ ?	७४
५६.	गत एक वर्षभित्र बाढी, पहिरो, असिना जस्ता प्राकृतिक प्रकोपबाट पिडित हुनुहुन्छ ?	७५
५७.	तपाईंको परिवारका बालबालिका घरेलु कामदार वा श्रमिकको रुपमा काम गर्छन भने, काम गरेको ठाउँमा कुनै यौन शोषण हुने गरेको छ ?	७५
५८.	एक वर्षभित्र तपाईंको परिवारमा महिला तथा बालबालिका उपर सम्बन्धीहिंसा निम्न कुनै घटना घटेका छन/छैनन्?	७५
५९.	पाँच वर्षमुनिका र ६ वर्षदेखि १८ वर्षसम्मका बालबालिकाको जन्म दर्ता गराएको विवरण	७६
६०.	बितेको १ वर्षभित्र तपाईंको परिवारमा ५ वर्षमुनिका कुनै बालबालिकाको मृत्यु भएको छ ?	७६
६१.	एक वर्षमुनिका बालबालिकालाई खोप लगाएको विवरण	७६
६२.	पाँच वर्षमुनिका बालबालिकालाईवषको २ पटक भिटामिन ए, जुकाको औषधीर पोलियो थोपा खुवाएको विवरण	७७
६२.	दुई बालबालिका चिन्ह भएको आयोडिनयुक्त नुन प्रयोग गर्ने गर्नुभएको छ ?	७७
६३.	बितेको १ वर्ष भित्रको तपाईको परिवारमा रहेका गर्भवती महिलाको स्वास्थ्य अवस्था बारे जानकारी	७७
६४.	अनौपचारिक शिक्षामा बाल(विद्यालय शिक्षाबाट वंचित(१० देखि १४ वर्ष सम्मका सहभागिता)	७७
६५.	गएको ३ वर्षभित्र तपाईंको परिवारमा कसैको विवाह भएको भए सो को विवरण दिनुहोस	७८
बालमैत्री स्थानीय शासनका तहगत खुड्किला सम्बन्धी विवरण :	७९
बालमैत्री स्थानीय शासन प्रवर्धन ,घोषणा तथा निरन्तरताका लागि मोदी गाउपालिका गाउँकार्यपालिकाद्धारा स्वीकृत बालमैत्री आचार संहिता-२०७८	८२

इकाइ–एक

गाउँपालिकाको परिचय

१. परिचय

१.१ गाउँपालिकाको भौगोलिक अवस्थिति र सिमानाः

मोदी गाउँपालिका गण्डकी प्रदेशको पर्वत जिल्लामा पर्ने ७ स्थानीय तहहरु मध्येको एक पालिका हो । यो गापा साविकका भुकताङले, देउपुर, देउराली, क्याङ, बाजुङ, तिलाहार, राम्जादेउराली र चित्रे गरी जम्मा आठ वटा गाउँ विकास समितिहरु मिलाएर नेपाल सकारको मितिः २०७३।११।२७ को निर्णयले स्थापना गरिएको हो । यो गापामा पहाडी संरचना बढी तर समथर बेंसी र टारहरुको क्षेत्र कम छ र यो पूर्व अक्षांशको ८३°६५'९७"-८३°८२'४८" देखि उत्तरमा २८°८२'४८"-२८°४०'०८" देशान्तर सम्म फैलिएको छ । यस गापामा भुकताङले (१), देउपुर (२), देउराली (३), क्याङ (४), बाजुङ (५), तिलाहार (६), राम्जादेउराली (७) र चित्रे (८) गरी ८ वटा वडाहरु पर्दछन् । गापाको मुख्यालय पातिचौर वडा नम्बर २ मा पर्दछ ।

मोदी गापा पूर्वमा कास्की जिल्लाको अन्नपूर्ण गापा र पोखरा महानगरपालिकाको २३ वडाको सिधाने गाउँ, पश्चिममा पर्वत जिल्लाकै जलजला गापा, उत्तरमा म्याग्दी जिल्लाको अन्नपूर्ण गापा र दक्षिणमा पर्वत जिल्लाकै कुस्मा नगरपालिकाको चार किल्लाभित्र पर्दछ । यस पालिकाको चारैतर्फ डाडाले घेरेको छ र यो पूर्वमा पञ्चासेको धुरी (२,५१७ मी.) र पश्चिममा हम्पालको चुलीसम्म (३,३०९ मी.) फैलिएको छ । हम्पालको पुर्वी मोहोडाबाट पातिखोला र भुरुङ्दीखोलाको उत्पत्ति भएको छ भने पञ्चासेबाट पश्चिमी पानी ढलतर्फ रतिखोला, लिदीखोला र जरेखोला उत्पत्ति भएको छ । विश्व चर्चित अन्नपूर्ण हिमाल मोदीखोलाको मुहान हो जो गापाको मध्यस्थ भएर बग्दछ । पातिखोला र भुरुङदीखोला सिधै मोदीखोलामा गएर मिसिन्छ भने लिदीखोला रतिखोला हुँदै दोविल्लामा पुगेपछि मात्र मोदीखोलामा गएर मिसिन्छ ।

क्षेत्रफल

मोदी गापाको कूल क्षेत्रफल १४३.६ वर्ग किलोमिटर रहेको छ जो पर्वत जिल्लाको कूल क्षेत्रफलको लगभग २९ प्रतिशत क्षेत्रफल हो र यो गापा पर्वत जिल्लाको सबैभन्दा ठूलो पालिका पनि हो । यसका ८ वटा वडाहरु छन् र वडा नं. १ भुकताङले सबैभन्दा ठूलो (४३.७ वर्ग किमी) र वडा ५ बाजुङ (९.१८ वर्ग किमि) सबैभन्दा सानो वडा हो । यस पछि क्रमशः दोस्रो ठूलोमा वडा न.४ क्याङ (२०.४९ वर्ग किमी), तेस्रो ठूलोमा वडा ६ तिलाहार (१८.६२ वर्ग किमी), चौथो ठूलोमा वडा ३ देउराली (१६.१८ वर्ग किमी), पांचौ ठूलामो वडा ८ चित्रे (१२.८९ वर्ग किमी), र यसैगरी वडा ७ राम्जादेउराली (१०.६७ वर्ग किमी) र वडा २ देउपुर (१०.६४ वर्ग किमी) वडाहरू पर्दछन् ।

गाउँपालिको ८ वडाको बालबालिकाको बस्तुगत विवरण तयारीका क्रममा १, २, ३ र ४ वडाको भौगोलिक तथा क्षेत्रफललाई विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छः

वडा नं. १ भुकताङले सबैभन्दा ठूलो (४६.९ वर्ग किमी)

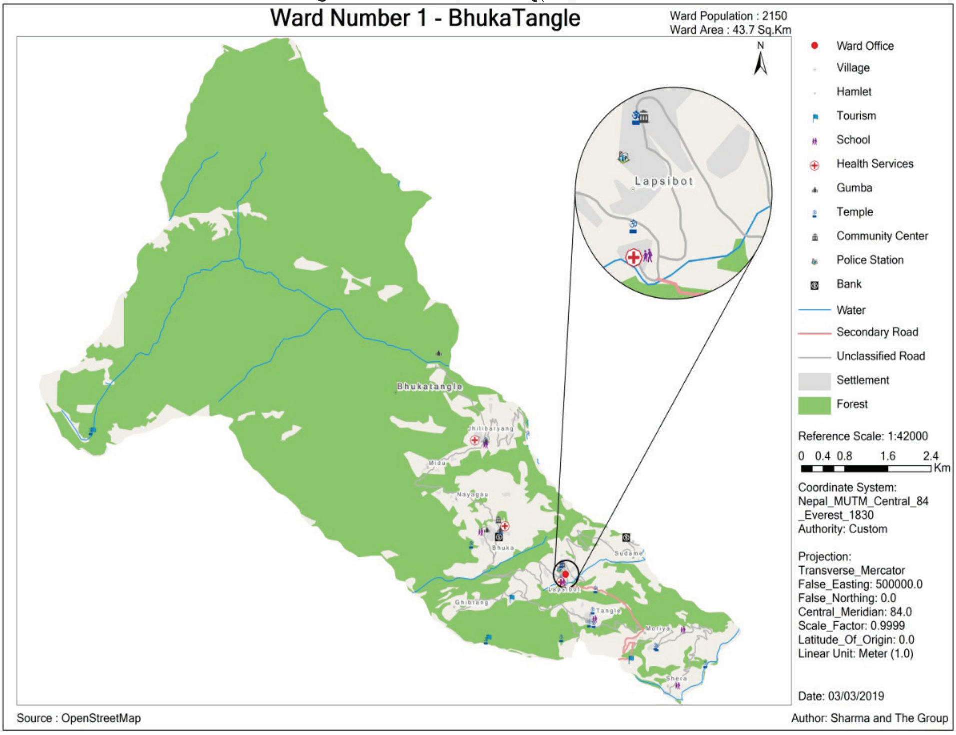

वडा २ देउपुर (६.८५ वर्ग किमी)

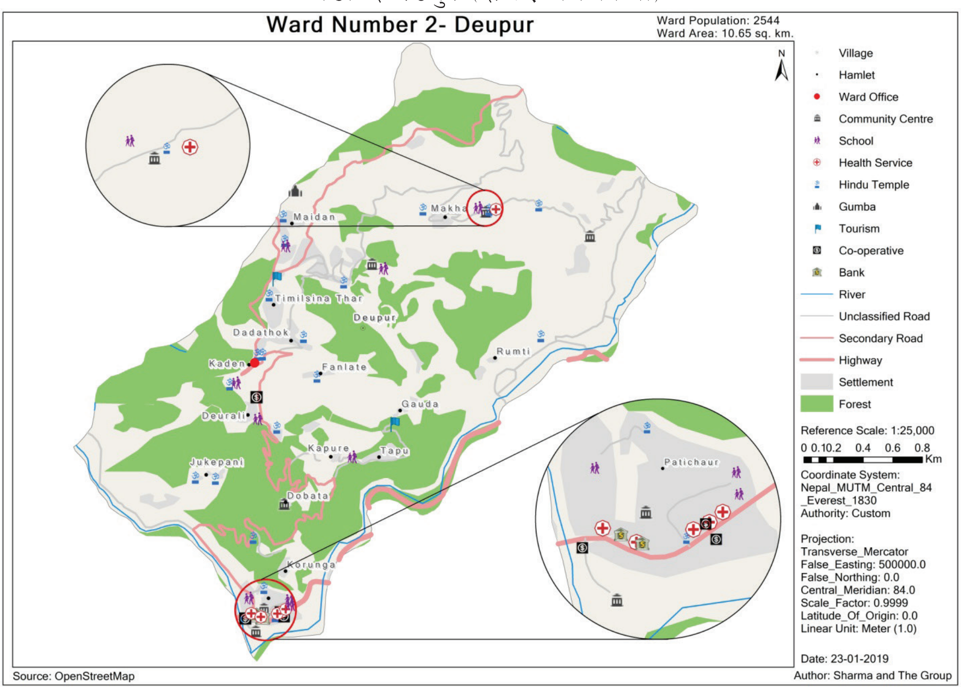

वडा ३ देउराली (१४.५४ वर्ग किमी)

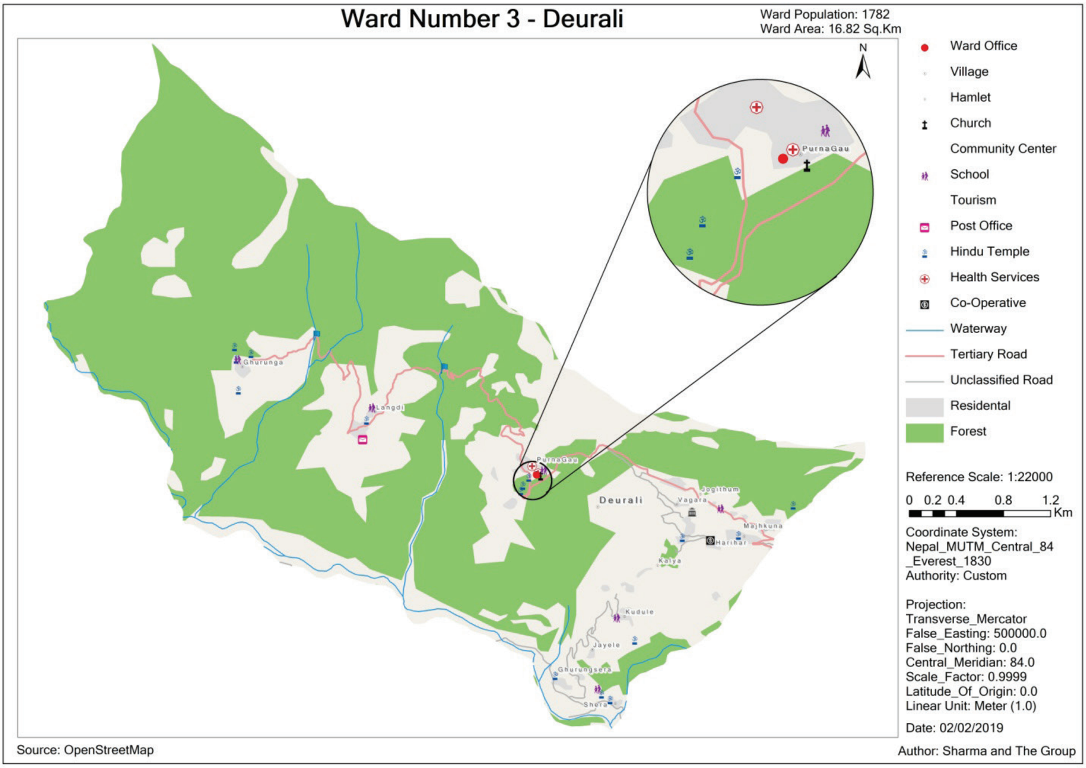

वडा न.४ क्याङ (२१.२५ वर्ग किमी)

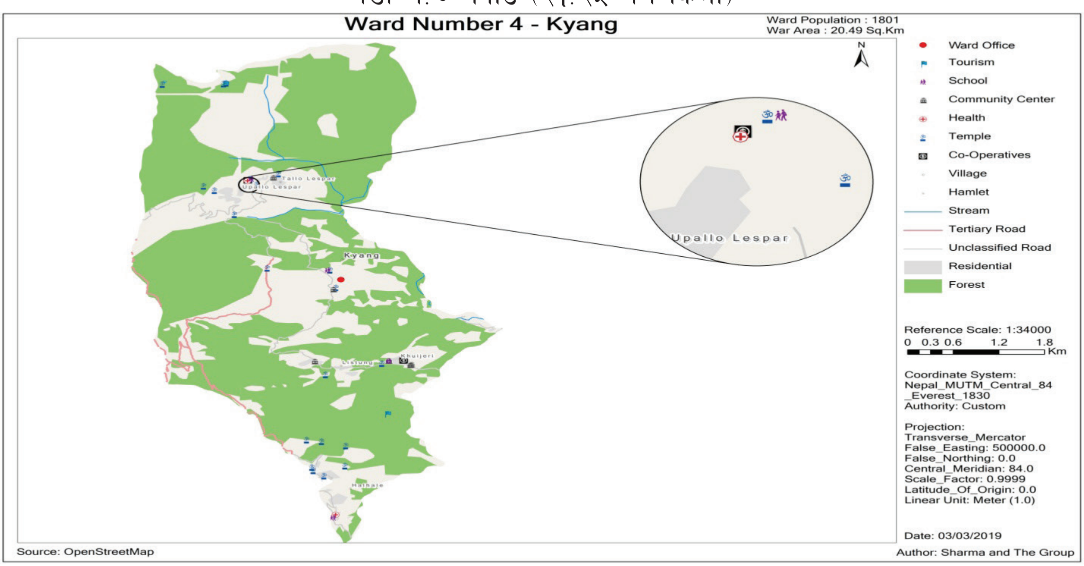

भू–उपयोगको अवस्था

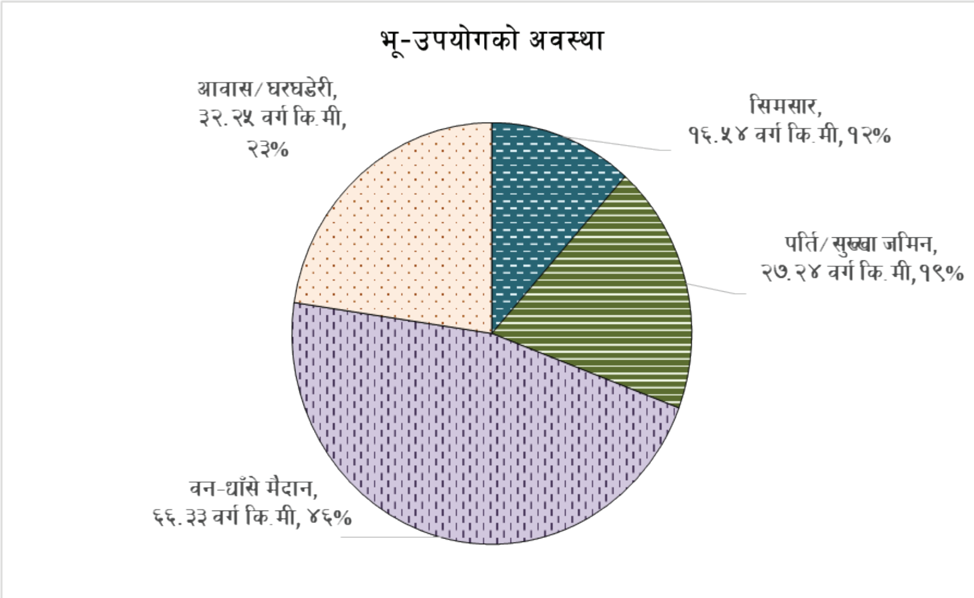

चित्र १ : मोदी गापामा भू-उपयोगको अवस्था (मोदी गा.पा : २०७८)

मोदी गापाको सम्पूर्ण भूमिको अवस्था खेत, बारी वा पाखोबारी, घर वा बस्ती तथा वनजंगल क्षेत्र गरी चार उपयोग क्षेत्रमा भएको पाइन्छ । जसको भौगोलिक वितरण अवस्थामा एकरुपता छैन तर वडा अनुसार फरक फरक छ । गापाको कूल क्षेत्रफलको सबैभन्दा ठूलो अंश वन, चरन र झाडी क्षेत्रले ओगटेको छ (६६.३३ वर्ग किमी) र सबैभन्दा सानो लगभग १२ प्रतिशत बराबरको क्षेत्रफलको अंश खेती योग्य भूमि छ)

खेती योग्य क्षेत्रको सबै भन्दा बढी क्षेत्रफल (३.६९ वर्ग किमी) वार्ड नं. ५ मा र सबै भन्दा कमी क्षेत्रफल (०.१९ प्रतिशत) वार्ड नं.४ मा छ। पाखोको २७.२४ वर्ग किमी मध्ये सबै भन्दा बढी (५.०८ वर्ग किमी) वार्ड नं १ मा र सबै भन्दा कम (२.२६ वर्ग किमी) वार्ड नं.८ मा छ। जंगल, चरन, झाडीले ढाकिएको क्षेत्रफलको सबै भन्दा धनी (१९.१४ वर्ग किमी) वार्ड नं. १ हो भने वार्ड नं. ५ मा यो सबैभन्दा कम १.८ वर्ग किमी मात्र छ। आवास तथा घर घडेरी बाझोले ढाकेको ३२.२३ वर्ग किमी मध्ये सबै भन्दा बढी १७.७२ वर्ग किमी वार्ड नं. १ मा र कम ९.४७ वर्ग किमी वार्ड नं. ५ मा छ

तालिका १: मोदी गापाको वडागत भू-उपयोगको अवस्था-वर्ग किमी मा (मोदी गापा, २०७८)

वडा	मुख्य बस्ती	सिमसार	पर्ति/सुख्खा जमिन	वन-धाँसे मैदान	आवास/घरघडेरी	जम्मा (किमि^{2})
१	भुकताङले	१.७७	५.०८	१९.१४	१७.७१	४३.७
२	देउपुर	२.१५	२.७९	३.७४	१.९३	१०.६५
३	देउराली	१.३३	३.२३	१०.२५	१.३७	१६.१८
४	क्याङ	०.१७	४.०३	१०.९५	५.३२	२०.४७
५	बाजुङ	३.६९	२.७४	१.८	०.९४७	९.१७७
६	तिलाहर	३.०४	४.०२	९.३९	२.१७	१८.६२
७	राम्जादेउराली	१.६१	३.०९	४.५८	१.३९	१०.६७
८	चित्रे	२.७८	२.२६	६.४४	१.४२	१२.९
	जम्मा	१६.५४	२७.२४	६६.३३	३२.२५	१४२.३६७
	प्रतिशत	११.६२	१९.१३	४६.५९	२२.६६	

भू-वनौट तथा धरातलीय स्वरूप

मोदी गापाको भू-धरातलीय स्वरुप समग्रमा मध्ये पहाडी हो जसको सबैभन्दा कम उचाइ ७०० मिटरदेखि भएको मोदी खोलाको बेंसी देखि हम्पाल पर्वत (लेक) को अधिकतम उचाइ ३,३०९ मिटरसम्म बेशी, मध्ये पहाड र उच्च पहाडका विविध रुपमा फैलिएको छ । यसमा १,००० मी. भन्दा भएको क्षेत्र धेरै कम छ (हे. ६५५, ४.६%), तथापी गापाको अधिकांश २८.४% भूभाग १,००० र १,५०० मी. भित्रको विचको क्षेत्रमा पर्दछ । चित्र मा मोदी गापाको उचाइको आधारमा अन्य धरातलिय स्वरुपबारे चित्रण गरिएको छ ।

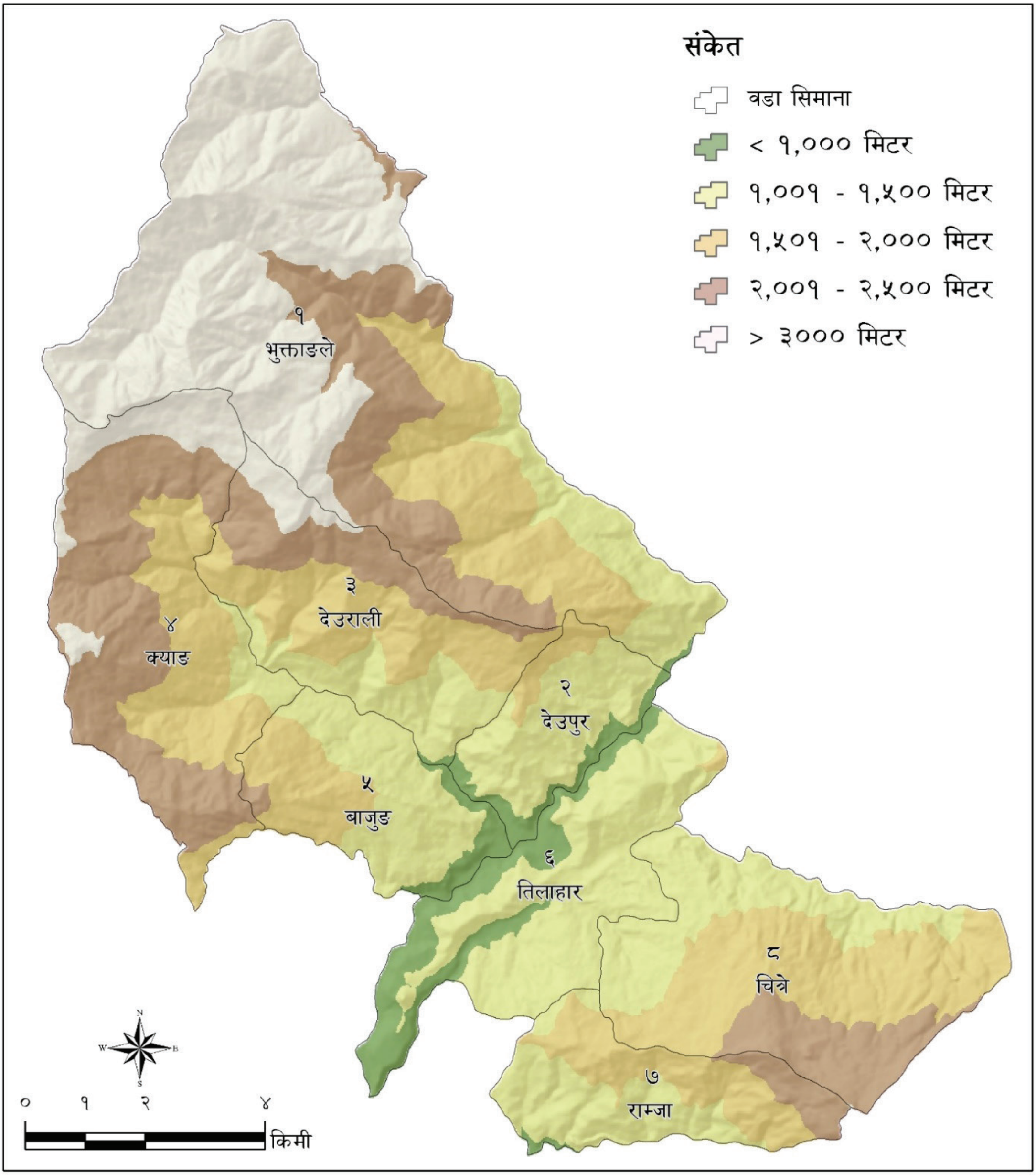

चित्र २ : विभिन्न उचाइमा मोदी गापाको धरातलिय क्षेत्रको अवस्था

पर्वत जिल्ला आफैमा १ डिग्री भन्दा कम भिरालोपन भएको जमिन ४.२९%, १-५ डिग्री भिरालोपन भएको ०.७७ %, यसैगरी ५-३० डिग्री भएको ३९.८४% लगायत ३०-४० डिग्री भएको ४९.१०% र ४० डिग्री भन्दा माथि भएको जमिन ६% भएको जिल्ला हो (वस्तुगत विवरण २०५८)। मोदी गापामा भने भिरालोपन भू-अवस्थाको विवरण यस जिल्लाको विवरण भन्दा पृथक छ। यस पालिकाको अधिकांश ३३% भाग २५ देखि ३५ डिग्रीको भिरालोपन भएको क्षेत्रमा फैलिएको छ यद्यपी १५ डिग्री भन्दा कम भिरालो भएको समथर जमिनको क्षेत्र १३% मात्र छ। यसै गरी गापाको भूगोलभित्र ४५ डिग्रीभन्दा बढी भिरालोपन भएको जमिनको हिस्सा कूल ५% मात्र छ।

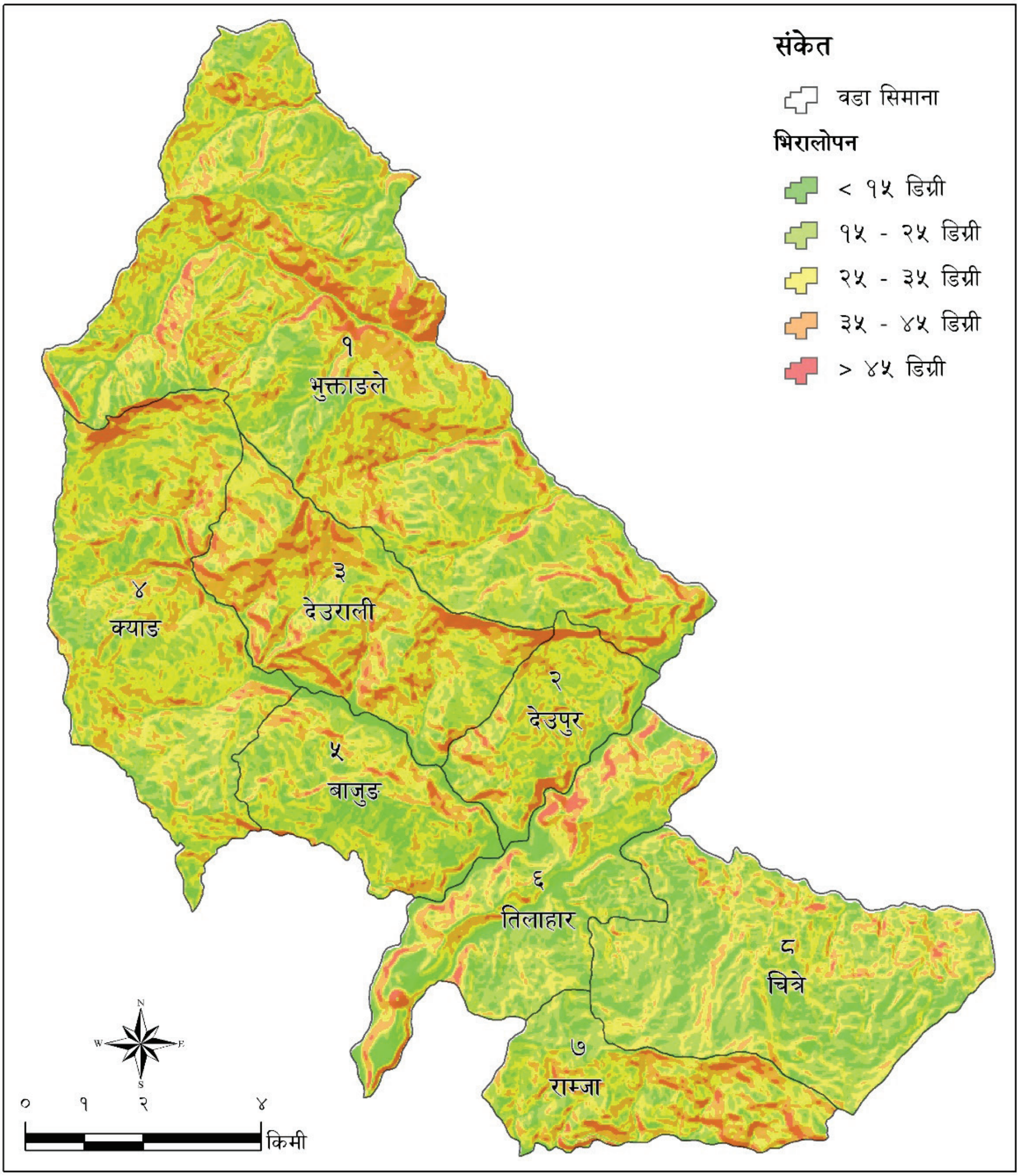

चित्र ३ : मोदी गापामा विभिन्न भिरालोपन भएको भू-अवस्थाको विवरण

जलवायुको अवस्था

सामान्यतया: मोदी गाउँपालिकामा उष्पोण मनसुनी हावापानी देखि शितोष्ण किसिमको हावापानी पाईन्छ । पातिचौर, डिमुवा, अम्वोट, वेतेनी लगायतका नदी किनारका समथर भागमा वा बेशीका बस्तीहरु तिलाहर, गिज्यान स्थानहरुमा उपोष्ण मनसुनी हावापानी पाइन्छ। यहाँका तापक्रममा गृष्म याममा अधिकतम तापक्रम ३२ देखि ३५ डिग्री सेल्सीयस पुग्दछ। पालिकाको उच्च स्थानहरु खासगरी क्याङ, हम्पाल, भवरकोट, पञ्चासे जस्ता उच्च बस्ती तथा स्थानहरुमा मार्गदेखि फाल्गुन महिना वा हिउँद याममा ज्यादै चिसो हुने र पश्चिमा वायुले हिउदे वर्षा गराउँदछ। जलजला, हम्पाल र पंचासे जस्ता उच्च भेकमा हिउदको समयमा हिउँ पनि पर्दछ। मध्यम उचाई भएका स्थानहरु खासगरी भुक, ताङ्ले, देउपुर, देउराली, बाजुड, राम्जा देउराली, चित्रे लगायतका प्रमुख बस्ती भएका स्थानहरुमा समशितोष्ण हावापानी पाइन्छ। यस स्थानका तापक्रम १५ देखि २५ डिग्री सेल्सीयस रहन्छ।

गाउँपालिकाकाको सबभन्दा नजिक रहेको लुम्ले कृषि केन्द्रको वर्षा मापन केन्द्रबाट प्राप्त तथ्याङक अनुसार यस पालिकामा वार्षिक रुपमा लगभग २२००–२६०० मिमि वर्षा हुन्छ (चित्र)।

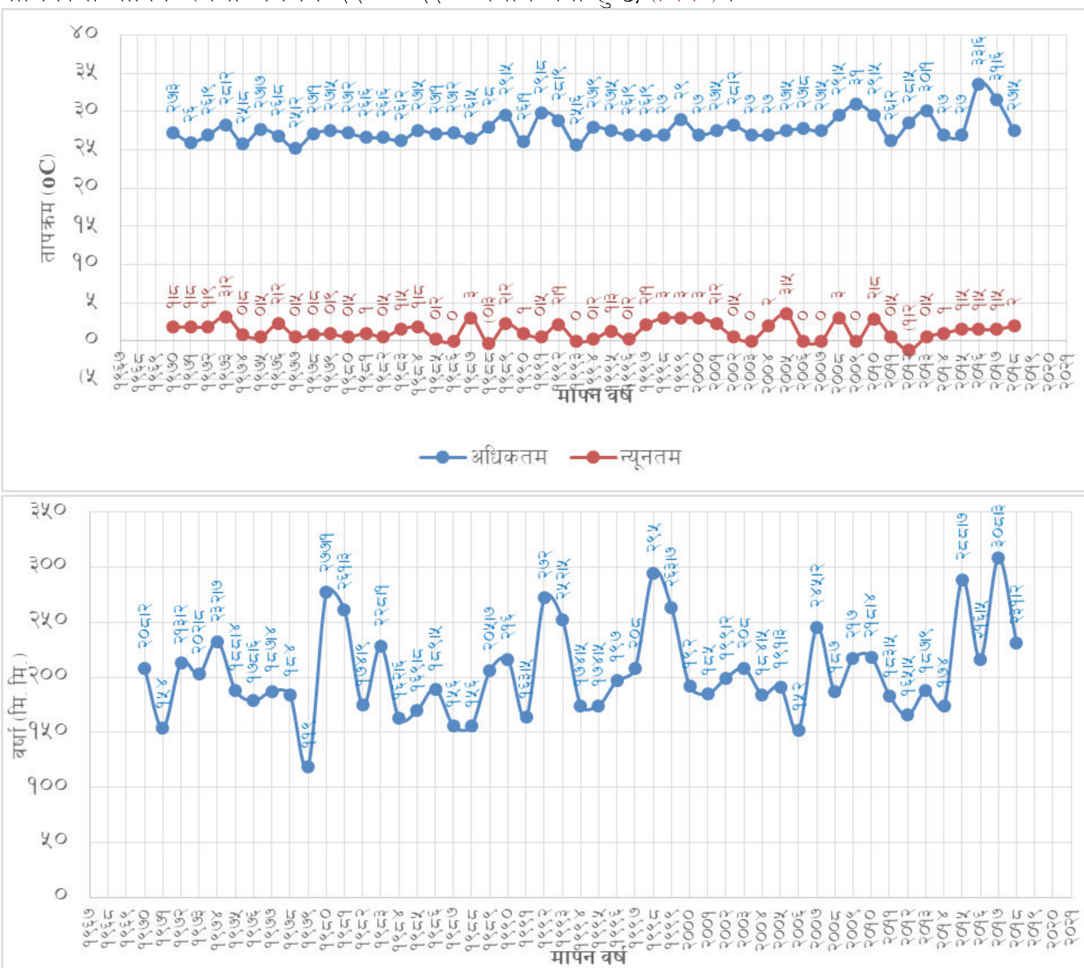

चित्र ४: लुम्लेको जलवायु मापन केन्द्र तथ्याङ्को अभिलेखको आधारमा मोदी गापामा जलवायुको अवस्था (माथि: तापक्रम, र तल अधिकतम वर्षा)

मुख्य गाउँबस्ती

मोदी गापा वडा नं. १ देखि ४ सम्मका प्रमुख बस्तीहरु तलको तालिकामा देखाइएको छ।

तालिका २: मोदी गापा वडा नं. १ देखि ४ सम्मका प्रमुख बस्तीहरु (मोदी गापा-२०७८)

वडा नं.	मुख्य बस्तीहरु
१	झिल्लीवच्याङ, भुक, ताङले, लब्सीवोट, मोहोरिया, नयाँपुल
२	टापू, मैदान, कोटगाउँ, ढाडखेत, पातिचौर बजार, वेतानी,
३	घुरुङशेरा, लाङ्दी, पूर्णगाउँ, घुरुङ्गा, जयाले, सेरा
४	लेस्पार, क्याङ्ग, खुइजुरी, हलहाले

गाउँपालिका वडा नं. १, २, ३ र ४ को आर्थिक अवस्थाः

आर्थिक अवस्था भने सामान्य र मध्य किसिमको रहेको छ। मोदी गाउँपालिका वडा नं. १ देखि ४ वडामा रहेका अधिकांश मानिस व्यवसायमा नैं निर्भर रहेका छन्। मानिसहरूको मुख्य पेशा कृषी हो। अधिकाङ्श मानिसहरूले धान,मकै,कोदो,दालहन र नगदे वालीहरूमा अदुवा,तरकारी खेती, पशुपालनमा गाई बाखा र बंगुर पालन प्रमुख रहेका छन्। गाउँपालिको कृषी र पशुपालन व्यवसायले व्यवसायिकता पाउदै गएको अवस्था छ। वडा भित्र साना उद्यम व्यवसाय पनि सञ्चालनमा आउन थालेका छन्।

स्थानीय डाँडाकाडा र पोखरीहरूको व्यवस्थापन गरी मोदीमा गाउँपालिकामा रहेको पर्यटकीय क्षेत्रको विकास तथा प्रर्बद्धन गरी प्राकृतिक सम्पदाहरूको प्रचार र प्रसार गरी पर्यटनका अलवा मनोरञ्जन स्थलहरूको निर्माण गरी पर्यटन व्यवसायलाई विस्तार गरी आर्थिक पक्ष सबल गर्ने प्रशस्त सम्भावना रहेको छ। शैक्षिक वेरोजगार हुनेको सङ्ख्या बढी छ। वैदेशिक रूपमा जानेहरूले कमाएको पैसा वाह्य शहर-बजारमा नै लगानी गर्ने गर्दछन्। सीपमूलक तालिम र विभिन्न वेमौसमी तरकारी खेतीलाई व्यवसायिक बनाउन १, २, ३ र ४ वडाका बासिन्दाहरूको आर्थिकस्तर वृद्धि हुने सम्भावना बढी छ। खेतीपाती, पशुपालन, व्यवसाय प्रमुख आयको श्रोत बनेको छ। सञ्चालनमा ल्याइएका खेती तथा व्यवसायलाई नै आधुनिकीकरण गरि व्यवसायिकता दिनु आवश्यकता रहेको छ।

प्रमुख व्यबसाय तथा रोजगारीको अबस्था

मोदी गाउँपालिका वडा नं. १ देखि ४ नम्बर वडाका समुदायका वासिन्दाहरूको मुख्य पेशा कृषी, व्यापार, व्यवसाय, सेवा, नोकरी र वैदेशिक रोजगारीलाई आफ्नो जिवीकोपार्जनका निम्ति अपनाएको पाईन्छ। पशुपालन, मकैखेती, धान,तरकारी खेती नै आम्दानीको स्रोत बनेको छ। चार वटा वडाका बासिन्दाहरू विभिन्न व्यवसायमा संलग्नहरूको वडागत विवरण निम्नानुसारको तालिकामा समावेश गरिएको छ :

वडा नं.	कृषि/पशुपालन/ फलफुल खेती	व्यापार व्यवसाय	सेवा/ नोकरी	ज्याला/मजदुरी	विप्रेषण(विदेशबाट पठाएको रकम)	अन्य	जम्मा	
१	Count	४९१	६८	९८	२०७	१७५	१९	५६५
	% within $Occupation	२६.४%	२२.१%	१६.४%	३९.१%	३१.६%	२५.०%	

२	Count	५८१	१६३	२७६	१०३	१४७	४२	७०२
	% within $Occupation	३१.३%	५३.१%	४६.१%	१९.५%	२६.५%	५५.३%	
३	Count	३६९	३५	१७७	१६३	८९	१५	५०१
	% within $Occupation	१९.८%	११.४%	२९.५%	३०.८%	१६.१%	१९.७%	
४	Count	४१८	४१	४८	५६	१४३	०	४७०
	% within $Occupation	२२.५%	१३.४%	८.०%	१०.६%	२५.८%	०.०%	
Total	Count	१८५९	३०७	५९९	५२९	५५४	७६	२२३८
	%	८३%	१४%	२७%	२४%	२५%	३%	

सामाजिक अवस्था :

वडा नं..	क्षेत्री	जनजाति	ठकुरी	दलित	बाहुन	जम्मा
(blank)	१			१	१	३
१	६२	१४७	४१	२७१	५०	५७१
२	१०५	७२	३०	७६	४२६	७०९
३	५५	१४४		२०५	९६	५००
४		४५७		१२	२	४७१
जम्मा	२२३(१०%)	८२०(३६%)	७१ (३%)	५६५(२५%)	५७५(२६%)	२२५४

मोदी गाउँपालिकाका १, २, ३ र ४ वडा नम्बरमा जम्मा २२५४ थरका मानिसहरूको बसोवास रहेको घरधुरी सर्भेक्षण २०७८ ले देखाएकोछ ।

चारवटै वडामा बसोबास गर्ने जातजातिहरू विभिन्न किसिमको आ-आफ्नै धर्म, संस्कृति र परम्परा रही आएको छ । स्थानीय तहमा गाउँपालिका तथा सामाजिक संघसंस्थाका क्रियाकलापहरूबाट महिलाहरू तथा पछाडि पारिएका वर्गको सशक्तिकरणमा सुधार हुँदै आएको छ। एक आपसमा सहयोग गर्ने वातावरण रहेको मोदी गाउँपालिकाले बालबालिकाहरूलाई पहिलो प्राथमिकतामा राखी काम गर्न सुरुवात गरेको छ। जसबाट बालबालिकाको लागि लगानी गर्ने अवसर र सृजनाले बाल अधिकार सुनिश्चितताको सुरुवात हुन थालेकोछ ।

१.७ विकासका सम्भावना, अवसर, चुनौती र समस्याहरू

मोदी गाउँपालिकामा विकासका प्रशस्त सम्भावनाहरू रहेका छन् । गाउँपालिकाको मानवीय र भौतिक विकासको पक्षमा सबैलाई हुने प्रशस्त सम्भावना र अवसर बोकेको छ । मोदीले प्राप्त गरेको वर्तमान विकासको परिणाम र मानव सभ्यताका लागि आश्यक पर्ने आधारभूत स्वाथ्य सेवा, शिक्षा र सडकजस्ता कुराहरूको पहुँच सबै वडामा भएको छ । आधारभूत विकासका पक्षको क्रमिक रुपमा सुधार हुँदै गरेको अवस्था छ । चौतर्फी विकासका लागि सामाजिक पक्ष, आर्थिक पक्ष, वातावरणीय पक्षको पनि सँगसँगै मानवीय पक्षको विकास गर्दै लैजान आवश्यक रहेको छ । मोदी गाउँपालिकाको समृद्धि साथै विकासका निम्न अवसर र सम्भावनाहरू रहेका छन् ।

अवसर र सम्भावनाहरू

- व्यवसायिक रूपमा बेमैसमी तरकारी खेतीको सञ्चालन हुन सक्दछ ।
- वडामा यातायातका साधनहरू १२ महिना आबत जाबत हुने भएकाले उत्पादित वस्तु विक्री वितरणमा सहज हुने ।
- पशुपालन व्यवसायलाई व्यवसायिक र आधुनिकीकरण गरी नागरिकहरू जीवनस्तरमा सुधार गर्न सकिन्छ ।
- पानीको व्यवस्था गरी तरकारी खेती विस्तार गरी वडाका नागरिकहरूलाई आत्मनिर्भर गर्न सकिन्छ ।
- कृषी खेतीलाई वेमौसमी र प्रविधिमैत्री बनाई उत्पादन वृद्धि गरेमा विक्री वितरण गर्ने बजारको उचित सम्भावना रहेकोछ ।
- स्थानीयस्तरमा उपलब्ध बाँस, काठबाट परम्परागत सामग्री साथै फर्निचर व्यवसाय गर्न सकिने ।
- उद्योग व्यवसायको विस्तार गरी नागरिकहरूलाई स्वरोजगारतर्फ उन्मुख गर्न सकिने ।
- वडामा रहेका वनजङ्गल र घासेचौउरहरूको सदुपयोगिता ल्याई बाखा, गाई भैँसीपालनलाई व्यवसायिकता बनाउन सकिन्छ ।
- गाउँपालिकाभित्र रहेका बन जंगलको उचित संरक्षण र प्रबर्द्धन गरी पर्यटन व्ययसायको विकास तथा विस्तार गरी आत्मनिर्भर हुने सम्भावना रहेकोछ ।
- व्यवसायिक र प्रविधियुक्त शिक्षालयहरूको सञ्चालन ल्याउन सकेकोमा आम्दानीको स्रोत बन्न सक्ने अवस्था रहेकोछ ।
- व्यवसायिक करिडोरको समयमा विकास भएमा स्थानीय वासीको रोजगारी र आयस्तरमा वृद्धि हुने ।
- आयुर्वेद अस्पतालको संचालन पश्चात् स्थानीय नागरिकको स्वस्थ जीवनको ग्यारेन्टि हुन गई आर्थिक सञ्चिती हुने ।

समस्याहरू

- मोदी गाउँपालिकामा मानवीय जीवनयापन र कृषी खेती प्रणालीका लागि खानेपानी र सिञ्चाई व्यवस्था सुलभ हुन नसक्नु ।
- रती र पाती खोलाको कटान व्यवस्थापन गर्न नसक्नु ।
- प्रयाप्त खानेपानीको कमी साथै सिञ्चाई सुविधाको कमी
- क्षमता र सीपको कमी
- मोदी गाउँपालिकाको वास्तविक परिवेशको पहिचान र लक्ष्य विना विकास निर्माणका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनु ।
- गाउँपालिकाको विकास कार्यमा सबै वर्ग र पक्षको अर्थपूर्ण सहभागिता कम हुनु ।
- गाउँपालिकामा रहेका बालबालिकाहरुमा लगानी र विकास कार्य प्रारम्भ मात्र हुनु ।
- विकासका पुर्वाधारहरू बालमैत्री नहुनु । (खानेपानी, विद्यालय, स्वास्थ्य संस्था,सडक,सेवा प्रवाह गर्ने सार्वजनिक निकायहरू)
- मध्य पहाडी राजमार्गमा जोडिएर कच्ची सडक राम्ररी वर्षा याममा आवत जावतमा कठिनाइ

सृजना हुनु ।

- बाल विकास र पुस्तकालय उचित प्रबन्ध हुन नसक्नु ।
- स्वास्थ्य सेवाको गुणस्तरमा कमी र नागरिकहरू स्वास्थ्य सुविधामा कम ध्यान दिनु ।
- आधारभूत शिक्षामा सबै बालबालिकाहरूको पहुँच हुन नसक्नु ।
- आर्थिक सम्पन्नता हुन नसकि आधारभूत सेवाहरूबाट वञ्चितिकरणमा पर्नु ।
- भिन्न क्षमता र गरीव घरपरिवारका लागि सहुलियत सेवासुबिधा दिन नसक्नु ।
- उद्यमशिलता र गरीवी न्यूनीकरणसम्बन्धी तथा रोजगारीका लागि सीपमूलक र व्यवसाय प्रवर्द्धनमा कम ध्यान दिनु ।
- स्थानीय युवा शाक्तिको बढदो वैदेशिक पयालयनका कारण गाउँमा दक्ष जनशक्तिको अभाव हुँदै जानु ।
- कृषकहरूलाई सहज र सुलभ रूपमा ऋण उपलब्ध हुन नसक्नु ।
- गरीव विपन्न,पछाडी पारिएको तथा लोपोउन्मुख वर्ग, आदिवासी वर्गको र उनीहरूका बालबालिकाहरूको हितका लागि ठोस कार्यक्रमहरू नहुनु ।
- कृषीउपज प्रशोधन केन्द्र, तरकारी भण्डारण र चिस्यानकेन्द्र र सङ्कलन केन्द्र तथा बिक्री केन्द्रहरूको कमी ।
- प्राकृतिक प्रकोपबाट सृजना हुने विपदहरूको व्यवस्थापन गर्न पर्याप्त पूर्वतयारी नहुनु ।
- वातावरण प्रदुषण हुँदै जानु ।
- सम्पूर्ण ग्रामीण क्षेत्रमा सडक यातायातको विकास तथा विस्तार पर्याप्तता हुन अत्याधिक धनराशी र समय आबश्यकता पर्ने ।
- आर्थिक अभावका कारण पर्यटकीय स्थानहरूको व्याबस्थापनमा कठीनाई भएको छ ।
- ग्रामिण सडक निर्माण तथा सम्वर्द्धनका लागि भौगोलिक अबस्था तथा जलवायु परिवर्तनका कारण उत्पन्न हुन सक्ने समस्यासँग धान्न सक्ने सडक निमार्ण कार्य प्राबिधिक तथा आर्थिक रूपले चुनौतिपूर्ण छ ।
- उपलब्धस्रोत प्रयोगका सम्बन्धमा ज्ञानको विस्तार आवश्यक छ ।
- परम्परागत मूल्य मान्यताहरूको अवसेश विद्यमान अवस्थामा पनि केही मात्रा रहनु ।
- मानवीय विकासमा लगानी गर्ने कार्यलाई कम प्राथमिकतामा राख्नु ।
- बाल क्लवको गठन र स्थानीय संरचनाहरूमा संस्थागत सहभागिता नगराउनु ।
- संविधान, ऐन, नियम, सन्धी, नीति र राष्ट्रिय प्रतिवद्धता तथा प्राथमिकताका कार्यक्रमहरू अवलम्बन गरी कार्यान्वयनमा नल्याउनु ।

इकाइ-दुई

बालमैत्री स्थानीय शासनको अवधारणा

२. बालमैत्री स्थानीय शासनको अवधारणा र कार्यक्षेत्रः

नेपालको संविधान र बालबालिकाको अधिकार सम्बन्धी राष्ट्रिय र अन्तराष्ट्रिय क्षेत्रमा गरेको प्रतिबद्धताको कार्यान्वय गरी स्थानीय तहसम्म बालबालिकाहरूको आधारभूत आवश्यकता परिपूर्ति गर्दै बालबालिकाको अर्थपूर्ण सहभागितामा घरपरिवार, टोल, वडा र गाउँपालिकामा बालमैत्री शासनको अवलम्बनबाट बालमैत्री नेपाल बनाउन २०६८ देखि सुरु गरिएको अवधारणा हो । स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४, बालबालिकासम्बन्धी ऐन, २०७५ र बालश्रम (निषेध तथा नियमित गर्ने) ऐन, २०५६ मा बालालिकाको पक्षमा भएका नीतिगत एवम् कानूनी प्रावधान समेतलाई दृष्टिगत गरी तयार पारिएको बालमैत्री स्थानीय शासन राष्ट्रिय रणनीति २०६८ लाई कार्यान्वयनमा लैजाने प्रयोजनको लागि “बालमैत्री स्थानीय शासन कार्यान्वयन कार्यविधि, २०६८” जारी गरी कार्यान्वयनमा आएको हो । नेपालको सन्दर्भमा बालमैत्री स्थानीय शासन पद्धतिलाई विस्तार गरी २०८७ सालभित्र बालमैत्री देश नेपाल घोषणा गर्ने सोचकासाथ बालमैत्री स्थानीय शासन कार्यान्वयन निर्देशिका २०७८ जारी गरेकोछ ।

बाल अधिकार प्रवर्द्धनका लागि विगतमा संवैधानिक, कानूनी एवम् संस्थागत व्यवस्थाको थालनी भएको भए तापनि यस अवधारणाको कार्यान्वयन भई मूर्तरूप प्राप्त गर्न बाँकी नै छ । नेपाल सरकार सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, युनिसेफ नेपाल, केन्द्रीय बाल अधिकार परिषद् र केही अन्तर्राष्ट्रिय गै.स.स.हरूले बालमैत्री अवधारणालाई प्रवर्द्धन गर्ने प्रयास गरे पश्चात् बालमैत्री स्थानीय शासनको अवधारणा कार्यान्वयनमा आएको छ । बाल बचाउँ, बाल संरक्षण, विकास र बालबालिकाको अर्थपूर्ण सहभागिता हुन पाउने अधिकारलाई स्थानीय तहमा संस्थागत गर्दछ। बालबालिकाहरूका आधारभूत आवश्यकताहरू सेवा प्रवाह सम्बन्धी सुचकहरूको पूरा गर्न सेवाप्रवाह गर्ने निकायहरूले आफ्नो बानी र कार्यप्रक्रिया बालमैत्री बनाउँदै लैजाने बालमैत्री स्थानीय शासनका सीमाहरू रहेका छन् ।

२.१ बालबालिकाको परिभाषा तथा बालमैत्री स्थानीय शासन व्यवस्थाको आवश्यकता

बालमैत्री स्थानीय शासन भन्नाले गैरविभेदीकरण, बालबालिकाको सर्वोत्तम हित, सर्वाङ्गीण विकास र अर्थपूर्ण सहभागिताको सिद्धान्तमा आधारित भई बाल बचाउँ, बाल संरक्षण, बाल विकास र अर्थपूर्ण बाल सहभागिता जस्ता बाल अधिकारका सवाललाई स्थानीय तहको नीति, संरचना, प्रणाली र कार्य प्रक्रिया र व्यवहारमा संस्थागत गर्ने शासकीय पद्धति हो । यसले स्थानीय तहलाई बालबालिकाको हितमा योजना तर्जुमा, स्रोतको विनियोजन, कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन जस्ता कार्य गर्न सघाउँदछ । नेपालको कुल पूरामा १८ वर्ष मुनिका बालबालिकाको अंश ४२% रहेको छ । त्यस्तै मोदी गाउँपालिकाको वडा नं. १ देखि ४ नं. को जनसङ्ख्या ११५४० मा ३५७१ जना १८ वर्ष मुनिका बाललिकाकाहरू रहेका छन् जसमा ३१% बालबालिकाहरूको हिस्सा रहेकोछ । बालबालिकाको विकासमा राज्यले राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रियस्तरमा विभिन्न प्रतिवद्धता व्यक्त गरेको छ ।

मोदी गाउँपालिकामात्र नभई देशैभर बालबालिकाहरू केही जान्दैनन्,उनीहरूले बोलेका कुरा ठिक

हुदैनन् भन्ने मान्यताको संस्कारमा विस्तारै सुधार हुन थालेको छ । घरपरिवार, समुदाय र स्थानीय तहमा बालबालिकाहरूको बिचारको सुनुवाई गरी उनीहरूको अर्थपूर्ण सहभागिता गराउनसम्म सकिएको अवस्था छैन । बालबालिकाहरूको समग्र पक्षको विकासका लागि राज्यको तर्फबाट नै उनीहरूको बचावट, संरक्षण, विकास र सहभागिताको अधिकार सुनिश्चितता गर्न राज्यका शासन प्रक्रिया र संरचनामा सहभागिता गराउन अझै पनि आवश्यकता रहेको छ । समयमा बालबालिकाहरूमा लगानीको वातावरण सृजना गरी संस्थागत विकास सञ्चालन पश्चात् दक्ष जनशक्ति तयार गर्ने बालमैत्री स्थानीय शासनको कार्यान्वयन ल्याउन जरुरी हुन्छ ।

- ❖ बालमैत्री स्थानीय शासनको प्रवर्द्धन र विस्तारको माध्यमबाट उनीहरूका बालमैत्री स्थानीय शासन व्यवस्थाको विकास तथा प्रवर्द्धन गर्न ।
- ❖ स्थानीय तहको योजनामा बालबालिकाको सवालको सम्बोधन, सेवा सुविधामा पहुँच वृद्धि र नीति योजना निर्माणमा बालबालिकाको अर्थपूर्ण सहभागिता गर्न
- ❖ बालबालिकाको क्षेत्रमा काम गर्ने सरकारी तथा गैरसरकारी सङ्गठनहरूको बीचमा आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग गर्न अनुकुल वातावरण तयार पार्न ।
- ❖ बालअधिकार सम्बन्धि अन्तराष्ट्रिय, राष्ट्रिय तथा स्थानीय नीतिहरूमा एकरूपता ल्याउन ।
- ❖ स्थानीय सरकारको कार्यप्रक्रियाहरूमा एकरूपता ल्याउन ।
- ❖ संस्थागत क्षमता तथा मानव संशाधन विकासलाई अभिवृद्धि गरी बालबालिकाले भोग्नु परेका समस्या समाधानमा नीतिगत, संस्थागत र कार्यगत प्रयास भए तापनि समन्वयात्मक, एकीकृत गर्न ।
- ❖ बालमैत्री शासन र सरकारको अवधारणा आत्मसात गर्न र समावेशीकरण उच्चतम् प्राथमिकतामा रहेको र बालबालिकाका सबालहरूलाई एकीकृत रूपमा सम्बोधन गर्न ।
- ❖ बालबालिकाको विकासका लागि कार्यरत निकायहरूलाई एकीकृत रूपमा नीतिगत एवम् संस्थागत गरी स्थानीय सेवा प्रवाह गुणस्तरीय तवरले प्राप्त गर्ने वातावरण तयार गरी बालबालिकाप्रति सबैलाई जिम्मेवार भै आ-आफ्नो कर्तव्य बोध गराउन ।
- ❖ बालबालिकाहरूको अत्यावश्यक सेवाहरूको आपूर्ति गरी बाल अधिकारको संरक्षण र सम्बर्द्धन गर्न ।
- ❖ बालबालिकाहरूका लागि समयमा लगानी गरी उत्पादनशिल र दक्ष नागरिक तयार गर्न ।
- ❖ बालमैत्री स्थानीय शासनको अवलम्बन र व्यवहारिक कार्यान्वयन गर्न आवश्यक रहेको छ ।

२.२ बालबालिकासम्बन्धी विद्यमान ऐन कानूनहरू :

नेपालको संविधान २०७२ को धारा २९. शोषण विरुद्धको हक :

(१) प्रत्येक व्यक्तिलाई शोषण विरुद्धको हक हुनेछ ।

(२) धर्म, प्रथा, परम्परा, संस्कार, प्रचलन वा अन्य कुनै आधारमा कुनै पनि व्यक्तिलाई कुनै किसिमले शोषण गर्न पाइने छैन ।

(३) कसैलाई पनि बेचबिखन गर्न, दास वा बाँधा बनाउन पाइने छैन ।

(४) कसैलाई पनि निजको इच्छा विरुद्ध काममा लगाउन पाइने छैन । तर सार्वजनिक प्रयोजनका लागि नागरिकलाई राज्यले अनिवार्य सेवामा लगाउन सक्ने गरी कानून बनाउन रोक लगाएको मानिने छैन ।

(५) उपधारा (३) र (४) विपरीतको कार्य कानून बमोजिम दण्डनीय हुनेछ र पीडितलाई पीडकबाट कानून

बमोजिम क्षतिपूर्ति पाउने हक हुनेछ ।

धारा ३१. शिक्षासम्बन्धी हक :

(१) प्रत्येक नागरिकलाई आधारभूत शिक्षामा पहुँचकोहक हुनेछ ।

(२) प्रत्येक नागरिकलाई राज्यबाट आधारभूत तहसम्मको शिक्षा अनिवार्य र निःशुल्क तथा माध्यमिक तहसम्मको शिक्षा निःशुल्क पाउने हक हुनेछ ।

(३) अपांगता भएका र आर्थिक रूपले विपन्न नागरिकलाई कानून बमोजिम निःशुल्क उच्च शिक्षा पाउने हक हुनेछ ।

(४) दृष्टिविहीन नागरिकलाई ब्रेललिपि तथा बहिरा र स्वर वा बोलाई सम्बन्धी अपाङ्गता भएका नागरिकलाई सांकेतिक भाषाको माध्यमबाट कानून बमोजिम निःशुल्क शिक्षा पाउने हक हुनेछ ।

(५) नेपालमा बसोबास गर्ने प्रत्येक नेपाली समुदायलाई कानून बमोजिम आफ्नो मातृभाषामा शिक्षा पाउने र त्यसका लागि विद्यालय तथा शैक्षिक संस्था खोल्ने र सञ्चालन गर्ने हक हुनेछ ।

धारा ३५.स्वास्थ्यसम्बन्धी हक :

(१) प्रत्येक नागरिकलाई राज्यबाट आधारभूत स्वास्थ्य सेवा निःशुल्क प्राप्त गर्ने हक हुनेछ र कसैलाई पनि आकस्मिक स्वास्थ्य सेवाबाट वञ्चित गरिने छैन ।

(२) प्रत्येक व्यक्तिलाई आफ्नो स्वास्थ्य उपचारको सम्बन्धमा जानकारी पाउने हक हुनेछ ।

(३) प्रत्येक नागरिकलाई स्वास्थ्य सेवामा समान पहुँचको हक हुनेछ ।

(४) प्रत्येक नागरिकलाई स्वच्छ खानेपानी तथा सरसफाइमा पहुँचको हक हुनेछ ।

धारा ३९.बालबालिकाको हक :

(१) प्रत्येक बालबालिकालाई आफ्नो पहिचान सहित नामकरण र जन्मदर्ताको हक हुनेछ ।

(२) प्रत्येक बालबालिकालाई परिवार तथा राज्यबाट शिक्षा, स्वास्थ्य, पालन पोषण, उचित स्याहार, खेलकूद, मनोरञ्जन तथा सर्वांगीण व्यक्तित्व विकासको हक हुनेछ ।

(३) प्रत्येक बालबालिकालाई प्रारम्भिक बाल विकास तथा बाल सहभागिताको हक हुनेछ ।

(४) कुनै पनि बालबालिकालाई कलकारखाना, खानी वा यस्तै अन्य जोखिमपूर्ण काममा लगाउन पाइने छैन ।

५) कुनै पनि बालबालिकालाई बाल विवाह, गैरकानूनी ओसारपसार र अपहरण गर्न वा बन्धक राख्न पाइने छैन ।

(६) कुनै पनि बालबालिकालाई सेना, प्रहरी वा सशस्त्र समूहमा भर्ना वा प्रयोग गर्न वा सांस्कृतिक वा धार्मिक प्रचलनका नाममा कुनै पनि माध्यम वा प्रकारले दुर्व्यवहार, उपेक्षा वा शारीरिक, मानसिक, यौनजन्य वा अन्य कुनै प्रकारको शोषण गर्न वा अनुचित प्रयोग गर्न पाइने छैन ।

(७) कुनै पनि बालबालिकालाई घर, विद्यालय वा अन्य जुनसुकै स्थान र अवस्थामा शारीरिक, मानसिक वा अन्य कुनै किसिमको यातना दिन पाइने छैन ।

(८) प्रत्येक बालबालिकालाई बाल अनुकूल न्यायको हक हुनेछ ।

(९) असहाय, अनाथ, अपांगता भएका, द्वन्द्वपीडित, विस्थापित एवम् जोखिममा रहेका बालबालिकालाई राज्यबाट विशेष संरक्षण र सुविधा पाउने हक हुनेछ ।

(१०) उपधारा (४), (५), (६) र (७) विपरीतका कार्य कानून बमोजिम दण्डनीय हुनेछन् र त्यस्तो कार्यबाट

पीडित बालबालिकालाई पीडकबाट कानून बमोजिम क्षतिपूर्ति पाउने हक हुनेछ ।

४३. सामाजिक सुरक्षासम्बन्धी हक :

आर्थिक रूपले विपन्न, अशक्त र असहाय अवस्थामा रहेका एकल महिला, अपाङ्गता भएका, बालबालिका, आफ्नो हेरचाह आफैं गर्न नसक्ने तथा लोपोन्मुख जातिका नागरिकलाई कानुन बमोजिम सामाजिक सुरक्षाको हक हुनेछ ।

५१. राज्यका नीतिहरू

(झ) श्रम र रोजगारसम्बन्धी नीति :

(२) मर्यादित श्रमको अवधारणा अनुरूप सबै श्रमिकको आधारभूत अधिकार सुनिश्चित गर्दै सामाजिक सुरक्षा प्रत्याभूत गर्ने,

(३) बालश्रमलगायत श्रम शोषणका सबै रूपको अन्त्य गर्ने,

(ञ) सामाजिक न्याय र समावेशीकरणसम्बन्धी नीति :

(४) बालबच्चाको पालन पोषण, परिवारको हेरचाहजस्ता काम र योगदानलाई आर्थिक रूपमा मूल्याङ्कन गर्ने,

(१२) सामाजिक सुरक्षा र सामाजिक न्याय प्रदान गर्दा सबै लिङ्ग, क्षेत्र र समुदायभित्रका आर्थिक रूपले विपन्नलाई प्राथमिकता प्रदान गर्ने ।

बालबालिकासम्बन्धी –२०७५

- नाम, राष्ट्रियता र पहिचानको अधिकार
- भेद्भाव विरुद्धको अधिकार
- आमा-बुवासँग बस्ने र भेटघाट गर्ने अधिकार
- संरक्षणको अधिकार
  - अभिभावक,परिवार तथा संरक्षकबाट उचित संरक्षण र हेरचार पाउने
  - पालन पोषण र मायाँ प्राप्त गर्ने अधिकार
  - पालन पोषण र संरक्षणमा आमा र वुवाको समान दायित्व
  - कुनै पनि आमा वुवा र संरक्षकले छोरीछोरालाई वेवारेसी छोड्न र फ्याक्न पाइने छैन
  - भिन्न क्षमता भएका, जोखिममा परेका वा सडक बालबालिकाहरूको सुनिश्चित भविष्यको लागि राज्यबाट विशेष संरक्षण गर्नु पर्ने
  - आमा बुवा, परिवारका सदस्य, शिक्षक र अन्य व्यक्तिबाट हुने शारीरिक, मानसिक हिंशा, यातना, अमानवीय व्यववहार, छुवाछुत र लैंगिक विभेद र शोषण विरुद्धको हक हुने
- संरक्षणको अधिकार
  - बालबालिकालाई आर्थिक शोषण हुनबाट संरक्षण पाउने
  - बालबालिकाको शिक्षामा बाधा अड्चन पुग्ने, स्वास्थ्य, शारीरिक, मानसिक, नैतिक, सामाजिक विकासमा हानी पुग्ने कुनै पनि कामबाट सुरक्षित हुन पाउने अधिकार
  - १४ वर्ष मुनिका बालबालिकाहरूलाई जोखिमपूर्ण काममा लगाउन, घरेलु कामदार वा कमलरीको रूपमा राख्न पाइने छैन ।
- सहभागिताको अधिकार

- ✓ अभिव्यक्ति स्वतन्त्रता एर सूचनाको अधिकार
- ✓ सङ्घ संस्था खोल्ने र शान्तिपूर्वक भेला हुन पाउने
- ✓ गोपनियताको अधिकार
- ✓ अपाङ्गता भएका बालबालिको विशेष अधिकार
- ✓ पोषण तथा स्वास्थ्यको अधिकार
- ✓ खेलकुद मनोरञ्जन तथा सांस्कृतिक अधिकार
- ✓ शिक्षाको अधिकार

नेपालको सविधान २०७२ मा बालबालिकाको लागि गरिएका व्यवस्था बाहेक देहायका सन्धि तथा अभिसन्धिको नेपालले बालअधिकार सम्बन्धी महासन्धि, १९८९; बालबालिकासम्बन्धी ऐन २०७५, बालबालिको श्रम निषेध ऐन २०५६, महिलामाथि हुने सबै प्रकारका विभेदहरूको अन्त्य गर्ने महासन्धि १९७९, नागरिक तथा राजनैतिक अधिकारका लागि अन्तर्राष्ट्रिय आलेख, १९६६ आर्थिक, सामाजिक तथा सांस्कृतिक अधिकारसम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय आलेख, १९६६, यातना विरुद्धको महासन्धि, १९८४ पूरा र विकास सम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय सम्मेलनले पारित गरेको कार्ययोजना, चौथो विश्व महिला सम्मेलनबाट पारित बेइजिङ्ग घोषणा र सम्बद्ध कार्ययोजा र सार्क लगायत अर्न्तराष्ट्रिय तथा क्षेत्रीयस्तरमा बाल अधिकारलाई प्रबर्द्धन गर्ने विभिन्न अन्तर्राष्ट्रिय महासन्धि तथा ईच्छाधिन आलेखमार्फत् नागरिकहरूको आधारभूत अधिकारहरू बिषेशतः बालअधिकार संरक्षणमा प्रतिवद्धता जाहेर गरेको छ ।

नेपाल सरकारले अन्तराष्ट्रियरूपमा गरेका शन्धि अभिसन्धिहरूको कार्यान्वयनमा ल्याई समतामूलक समाजको निर्माण र समृद्धिमा बालबालिकाको अधिकार प्रवर्द्धन गर्ने मात्र होईन कि बालबालिकाको क्षेत्रमा समयमा लगानी गरी भोलिको समुन्नत सामाजको जग वलियो बनाउन प्रत्येक स्थानीय तह वा गाउँपालिका स्तरबाट नै बालबालिकाको बाँच्न पाउने, संरक्षण, विकास र अर्थपूर्ण सहभागिता हुन पाउने अधिकार सुनिश्चितताका लागि राज्यस्तरबाट तयार गरिएको बालमैत्री स्थानीय शासन राष्ट्रिय रणनीति र कार्यान्वयन कार्यविधि तयार कार्यान्वयन गर्न निर्देश गरेको छ ।

बालबालिकाको विकास विना समाज र गाउँको विकास गर्न खोजिएमा त्यसको दिगोपना हुन नसक्ने कुराको अनुभूति गरी मोदी गाउँपालिकामा रहेका निर्वाचित पदाधिकारीहरू, राजनीतिक दल, विद्यालय, शिक्षक, बालक्लव, स्वास्थ्य संस्था,महिला स्वास्थ्य,स्वयंसेवी,वुद्धिजिवी,समाजसेवी, स्थानीय संघसंस्था सबै सरोकारवालाहरूले स्वतस्फुर्त रूपमा बालममैत्री स्थानीय शासन कार्यान्वयन कार्यविधिमा उल्लेख गरिएका सेवाप्रवाह र संस्थागत सूचकहरू पुरा गर्न आ–आफ्नो क्षेत्रमा लागि परी बाल भावना अनुकुलको शासन प्रणाली सञ्चालन गर्न वजेट विनियोजन गर्दै २०८० सालभित्र मोदी गाउँपालिकाका १, २, ३ र ४ नम्बर वडालाई दोस्रो चरणमा बालमैत्री स्थानीय शासनयुक्त वडाकोरूपमा पहिचान दिन प्रतिवद्धतासहित बालमैत्री स्थानीय शासन अवलम्वन गरिसकेका छन् ।

बाल अधिकार महासन्धि १९८९ (नेपालले १४ सेप्टेम्वर १९९० मा अनुमोदन गरेको) ले बाल अधिकारको सम्मान, संरक्षण र सम्वर्द्धन गर्न गैर विभेदीकरण (धारा २), सर्बोत्तम हित (धारा ३), सर्बाङ्गीण विकास (धारा ६) र सहभागिता (धारा १२) को सिद्धान्तलाई प्रतिपादन गरेको छ। यिनै सिद्धान्तमा आधारित भई बाल वचाउ, बाल संरक्षण, बाल विकास, बाल सहभागिताजस्ता क्षेत्रमा केन्द्रित हुदै बाल अधिकारलाई सम्बोधन गर्ने गरी बालमैत्री स्थानीय शासन प्रणालीको प्रवर्द्धन गर्न बालबालिकालाई शासन व्यवस्थाको

प्रतिफल दिलाउन आवश्यक छ ।

दिगो विकास लक्ष्यलाई नेपाल सहित संयुक्त राष्ट्रसंघका अन्य देशहरूले सन् २०१६ देखि २०३० सम्मको समयावधि तय गरी १७ वटा लक्ष्य र १६९ वटा सीमा र २३२ वटा सूचकहरू तय गरी लागु गर्ने प्रतिवद्धता समेत गरेका छन् ।

बालबालिकासँग सम्बन्धित प्रत्यक्ष सम्बन्ध राख्ने देहाय बमोजिम लक्ष्यहरू रहेका छन्

१. भोकमारी अन्त्य गर्ने

२. राम्रो स्वास्थ्य

३. गुणस्तरीय शिक्षा

४. लैंगिक समानता

५. स्वच्छ खानेपानी र सरसफाई

६. सुरक्षित गाउँ र शहरजस्ता आधारभूत कुराहरू समावेश गरिएका छन् ।

बालबालिकाकासम्बन्धी राष्ट्रिय नीति २०६९ तयार गरी लागू गरिएको छ ।

बालबालिकासम्बन्धी १० बर्षीय राष्ट्रिय कार्ययोजना, (२०६१/६२-२०७१/७२) बालबालिकासम्बन्धी १० बर्षीय राष्ट्रिय कार्ययोजना, (२०६१/६२-२०७१/७२) ले बालबालिकाले आफू सुहाउँदो समुदायमा आफ्ना अधिकारहरू भरपुर उपयोग गर्ने छन् र तिनीहरूको पूर्ण सामर्थ्यको उपयोग र महसुस गर्ने छन् भनी दीर्घकालीन सोच (Vision) निर्धारण गरेको छ ।

बालमैत्री वातावरणको प्रवर्द्धन गर्दै बालबालिकाविरुद्ध हुने सबै प्रकारका शोषणको अन्त्य गरी बालबालिकाको जीवनस्तर उच्च पार्न प्रत्येक बालबालिकाको अधिकार सुनिश्चित गरिने लक्ष्य तोकिएको छ। यस कार्ययोजनाले शिक्षा, बालविकास, स्वास्थ्य, पोषण र अन्य सम्बन्धित क्षेत्रमा केन्द्रित भई बालमैत्री वातावरणको प्रवर्द्धन गर्ने उद्देश्य लिएको छ ।

“बालबालिकाहरू उपर हुने सबै प्रकारका हिंसा, दुर्व्यवहार, यातना, घरेलु हिंशामा कमी ल्याई बालबालबालिकाहरूले प्राप्त गर्नु पर्ने आधारभूत आवश्यकताहरूको परिपूर्ती गर्न उनीहरूको सहभागिताको कुरालाई मध्ये नजर गरी बालबालिकामा लगानी योजना र रणनीतिक कार्ययोजना मोदी गाउँपीलकाले तयार गरिसकेको अवस्था छ । गाउँपालिकाका १ देखि ४ नं. वडासम्म सक्रियतासाथ अगाडि बढाई आफ्नो र अन्य सहयोगी निकायहरूसँग समन्वय र सहकार्य गर्दै आफ्ना क्षेत्रमा रहेका बालबालिकहरूको समस्या समाधान गर्न लागि परेकोछ । “बाल अधिकार सुनिश्चितताका लागि लागि गाउँपालिकाको योजनावद्ध रूपमा कार्य सञ्चालन गरी मोदी गाउँपालिकाका १, २, ३ र ४ नं. वडाहरुले आफ्ना बालबालिकाप्रति जिम्मेवारी हुन अनिवार्यता गराउँदै सोको कार्यान्वयनमा ल्याउन आवश्यक रहेको छ ।

२.३ वडा तथा गाउँपालिकास्तरीय योजनामा बालबालिकासम्बन्धी कार्यक्रमहरू

मोदी गाउँपालिका वडा नं. १, २, ३ र ४ को ११५४० कुल जनसङ्ख्या मध्ये ३५७१ जना बालबालिकाहरू रहेका छन् । वडाहरुमा बालबालिका ३१% बालबालिकाहरू रहेका छन् । वडामा रहेको जनसङ्ख्यामा यति ठूलो हिस्सा ओगटेका बालबालिकाहरूको सर्बाङ्गीण पक्षको विकास गर्न तथा उनीहरूको हक र अधिकारको संरक्षणका लागि घरपरिवार,समुदाय र सामाजिक गतिविधिहरूमा उनीहरूकोसहभागितामा मानसिक,सामाजिक, बौद्धिक,संवेगात्मक विकास गर्न समयमा योजनावद्धरूपमा कार्य गर्ने परिपाटीको

थालनी गर्न आवश्यक हुन्छ । वडामा रहेका सबै जिम्मेवार व्यक्ति र निकायहरू बालबालिकाहरू प्रति संवेदनशिल रहेका छन् ।

बालबालिकाहरूका लागि गरिएका योजनाहरू :

- बालमैत्री स्थानीय शासन अवधारणाको अवलम्वन र वडास्तरीय अभिमूखिकरण
- सामुदायिक र संथागत विद्यालयहरूमा बालबालिकाहरूको बालक्लव गठन र परिचालन गाउँपालिका र वडाको निरन्तर सहयोग ।
- बाल अधिकारको सुनिश्चितता गर्न वडास्तरीय बाल सञ्जाल निर्माण ।
- बाल क्लवको क्षमता विकास तालिम सञ्चालन र परिचालन
- बालविकास केन्द्र व्यवस्थापन र सञ्चालन
- बाल अधिकार बारे सचेतीकरण
- बाल विकास कक्षा शिक्षकहरूलाई बालमैत्री शिक्षण सिकाद इ
- स्तनपान कक्ष निर्माण
- प्रसुति पश्चात आमा र नव शिशुको जाँचका घरघरमा स्वास्थ्यकर्मी
- बालक्ल्व, सञ्जाल गठन र क्षमता विकास
- शैक्षिक संस्थाका सवारी साधान र बाल विकास केन्द्रको न्यूनत्म मापदण्ड तयारी
- बाल संरक्षण र संबर्द्धनका लागि बालमैत्री स्थानीय शासन अभियान सञ्चालन
- बालमैत्री वडा र बालमैत्री विद्यालय घोषणाका लागि सहयोग र पुरस्कार
- बाल विवाह कमी गर्ने अभियान सञ्चानल
- बालबालिकाका लागि लगानी योजना र कार्ययोजना तयारी
- अतिरिक्त क्रियाकलाप सञ्चालन
- बालबालिकाहरूलाई सम्मान र पुरस्कार
- विद्यालय शिक्षण सिकाइ सुधारका लागि सहयोग
- खोप र स्वास्थ्य सेवा आदि
- बालमैत्री आचार संहिता र बाल संरक्षण नीति तयार
- बालमैत्री अनुगमन सूचक तयार
- बाल कोष सञ्चालन कार्यविधि तयार
- बाल कोष स्थापना
- बाल स्थिति पत्र प्रतिवेदन, बालमैत्री रणनीतिक योजना तयारी प्रकाशन गर्ने योजना
- बाल अधिकार र बालमैत्री बानी व्यवहार प्रबर्द्धनका लागि प्रचार प्रसार

२.४ बाल समूह वा बालक्लवहरू

मोदी गाउँपालिका वडा नं. १, २, ३ र ४ भित्र रहेका सामुदायिक विद्यालय, संस्थागत विद्यालय र वडाहरू समेत बालक्लबहरू गठन भई सङ्गठित हुन थालेका छन् । बाल अधिकारका सवालहरूमा कार्यहरू सञ्चालन भए पनि बालबालिकाहरूले नेतृत्व लिएर काम गर्न सुरुवात मात्र हुन थालेको छ । वडामा

बालबालिकाहरूको बाल क्लवमा सहभागिताको अवस्था निम्नानुसारको रहेको छः

वडा	बालिका			बालक		
	विद्यालयमा आधारित	समुदायमा आधारित	जम्मा	विद्यालयमा आधारित	समुदायमा आधारित	जम्मा
१	२२		२२	२०		२०
२	७	२५	३२	१३	२८	४१
३	३		३	६		६
४	१६		१६	२८		२८
जम्मा	४८	२५	७३	६७	२८	९५

२.५ बालमैत्री अवधारणाको अवलम्वन र प्रतिबद्धता

मोदी गाउँपालिकाले **२०७५ साल पौष १९ गते देखि २० गतेसम्म** दुई दिने बालमैत्री अभिमूखिकरण पछि बालबालिकाको क्षेत्रमा आफ्नो पूँजीगत वजेटको आवश्यकता अनुसार विनियोजन गर्ने निर्णय गर्दै बालबालिकाको क्षेत्रमा लगानी गर्न आवश्यकता महसुश गरी कार्ययोजना तयार ग-यो । योजनावद्ध रूपमा २०७५ बाटै बाल अधिकार र बालमैत्री स्थानीय शासनको क्षेत्रमा विभिन्न कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्‍यो । बालमैत्री स्थानीय शासन राष्ट्रिय रणनीति तथा कार्यान्वयन कार्यविधि २०६८ ले तय गरेका सूचकहरू पुरा गरी मोदी गाउँपालिकालाई देशमा नै पहिचान दिने उद्देश्यका साथ बालबालिकाको बस्तुगत विवरण तयारीबाट कार्य गर्न सुरुवात गर्‍यो । सरोकारवाला तथा साझेदार सहितको सहभागीतामा बालमैत्री घोषणाको लागि अभिमुखिकरण कार्यक्रमले आगामी २०८१ साल भित्र बालमैत्री घोषणा गर्ने निर्णय र कार्ययोजना तयार गर्ने काम भयो । बालबालिकाको हितका लागि कार्यक्रमको विस्तार गर्ने उद्देश्यले गाउँपालिकाका आठ वटा वडाहरू मध्ये वडा नं. ८ मिति २०७४ सालमा घोषणा भई सकेको र बाँकी वडा नं. १,२, ३ र ४ लाई प्राथमिकतामा राखी बालमैत्री स्थानीय शासन अभिमूखिकरण सञ्चालन गरी २०८० आषाढ मसान्त सम्ममा चारै वटा वडामा बालमैत्री स्थानीय शासनसम्बन्धी अवधारणाको अभिमूखिकरण सहित बालमैत्री वडा घोषणा उन्मुख कार्ययोजनासमेत योजना तयार गरी बालबालिकाहरूको विकास कार्य प्रारम्भ गरेको छ ।

बाल अधिकार महासन्धीको अनुमोदन पछि बालबालिकाहरू प्रति राज्यलाई जवाफदेहि बनाएको छ । नेपाल सरकार सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयमार्फत्‌बालमैत्री स्थानीय शासन राष्ट्रिय रणनीति २०६८ र बालमैत्री स्थानीय शासन कार्यान्वयन कार्यविधि २०६८ तयार हुनु आफैँमा एउटा अवसरको रूपमा रहेको छ । बाल अधिकारको विषयलाई स्थानीय तहको समग्र कार्यपद्धति र प्रणालीमा अनुभूति गर्दै कार्यान्वयन गर्न गरेको निर्देशन बमोजिम बालमैत्री स्थानीय शासन अवलम्बनलाई लक्ष्यका साथ अगाडी बढाईएको हो । बालबालिकाको क्षेत्रमा निश्चित बजेट विनियोजनका लागि बालभेलामार्फत् आएका माग र बालमैत्री स्थानीय शासनका सेवा प्रवाह र संस्थागत सूचकहरूलाई आधार मानि बजेट लगानी गर्ने मोदी गाउँपालिकाले प्रतिबद्धता गरेकोछ । गाउँपालिकाको बालमैत्री स्थानीय तह घोषणा प्रतिबद्धतताका लागि

वडा नं. १, २, ३ र ४ लाई दोस्रो चरणमा बालमैत्री वडा बनाउन अघि सारिएको छ ।

२.६ बालमैत्री स्थानीय शासनको सिद्धान्त

बालमैत्री स्थानीय शासन अवधारणाले बाल अधिकार र बालबालिकाको अर्थपूर्ण सहभागिता हुन पाउने अधिकारलाई स्थानीय तहको नीति, योजना, संरचना, कार्यप्रक्रिया र व्यवहारमा संस्थागत गर्नेतर्फ केन्द्रित भै कार्य गर्दछ । बालबालिकामा लगानी र विकास प्रक्रियामा उनीहरूको सार्थक सहभागिता र बालमैत्री स्थानीय शासनले तय गरेका सेवा प्रवाह र संस्थागत सूचकहरू पूरा गर्ने तर्फ नै कार्यक्षेत्र रहन्छ । बाल अधिकारको आधारभूत सिद्धान्तहरू बालबालिकाको सर्बोत्तम हित, गैरविभेदीकरण, दीर्घजीवन र सर्बाङ्गिण विकास र बालसहभागिता, समावेशीकरण, सन्नीकटता र समुदायमा आधारित विकास रहेका छन् । स्थानीय सरकारलाई आवश्यक स्रोत सामग्रीको उचित व्यबस्थापनमा सहयोग पुऱ्याउनु बालमैत्री स्थानीय शासनको प्रमुख कार्य हो । स्थानीय विकासको मुद्धाहरूमा आधारभूत आवश्यकताका सवालहरूलाई बाल बिकास र बालमैत्री शासन पद्दतिमा समाबेश गरिनु पर्दछ ।

२.७ बाल अधिकार (बालबचाउँ,बाल संरक्षण, बाल बिकास, बाल सहभागिता)बाँच्न पाउने अधिकार

मोदी गाउँपालिकाभित्र रहेका १८ वर्ष मुनीका प्रत्येक बालबालिकालाई गास, बास, लत्ता कपडा, औषधि, खोप तथा स्तनपान गर्न पाउने अधिकार, अभिव्यक्तिको स्वतन्त्रता, राष्ट्रियताको अधिकार, भेदभाव विरुद्धको अधिकार, हेरचाह र पालन पोषण, स्वास्थ्यको अधिकार तथा आराम गर्न पाउने, खेलकुद, मनोरञ्जन एवम् सांस्कृतिक अधिकार आदि रहेका छन् । बालबालिकाको बाँच्न पाउने अधिकारको सुनिश्चितताका लागि बालमैत्री स्थानीय शासन राष्ट्रिय रणनीति तथा कार्यान्वयन निर्देशिका २०७८ ले न्यूनतम् १४ वटा सूचकहरू तयार गरेको छ। कम्तिमा बाल बचावटका न्यूनतम् सूचक पूरा गरी बालमैत्री शासन प्रणालीको विकास गर्ने दायित्व स्थानीय तहकै हुनेछ । बाल बचावटको अधिकार पूरा गर्ने आधारभूत सूचकहरूः

क्र.सं	सूचकहरू
१.	गर्भवती महिलाहरुले कम्तिमा प्रसूतिपूर्व ४ पटक र प्रसूतिपश्चात् आमा र नवजात शिशुको कम्तिमा ३ पटक स्वास्थ्य जाँच गराएको हुनु पर्नेछ ।
२.	सबै गर्भवती आमाले टिडी विरुद्धको २ वटा खोप लिएको हुनु पर्नेछ ।
३.	गर्भवती तथा सुत्केरी आमाहरुले आईरन चक्की (जम्मा २२५ वटा) खाएको हुनु पर्नेछ ।
४.	गर्भवती आमाको दक्ष स्वास्थ्यकर्मीबाट सुत्केरी गराउनु पर्नेछ ।
५.	६ महिनासम्मको शिशुलाई आमाले अनिवार्यरुपमा पूर्ण स्तनपान गराएको हुनु पर्नेछ ।
६.	६ महिनादेखि पाँच वर्षमुनिका सबै बालबालिकालाई वर्षको २ पटक भिटामिन ए क्याप्सुल र २ देखि ५ वर्षसम्मका बालबालिकालाई जुकाको औषधी खुवाउनु पर्नेछ ।
७.	जन्मेको १५ महिनाभित्रका सबै बालबालिकाले नेपाल सरकारले तोकेका सबै र पूर्ण खोप प्राप्त गरी पूर्णखोपयुक्त घोषणा भएको हुनु पर्नेछ ।
८.	एच्.आई.भी सङ्क्रमित आमाबाट जन्मिएका सबै बालबालिकाले ब्च्ख एचयउजथबिहष्क पाएको हुनु पर्नेछ ।

९.	सबै घरपरिवारले आयोडिनयुक्त नुनको प्रयोग गरेको हुनु पर्नेछ ।
१०.	कमतौल र पुडको र ख्याउटेपन हुने पाँचवर्ष मुनिका बालबालिकाको सङ्ख्यामा कमी आएको हुनु पर्नेछ ।
११.	अति कडा कुपोषण भएका बालबालिकाको सङ्ख्यामा शून्य भएको हुनु पर्नेछ ।
१२.	सबैघरधुरिमा आधारभूत तहको खानेपानीको सुविधा उपलब्ध भएको हुनु पर्नेछ ।
१३.	साबुन पानीले हात धुने परिपाटीको विकास भएको हुनु पर्नेछ (चर्पी गएपछि, खाना खानु अगाडी र बालबालिकाको दिसा धोएपछि) ।
१४.	साबुन प्रत्येक घरपरिवारले शौचालयको प्रयोग गरेको तथा खुल्ला दिसामुक्त घोषणा भएको हुनु पर्नेछ ।

संरक्षणको अधिकार :

बाल संरक्षणको अधिकारभित्र बालबालिकाको नाम र जन्म दर्ता, आफू विरुद्ध हुने सबै प्रकारका हिंसा, दुर्व्यवहार, बेचविखन, ओसारपसार, शोषण र बेवास्ताबाट संरक्षण प्राप्त गर्ने अधिकार, अपाङ्गता भएका, द्वन्द्वपीडित, विस्थापित एवम् जोखिममा परेका र सडकमा बस्ने बालबालिकालाई सुनिश्चित भविष्यको लागि स्थानीय तहबाट पुऱ्याइने विशेष संरक्षण बालबालिकालाई निजको बाबु आमा, संरक्षक, शिक्षक वा जोसुकैबाट हुने शारीरिक तथा मानसिक यातना र अमानवीय व्यवहार विरुद्ध संरक्षणजस्ता विषयहरू रहेका छन् ।

क्र.सं.	सूचकहरू
१.	५ वर्ष मुनिका सबैबालबालिकाको जन्म दर्ता भएको हुनु पर्नेछ ।
२.	निकृष्ट प्रकारको बालश्रम अन्तय गर्दै प्रभावित बालबालिकाको पुनः थापना भएको हुनु पर्नेछ ।
३.	स्थानीय तह बाल विवाह मुक्त भएको हुनु पर्ने छ । (मुक्त घोषणा हुन बाँकी)
४.	घरपरिवार, समुदाय, सार्वजनिक स्थान (विद्यालय, सामाजिक चार्डपर्व भेला)मा बालबालिका विरुद्ध हुने हिंसा, वेचबिखन, शोषण, वेवास्था र दुर्व्यवहारमा कमी आएको हुनु पर्नेछ ।
५.	समुदायमा आधारित बाल संरक्षण प्रणाली स्थाति भई सञ्चालनमा ल्याएको हुनु पर्नेछ ।
६.	छापडी, कमलरीजस्ता सामाजिक कुप्रथा नरहेको हुनु पर्नेछ ।
७.	स्थानीय तह वा समुदायले १४ वर्षमुनिका असहाय बालबालिका (भएमा) कोसंरक्षण गर्न विशेष व्यवस्था गरेको हुनु पर्नेछ ।
८.	स्थानीय तहमा सडक बालबालिकाको सङ्ख्या शून्य भएको हुनु पनेछ । (सडक बालबालिका नै नभएको)
९.	स्थानीय तहमा रहेका विद्यालयहरुले बालबालिकालाई शारीरिक र मानसिक यातना दिने छैनन् ।
१०.	कुलतमा लागेका बालबालिकाको लागि बाल सूधार गृहमा राख्ने व्यवस्था मिलाएको हुनु पर्नेछ ।

विकासको अधिकार :

बालबालिकाको बौद्धिक, शारीरिक, संवेगात्मक र सामाजिक पक्षको विकासका लागि शिक्षा, संरक्षकत्व र व्यक्तित्व विकासको अधिकार पर्दछ । बालबालिकासँग सम्वद्ध विषयगत क्षेत्रहरू जस्तै: सार्वजनिक भौतिक सुविधा सेवाहरू, भवन, विद्यालय, अस्पताल, उद्यान, मनोरञ्जनस्थल, सडकपेटी आदिको उपयोगमा बालबालिकाको अधिकार सुरक्षित रहने बिषयहरू पनि विकासको अधिकारअन्तर्गत पर्दछन् ।

क्र.सं	सूचकहरू
१.	३-४ वर्ष उमेर पुगेका सबै बालबालिकाहरु प्रारम्भिक बालविकास कक्षामा भर्ना भई टिकाउदर शत्प्रतिशत रहेको हुनु पर्नेछ । (फरक क्षमता भएका बालबालिकाको हकमा विशेष व्यवस्था गर्नु पर्ने)
२.	५ देखि १४ वर्ष उमेर समूहका बालबालिकाले आधारभूत शिक्षा (१ कक्षादेखि ८ सम्म) पूरा गरेको हुनुपर्नेछ ।
३.	प्रत्येक विद्यालयमा खानेपानीको सुविधा सहित छात्राछात्रको लागि अलग अलग शौचालयको व्यवस्था भई प्रयोग भएको हुनु पर्नेछ । (संरचना भएको, व्यवस्थापन र प्रयोगमा ६० प्रतिशत)
४.	सबै विद्यालयका पूर्वाधार (कक्षा काठो, फर्निचर, खेलमैदान, खानेपानी धारा) बालमैत्री, अपाङ्गमैत्री र सुरक्षित भएको हुनु पर्नेछ ।
५.	प्रत्येक विद्यालयमा अतिरिक्त क्रियाकलापसम्बन्धी कार्यक्रम सञ्चालन भएको हुनु पर्नेछ ।
६.	सबै विद्यालयमा कुहिने र नकुहिने फोहोर अलग अलग बिर्सन गर्ने व्यवस्था गरेको हुनुपर्ने छ ।

सहभागिताको अधिकार:

बालबालिकाहरूको बचावट, संरक्षण र विकास मात्र गरेर हुँदैन उनीहरूलाई वर्तमानमा नै साझेदार मानेर हरेक गतिविधिहरूमा उनीहरूको अर्थपूर्ण सहभागिता गराउनु पर्छ । यसका लागि बालबालिकासँग सम्बन्धित विषयको योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र अनुगमन प्रक्रियामा बालबालिकालाई उमेर र क्षमताका आधारमा संलग्न हुन पाउने अधिकार र बालबालिकाले अभिव्यक्त गरेको बिचारलाई निजको उमेर र परिपक्कताको आधारमा सहभागिता गर्ने विषयहरू रहेका छन् । सूचना प्राप्त गर्ने अधिकार, अन्तरक्रिया, भेटघाट एवम् सम्वादको अधिकार पनि सहभागिताको अधिकार अन्तर्गत पर्नेछन् ।

क्र.सं	सूचकहरू
१.	स्थानीय तहमा समावेशी आधारमा बाल सञ्जाल गठन भई क्रियाशिल (न्यूनतम् तीनवटा बैठक र कार्यक्रम सञ्चालन) रहेको हुनु पर्नेछ ।
२.	स्थानीय तहका टोल र विद्यालयमा समावेशी आधारमा बाल क्लब गठन भई क्रियाशिल (न्यूनतम् तीन वटा बैठक र कार्यक्रम सञ्चालन) रहेको हुनु पर्नेछ ।

३.	पाँच कक्षा भन्दामाथि अध्ययन अध्यापन हुने विद्यालयमा व्यवस्थापन समितिमा बाल क्लवको प्रतिनिधित्व भएको हुनु पर्नेछ ।
४.	स्थानीय स्वास्थ्य व्यवस्थापन समितिमा बाल क्लव वा सञ्जालको प्रतिनिधित्व भएको हुनु पर्नेछ ।
५.	स्थानीय तहमा रहेका बालबालिका सम्बन्धी सरोकारका संरचना र समितिहरुमा १२ देखि १८ वर्षसम्मका बालबालिकाहरुको सहभागिता सुनिश्चित गरिएको हुनु पर्नेछ ।
६.	बालभेलाबाट माग भई आएको योजनाहरु स्थानीय तहको योजनामा समावेश भएको हुनु पर्नेछ ।

संस्थागत विकास सूचकः

१) वडा/गाउँपालिका तहमा बालमैत्री स्थानीय शासन समितिहरू गठन भै क्रियाशील रहेका हुनेछन् ।

२) स्थानीय तहहरूले आफ्नो लागि बालमैत्री आचार संहिता र नीति नियम तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याएका हुनेछन् ।

३) गाउँपालिकाको प्रत्येक वडामा कम्तिमा एक बाल उद्यान सहितको बालमैत्री सिकाई स्रोत केन्द्र सञ्चालनमा रहेको हुनेछ ।

४) बालबालिकाको वस्तुगत विवरण (प्रोफाइल) को आधारमा स्थानीय तहको विकास योजना निर्माण र बालबालिकाको लागि लगानी योजना तर्जुमा भै कार्यान्वयन भएको हुनेछ ।

५) स्थानीय तहको योजना तर्जुमा पूर्व वार्षिक रूपमा वडा र गाउँरपालिका तहमा बालभेला आयोजना गरी बालभेलाले प्राथमिकता तोकेका विषयलाई स्थानीय तहको योजना तर्जुमा प्रक्रियामा समावेश गरिएको हुनेछ ।

६) प्रारम्भिक बालविकास केन्द्रहरुले गाउँपालिकाले तोकेको न्यूनतम मापदण्ड पुरा गरेका हुनेछन ।

७) बालमैत्री सूचकहरुमा आधारित भइ वडास्तरमा स्थितीपत्र तयारी तथा प्रकाशन र अद्यावधिक भएको हुनेछ ।

८) विद्यालयले कक्षा ६ देखि १० सम्मका विद्यार्थीहरुको लागि बालमैत्री, वातावरणमैत्री र विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी अतिरिक्त कक्षा सञ्चालन गरेका हुनेछन ।

९) आधारभूत शिक्षा पश्चात विद्यालय शिक्षाबाट वञ्चित भएका बालबालिकाहरुले जीवन उपयोगी शि्क्षा(व्यवसायिक तथा सीपमूलक तालिम) प्राप्त गरेका हुनेछन ।

१०) गाउँपालिकामा रहेका प्रहरी चौकीमा बालमैत्री कक्ष वा बालमैत्री सम्पर्क इकाई रहेको हुनेछ ।

११) विद्यार्थी सवार हुने शैक्षिक संस्थाका सवारी साधनहरु स्थानीय तहले तोकेको न्यूनतम मापदण्ड अनुसार बालमैत्री र अपाङ्गतामैत्री हुनेछन ।

१२) गाउँपालिकाको प्रशासकिय कार्यालयमा स्तनपान कक्षको व्यवस्था भएको हुनेछ ।

१३) सार्वजनिक स्थलहरुमा बालमैत्री शौचालय र खानेपानी धाराको व्यवस्था भएको हुनेछ ।

१४) गाउँपालिकाको विपद् व्यवस्थापन योजनामा विपद्को समयमा बालबालिकाको आबश्यकता सम्बोधन गर्ने प्रावधान समावेश भएको हुनेछ ।

१५) विपद्को समयमा बालबालिका तथा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको विशेष सहयोगको लागि संस्थागत व्यवस्था भएको हुनेछ ।

उपयुक्त बचावट, संरक्षण, विकास र सहभागिताको अधिकार पूरा गर्ने सेवा प्रवाहसम्बन्धी आधारभूत ३६ सूचकहरू निरन्तर रूपमा पूरा गर्न संस्थागत १५ वटा सूचकहरू समेत समावेश गरिएको छ । बालमैत्री स्थानीय शासन सञ्चालन गर्न आवश्यक पर्ने साङ्गठनिक संरचना, नीति, कार्यक्रम, बजेट

र प्रबन्धकीय व्यवस्था, मानव संसाधन विकास, कार्य प्रक्रिया र कार्य प्रणाली, साझेदार बीचको कार्य सञ्जाल, क्षमता अभिवृद्धि जस्ता पक्षहरू संस्थागत विकासमा रहनेछन् ।

२.८ बालमैत्री स्थानीय शासन कार्यक्रमका साझेदार तथा सहयोगी संस्थाहरूः

- सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय
- शिक्षा, संस्कृति, विज्ञान प्रविधि तथा सामाजिक विकास मन्त्रालय , गण्डकी प्रदेश नेपाल
- जिल्ला समन्वय समिति, पर्वत
- जिल्ला प्रशासन कार्यालय, पर्वत
- शिक्षा विकास समन्वय इकाइ, पर्वत
- खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन कार्यालय, पर्वत
- जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय, पर्वत
- राजनीतिक दलहरू

सङ्घसंस्थाहरू

- स्वास्थ्य व्यवस्थापन समिति
- महिला स्वास्थ्य स्वयंसविका
- सहकारी संस्थाहरू
- बाल अधिकार स्थानीय समिति
- आमा समूह
- टोल विकास संस्थाहरू
- वित्तीय संस्थाहरू
- धार्मिक संस्थाहरू
- वन उभोक्ता समिति
- बजार व्यवस्थापन समिति
- युवा क्लवहरू
- सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयहरू
- बाल क्लव र संजाल
- विद्यालय व्यवस्थापन समिति
- स्थानीय सङ्घ संस्थाहरू
- शिक्षक अभिभावक सङ्घ
- सञ्चारकर्मी
- अन्तराष्ट्रिय निकायः गुडनेवर्स नेपाल

निजी तथा सामुदायिक स्थानीय संस्थाहरूसँग निरन्तर समन्वय र सहकार्य गर्न आवश्यक रहेको छ जसले गर्दा बालबालिकाहरूको समस्या समाधानमा सहयोग पुग्न सक्छ ।

२.९ बालमैत्री सुशासनयुक्त गाउँपालिका स्थापनाको लागि अवसर र सम्भावनाहरू

गाउँपालिकाको वार्षिक विकासको योजना छनौट र कार्यान्वयनमा भविष्यका कर्णधारका रूपमा रहेका बालबालिकाहरूलाई वर्तमानमा नै साझेदार गर्न मोदी गाउँपालिकाको नेतृत्व गर्ने वर्ग सहमति हुनुराम्रो पक्ष हो ।

मोदी गाउँपालिका वडा १, २, ३ र ४ मा रहेका ३५७१(१८ वर्षभित्रका) जना बालबालिकाहरूको वृद्धि विकासमा उनीहरूको सहभागिताको सुनिश्चितताले सुशासन हुन सक्छ भन्ने कुराको निर्धारण गर्दछ । मोदी गाउँपालिकाका ८ वटावडा भित्र रहेका विद्यालय, घरपरिवार, सार्वजनिक सरोकारका स्थल, कार्यालय तथा सङ्घसंस्थाहरूलाई बालमैत्री बानी र संरचना निर्माण गर्न लगाउने । गरिबी न्यूनीकरण अभियान मार्फत् सम्पूर्ण स्थानीयवासीहरूको आवश्यकताको निरन्तर आपूर्ति गरी जीवनस्तरमा गुणात्मक सुधार ल्याउनु । प्राकृतिक र मानव निर्मित वातावरण बीचको सन्तुलन कायम गर्दै सबै प्रकारका मानवीय गतिविधिको लागि स्वच्छ एवम् बालमैत्री भौतिक वातावरणको सिर्जना गरी दिगो विकास तर्फ् उन्मुख हुन सबै पक्ष सहमत हुनु । बालबालिकाहरूका मुख्य बचावट, संरक्षण, विकास र सहभागिता जस्ता आधारभूत अधिकारहरूको संरक्षण र संवर्द्धन गर्ने । समाजसेवी व्यापारिक लगायतका क्रियाकलापहरूको माध्यमबाट रोजगारी अभिवृद्धि गर्ने वातावरणको सिर्जना गरी गाउँको विकासमा टेवा पुऱ्याउने लक्ष्य निर्धारण गरेको छ ।

बालबालिकाहरूका लागि विभिन्न सहयोगी निकाय, गैरसरकारी संस्थाको सहकार्यमा बालअधिकार र महिलासम्बन्धी सवालमा काम शुरु गरिदै आएको छ । मोदी गाउँपालिकामा संस्थागतरूपमा बालबालिकाहरूको चौतर्फी विकास गर्नु पर्छ भन्ने सोचको विकास स्वयम् गाउँवासी र वडा वासीहरूबाटै कार्य थालनीको शुरुवाती चरणमा रहेकोछ । विद्यालय जान नपाएका बालबालिकालाई लक्षित गरी औपचारिक बालशिक्षा, बालविकास केन्द्र सञ्चालनका लागि अभिभावक शिक्षा, बालिका शिक्षालाई केन्द्रित गरी लैङ्गिक विभेद विरुद्ध बाल क्लव, स्थानीय सङ्घ संस्था र गाउँपालिकाले अभियान सञ्चालन गरी काम गर्दै आएको छ । महिला र बालबालिकालाई आफ्नो अधिकारको बारेमा आवाज उठाउन सक्षम बनाउनुका साथै बालअधिकारको संरक्षणमा सहजताको लागि अभिभावक र अन्य सरोकारवालालाई समेत बालअधिकारका विषयमा सचेतना कार्यक्रमहरू सञ्चालन हुन थालेका छन् ।

बालमैत्री शासन युक्त गाउँपालिका बनाउन गठित बालमैत्री स्थानीय शासन गाउँ समितिले सेवा प्रवाह र संस्थात सूचकहरूको अवस्था सुधारका लागि कूल पूँजीगत वजेटबाट आवश्यक स्रोत बालबालिकाको क्षेत्रमा छुट्ट्याउने निर्णय गरी गाउँ योजनामा समावेश गर्ने कार्य भयो । गाउँपालिकाको सोच, बिचार र दृष्टिकोण बमोजिम बालमैत्री अभियानका लागि वडा घोषणामा सहयोग गर्न बालबालिकाको वस्तुगत विवरण (प्रोफाइल)- २०७८ निर्माण गर्ने कार्यको औपचारिक रूपमा शुरुवात भयो ।

बालमैत्री स्थानीय शासन राष्ट्रिय रणनीति तथा कार्यान्वयन कार्यविधि २०६८ ले तय गरेको सूचकहरू पूरा गरी बालमैत्री वडा घोषणा गरी देशमा नै पहिचान दिने उद्देश्यका साथ कार्य गर्न सुरुवात गऱ्यो । गाउँपालिकामा सञ्चालन गर्ने कार्यक्रमहरूमा राजनीतिक दल, विषयगत कार्यालय र सामाजिक व्यक्तित्वहरूको समेत साथ र सर्मथन लिई सरोकारवालाहरूको सहभागितामा बालमैत्री घोषणाको लागि अभिमुखिकरण हुनुका साथै सोही गोष्ठीबाट आगामी २०७९ सालसम्ममा बालमैत्री वडा घोषणा गर्ने निर्णय र कार्ययोजना तयार गर्ने काम भयो । गाउँपालिकाका सबै वडालाई २०८२ सालभित्र बालमैत्री वडा

बनाउने लक्ष्य तयार गरी सोही बमोजिम गाउँपालिकाले काम गर्ने प्रतिबद्धता गरेकोछ ।

बालअधिकार महासन्धिको अनुमोदनले बालबालिकाप्रति राज्यलाई जवाफदेहि बनाएको छ । बालमैत्री अभियान लक्षित भई नेपाल सरकार सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय मार्फत् बालमैत्री स्थानीय शासन कार्यान्वयन निर्देशिका-२०७८ तयार गरी २०८७ सालसम्ममा ७५३ स्थानीय तहलाई बालमैत्री घोषणा गरी बालमैत्री देश नेपाल बनाउने लक्ष्य राखेको छ जुन आफैँमा एउटा अवसरको रूपमा रहेको छ । बालअधिकारको विषयलाई स्थानीय निकायको समग्र कार्यपद्धति र प्रणालीमा आन्तरिकीकरण गर्दै कार्यान्वयन गर्न गरेको निर्देशन बमोजिम बालमैत्री स्थानीय शासन अवलम्बन र घोषणाको लक्ष्यलाई अगाडी बढाईएको छ । बालबालिकाको क्षेत्रमा निश्चित बजेट विनियोजनका लागि बालभेला मार्फत् आएका माग र बाल आधिकारका प्रबर्द्धनका लागि अवसर र सम्भावनाको रूपमा लिन सकिन्छ ।

- बालमैत्री स्थानीय शासन कार्यान्वय कार्यविधि बारे अभिमूखीकरण गरी सेवा प्रवाहसम्बन्धी सूचकहरू पूरा गर्ने सामुहिक प्रतिवद्धता हुनु ।
- बालक्लव, विषयगत कार्यालय/शाखा र पालिकाको सक्रियतामा बालबालिकाको अधिकार प्राप्तिका लागि सहयोग पु¥याउनु ।
- बालमैत्री स्थानीय शासन अलम्वन र प्रतिबद्धतालाई कार्यान्वयनमा ल्याउन कार्ययोजना तयार गर्नु ।
- बालमैत्री स्थानीय शासनको प्रवर्द्धन गर्न समिति गठन हुनु ।
- टोलस्तरीय अभिमूखीकरण गर्नु ।
- बालबालिकाहरूको चौतर्फी विकासमा लगानी गर्ने निर्णय गर्नु ।
- स्थानीयस्तरमा रहेका संरचनाहरूमा बालबालिकाको सहभागिता गराउन प्रतिबद्धता व्यक्त गर्नु ।
- स्थानीय सङ्घसंस्था र सरोकारवालाहरूको संस्थागत विकास हुनु ।
- बालमैत्री वडा घोषणाका लागि समुदाय स्तरको सक्रियता र सहभागीता ।
- बालमैत्री स्थानीय शासन अवलम्बन र घोषणाको पूर्ण प्रतिवद्धता हुनु ।
- आइरन चक्कीको प्रयोग, दक्ष स्वास्थ्यकर्मीबाट सुत्केरी, गर्भवती र सुत्केरी अवस्थामा स्वास्थ्य जाँच लगायतका सेवा प्रवाहसम्बन्धी सूचकहरूको अवस्था राम्रो रहनु ।
- सेवा प्रवाहसम्बन्धी सूचक पूरा गर्ने विषयगत निकायहरूले जिम्मेवारी लिनु ।
- बालक्लब तथा संजालको सक्रिय परिचालन र क्षमता विकास हुनु ।
- मोदी गाउँपालिका वडावासीहरूले बालमैत्री स्थानीय शासनयुक्त स्थानीय तह बनाउन तत्परता देखाउनु ।
- जिल्ला समन्वय समिति, शिक्षा, स्वास्थ्य, खानेपानी, सामाजिक विकास कार्यालय लगायत विषययगत कार्यालयहरूद्वारा विषयगत क्षेत्रमा रहेका सवाल पूरा गर्न समन्वयात्क रूपमा लागि पर्नु ।
- पूर्ण खोप, पूर्ण साक्षरता, खुल्ला दिशामुक्त गाउँपालिका, बाल विवाह र कम उमेरको विवाहमा कमी ल्याउन कानूनी कार्यान्वयनको प्रतिबद्धता जस्ता महत्वपूर्ण अभियानको शुरुवात हुनु ।

इकाइ–तीन

जनसङ्ख्या

३.१ उमेरगत विवरणः

पर्वत जिल्लाको मोदी गाउँपालिकाको वडा नं. १,२, ३ र ४ भित्रका घरधुरीमा रहेका उमेरगत जनसङ्ख्याको विवरणलाई निम्न तालिका समावेश गरिएकोछ ।

मोदी गाउँपालिका वडा नं.१,२, ३ र ४ को घरधुरी र जनसङ्ख्या विवरण

वडा नं..	पुरुष	महिला	जम्मा
(blank)	२	१	३
१	४७२	९९	५७१
२	५५०	१६०	७१०
३	३९५	१०५	५००
४	४१३	५८	४७१
जम्मा	१८३२ (८१%)	४२३ (१९%)	२२५५

उमेर समूह	१ वर्षभन्दा मुनि		१ - २ वर्षसम्म		३ - ५ वर्षसम्म		६ - ७ वर्षसम्म		८ - ९ वर्षसम्म	
वडा नं..	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष
(blank)							१			
१	२०	१२	३१	३०	५३	९२	४६	४३	४८	६०
२	२०	१५	२६	३८	९६	१०२	७१	५७	५६	७४
३	२०	१४	२२	३८	६०	६५	३७	५५	३७	४२
४	१७	९	१९	२१	४६	४३	२८	४०	३६	४२
जम्मा	७७	५०	९८	१२७	२५५	३०२	१८३	१९५	१७७	२१८

१० - १४ बर्ष सम्म		१५ - १६ वर्षसम्म		१९ वर्ष वा सोभन्दा माथि		१७ - १८ वर्षसम्म		जम्मा	
महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष
		१	०	०	१	४	४	६	५
१२८	१३०	५०	७०	५६	६६	९९४	१०१७	१४२६	१५२०
१४१	१६०	६६	८२	८२	८०	१२७५	१३४५	१८३३	१९५३
१००	११०	४९	४१	४२	५०	७६८	८२९	११३५	१२४४
८३	१३१	३९	३९	४२	५०	८३२	९०१	११४२	१२७६
४५२	५३१	२०५	२३२	२२२	२४७	३८७३	४०९६	५५४२	५९९८

पाँच वर्षभित्र बसाई सरि आएका घरधुरी विवरण :

वडा नं..	अन्यत्र स्थानमा	यसै स्थानमा	जम्मा
(blank)		३	३
१	४	५६६	५७०
२	३९	६६७	७०६
३	३८	४६३	५०१
४	१	४७०	४७१
जम्मा	८२	२१६९	२२५१

अन्यत्र स्थानबाट आएको भए यहाँ किन आउनु भएको ?

			सहरी सुविधाको लागि	द्वन्दका कारण	खेतीपाती गर्न	व्यापार व्यवसाय गर्न	बैवाहिक सम्बन्ध भएर	रोजगारीका लागि	अन्य	
वडा नं..	१	Count	०	०	२	०	१	०	०	३
		% within $mi-gration_reason	०.०%	०.०%	१६.७%	०.०%	२५.०%	०.०%	०.०%	
	२	Count	३०	२	८	२६	१	१६	३	३८
		% within $mi-grat ion_reason	६३.८%	६६.७%	६६.७%	९२.९%	२५.०%	५३.३%	६०.०%	
	३	Count	१७	१	२	२	१	१४	२	३८
		% within $mi-gration_reason	३६.२%	३३.३%	१६.७%	७.१%	२५.०%	४६.७%	४०.०%	
	४	Count	०	०	०	०	१	०	०	१
		% within $mi-gration_reason	०.०%	०.०%	०.०%	०.०%	२५.०%	०.०%	०.०%	
Total		Count	४७	३	१२	२८	४	३०	५	८०
		%	५९%	४%	१५%	३५%	५%	३८%	६%	

जातिगत विवरण :

वडा नं..	क्षेत्री	जनजाति	ठकुरी	दलित	बाहुन	जम्मा
(Blank)	१			१	१	३
१	६२	१४७	४१	२७१	५०	५७१
२	१०५	७२	३०	७६	४२६	७०९
३	५५	१४४		२०५	९६	५००
४		४५७		१२	२	४७१
जम्मा	२२३(१०%)	८२०(३६%)	७१(३%)	५६५(२५%)	५७५(२६%)	२२५४

धार्मिक संलग्नता

३. धर्मः

वडा नं..	अन्य	क्रिश्चियन	बौध्द	हिन्दु	Grand Total
(blank)				३	३
१	१	२०	१०१	४४९	५७१
२	१	३	१८	६८७	७०९
३		४	२७	४६७	४९८
४	२	१४	२६१	१९३	४७०
Grand Total	४	४१ (२%)	४०७ (१८%)	१७९९ (८०%)	२२५१

मातृभाषासम्बन्धी विवरण

४. मातृभाषा

वडा नं..	Chhantyal	Gurung	Magar	Nepali	Grand Total
(blank)				२	२
१	८	१०६	१९	४३८	५७१
२		१४		६९६	७१०
३		३		४९८	५०१
४			३८	४३३	४७१
Grand Total	८ (०.३%)	१२३ (५.५%)	५७ (२.६%)	२०६७ (९१.७%)	२२५५

जन्म दर्तासम्बन्धी विवरणः

पाँच वर्षमुनिका र ६ वर्षदेखि १८ वर्षसम्मका बालबालिकाको जन्म दर्ता गराएको विवरण

लिंग	५ वर्षमुनिका बालबालिका			६ देखि १८ वर्षसम्मका बालबालिका		
	जम्मा संख्या	जन्म दर्ता गराएको संख्या	जन्म दर्ता नगराएको संख्या	जम्मा संख्या	जन्म दर्ता गराएको संख्या	जन्म दर्ता नगराएको संख्या
बालक	३९५	३११	७६	१३९८	१३०१	५५
बालिका	३२६	२४१	७४	१०६७	१०५३	७९
जम्मा	७२१	५५२	१५०	२४६५	२३५४	१३४

वडा नं..	लिंग	५ वर्षमुनिका बालबालिका			६ देखि १८ वर्षसम्मका बालबालिका		
		जम्मा संख्या	जन्म दर्ता गराएको संख्या	जन्म दर्ता नगराएको संख्या	जम्मा संख्या	जन्म दर्ता गराएको संख्या	जन्म दर्ता नगराएको संख्या
१	बालक	१२०	९१	२९	३६०	३४८	१६
	बालिका	८२	६७	१५	२८९	२८५	२२
२	बालक	१०६	७४	३०	४५६	३९५	२७
	बालिका	१०२	५९	३५	३३२	३१३	४१
३	बालक	१०८	१००	९	२९८	२९१	४
	बालिका	८९	८०	८	२४७	२५२	५
४	बालक	६१	४६	८	२८३	२६६	८
	बालिका	५३	३५	१६	१९७	२०१	११

इकाइ-चार

सुरक्षित मातृत्व

४.१ सुरक्षित मातृत्व कार्यक्रमः

बालबालिकाहरूको जीवन र स्वास्थ्य अवस्था कस्तो रहने भन्नेमा आमाको स्वास्थ्यसँग सम्बन्धित हुने गर्दछ । मोदी गाउँपालिकामा २० वर्ष मुनिका र माथिका दुवै समूहका गर्भवती आमाहरूले गर्भावस्थामा नियमिति तोकिएको अवस्थामा नै चार पटक जाँच गर्ने र स्वास्थ्य संस्थामा नै सुत्केरी गराउने गरेका छन् । गाउँपालिकामा स्थापना गरिएका स्वास्थ्य संस्थामा बर्थिङ सेण्टरको व्यवस्थासहित तालिम प्राप्त स्वास्थ्यकर्मीको समेत प्रबन्ध गरिएको छ। महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका, विद्यालय, सामाजिक सङ्घसंस्थाका कार्यक्रमद्वारा गर्भावस्था विषेश अवस्था भएकाले त्यस अवस्थामा राम्रो खानपिन, आरम, नियमित स्वास्थ्य जाँच र स्वास्थ्य संस्थामा नै सुत्केरी गराउनु पर्छ भन्ने पटकौको सचेतीकरणले घरधुरीका अभिभावकहरूले सुरक्षित मातृत्वको महत्व बुझ्न थालेका छन् । गर्भावस्थाको गम्भिरतालाई मनन गरी आवश्यकता अनुसार कुश्मा, पोखरा र काठमाण्डौसम्मका सुविधा सम्पन्न अस्पतालसम्म लगी प्रसुति गराउने प्रचलन रहेकोछ । यद्यपी गर्भवति महिलालाई प्रसुति गराउदा घरैमा स्वास्थ्यकर्मी बोलाएर र स्वास्थ्यकर्मी नबोलाईकन पनि प्रसुति गर्ने केही चलन गाउँपालिकाका वडामा रहेको घरधुरी सर्भेक्षण २०७८ देखाएको छ । बालबालिकाहरू आमाको गर्भदेखि नै सुरक्षित रूपमा जन्मन पाउने र जन्मेपश्चात् पनि उनीहरूको बचाउँ, संरक्षण, विकास अधिकार सुनिश्तिता गर्नु अभिभावकहरूको कर्तव्य हो । बालबालिका जन्मेपछि उसलाई स्वस्थ र दीर्घ जिवनको लागि एक हप्ताभित्र सुत्केरी आमा र नव शिशुको २४ घण्टाको जाँच स्वास्थ्य संस्थामा गरेर घरमा लाने र त्यसपछिको तीन दिन र एक हप्ताको स्वास्थ्य जाँच भने कम हुने गरेको छ । आमा र नवशिशु बिरामी भएमा मात्र जाँच गराउने र नभए स्वास्थ्य जाँच गरिदैन जसबाट सुरक्षित मातृत्व र नवशिशुको बाँच्न पाउने अधिकार सुनिश्चित हुनेमा चुनौती रहेको छ । बालबालिकाहरूको वृद्धि विकासका लागि पोषिलो खानेकुरा खुवाउने र गर्भवति महिलाहरूलाई पोषिलो खाना साथै आरामको पनि प्रबन्ध हुन जरुरी हुन्छ ।

४.२ बालबालिकाको खोपसम्बन्धी विवरणः

बालबालिकाहरूको दीर्घ जीवन यापन गर्न पाउने अधिकारको सुनिश्चितताको लागि राज्यबाट १५ महिनाभित्र पूर्ण खोपको निशुल्क व्यवस्था गरिएकोछ । खोप कार्यमा सबै बालबालिकाहरूको पहुँच सुनिश्चित गर्न गाउँपालिकाको स्वास्थ्य शाखा र व्यवस्थापन समिति, स्वास्थ्य कर्मी, महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाहरू, परिचालन गरिएकोछ । खोप लिनबाट वञ्चित बालबालिकाहरू नभए पनि कहिले काहि खोपको समयमा अन्यत्र गएको अवस्था बाहेक खोप लाउन नछुटेको घरधुरी सर्भेक्षण २०७८ तथ्याङ्कले देखाएको छ । बालबालिकाहरूको खोपमा पहुँचको अवस्था तालिकाले प्रष्टयाउछ ।

वडा नं.	लिंग	जम्मा संख्या (No. of children)	बि.सि.जी. (BCG) लगाएको संख्या	डि.पि.टि १ (DPT1) लगाएको संख्या	डि.पि.टि २ (DPT2) लगाएको संख्या	डि.पि.टि ३ (DPT3) लगाएको संख्या	दादुरा (Measles) बिरुद्धको खोप लगाएको संख्या	हेपटाईटिस बिरुद्धको खोप लगाएको संख्या
१	बालक	२४	२४	२२	२१	१९	१६	१३
	बालिका	२६	२५	२७	२२	२०	१७	१५
२	बालक	२८	२७	२५	२६	२५	२२	१६
	बालिका	१३	१५	१६	१६	१६	१३	९
३	बालक	३४	३०	२९	२६	२४	२३	१८
	बालिका	३१	३०	२९	२६	२३	१८	११
४	बालक	२९	२८	२३	२२	२२	२०	९
	बालिका	२०	२०	१६	१४	१२	१२	८

४.३. बाल पोषण स्थितिः

बालबालिका भविष्यमा दक्ष र सक्षम नागरिक बन्नका लागि प्रारम्भिक अवस्थामा उनीहरूले पाउने पोषणयुक्त खाना तथा स्याहारमा निर्भर रहन्छ। मोदी गाउँपालिका वडा नं. १, २, ३ र ४मा रहेका १६८४ घरपरिवाले आफ्ना छोरीछोराका लागि सबैले पोषिलो खाने कुरा दिए दिने गरेका छन्। तथ्याङ्कका आधारमा पोषिलो खाना खान दिने घरपरिवार १४८३ रहेको छ। विवरणलाई निम्नानुसार समावेश गरिएको छ। आफ्ना बालबालिकालाई पोशिलो खाना दिन नसक्ने २०१ घरपरिवार मोदी गाउँपालिका वडा नं. १, २, ३ र ४ मा रहेको घरधुरी सर्भेक्षण २०७८को तत्थाङ्कले देखाएको छ। पोषिलो खाना खानसम्बन्धी वडागत विवरण निम्नानुसार तालिकामा प्रस्तुत गरिएकोछ।

५ बर्ष मुनिका बालबालिकाले पोसिलो खाना खानपाउँछन् ?

वडा नं..	पाउँछन्	पाउँदैनन्	(blank)	Grand Total
१	३१७	४५		३६२
२	५६३	६८		६३१
३	३५३	५९		४१२
४	२४८	२९		२७७
(blank)	२			२
Grand Total	१४८३	२०१		१६८४

४.३.१ छ महिनासम्ममा बालबालिको स्तनपानसम्बन्धी विवरणः

मोदी गाउँपालिका वडा नं. १, २, ३ र ४ मा रहेका बालबालिकाहरू बाँच्न पाउने अधिकार सुनिश्चित

गर्नका लागि बालबालिकाहरूको शारीरिक, मानसिक, बौद्धिक, संवेगात्मक र सामाजिक पक्षको विकासका लागि स्तनपानको महत्वपूर्ण भूमिका हुन्छ । बालबालिका जन्मेको छ महिनासम्म आमाको दुधमात्र खान आवश्यक हुन्छ । गाउँपालिका वडा नं. १, २, ३ र ४ मा बालबालिका जन्मेको छ महिनासम्म आमाको दुधमात्र खुवाउने वर्तमान अवस्थामा सुधार गर्न आवश्यक रहेकोछ ।

लिंग	जन्मेका जम्मा संख्या	जन्मने वितिक्कै बेगुति दुध खुवाएको संख्या	जन्मने वितिक्कै बेगुति दुध नखुवाएको संख्या	६ महिनासम्म आमाको दुध मात्र खुवाएको संख्या	६ महिनासम्म आमाको दुध र अन्य खानेकुरा परिकार खुवाएको संख्या	२ महिना वा सो भन्दा कम मात्र आमाको दुध खुवाएको संख्य
बालक	१४६	११०	१५	९०	२१	४
बालिका	१४५	१०६	१२	८३	३२	५
जम्मा	२९१	२१६	२७	१७३	५३	९

वडा नं..	जन्मेका जम्मा संख्या		जन्मने वितिक्कै बेगुति दुध खुवाएको संख्या		जन्मने वितिक्कै बेगुति दुध नखुवाएको संख्या		६ महिनासम्म आमाको दुध मात्र खुवाएको संख्या		६ महिनासम्म आमाको दुध र अन्य खानेकुरा परिकार खुवाएको संख्या		२ महिना वा सो भन्दा कम मात्र आमाको दुध खुवाएको संख्या	
	बालक	बालिका	बालक	बालिका	बालक	बालिका	बालक	बालिका	बालक	बालिका	बालक	बालिका
१	४०	५१	३३	४०	७	५	२७	३१	७	१४	३	४
२	४०	३६	१९	१४	५	३	१५	८	७	१०	०	०
३	४३	३३	३७	३१	३	१	३३	२६	३	२	०	०
४	२३	२५	२१	२१	०	३	१५	१८	४	६	१	१

बालबालिका जन्मेको दुई महिनादेखि नै आमाको दुध साथै खानेकुरा खुवाउने गरिएको छ । दुध खुवाए पनि तोकिएको मापदण्ड र प्रक्रियाअनुसार बालबालिकाहरूलाई स्तनपान गराउन सकेको अवस्था नभएको स्थिति छ ।

४.३.२ नियमित रूपमा तौल लिइएका बालबालिकासम्बन्धी विवरण

बालबालिकाहरूको उमेरअनुसार मानसिक, शारीरिक, बौद्धिक र संवेगात्मक पक्षको वृद्धि र विकास हुनु पर्दछ । बालबालिकाहरूको बृद्धि अनुगमन नियमित गरिएन भने उनीहरूको बृद्धि विकास भै रहेको छ कि छैन थाहा हुदैन् । मोदी गाउँपालिका वडा नं. १ देखि ४ मा १३९२ जना पाँच वर्षका बालबालिकाहरूको तौलवृद्धि अनुगमन गर्ने कार्य नियमित र सबै बालबालिकाको गरिएको छैन । १३९२ घरपरिवारले मात्र आफ्ना बालबालिकाहरुको नियमित बालवृद्धि अनुगमन गरेको विद्यमान अवस्था छ । गाउँपालिकामा पोषित बालबालिकाको घरधुरी सर्भेक्षेण २०७८ को तथ्याङ्कले देखाउँदछ । बाल वृद्धि अनुगमनसम्बन्धी वडागत विवरण तालिकामा समावेश गरिएकोछ ।

वडा नं..	छ	छैन	Grand Total
१	९२	२९९	३९१
२	१३१	३०१	४३२
३	१३१	२०४	३३५
४	५२	१८०	२३२
(blank)		२	२
जम्मा	४०६	९८६	१३९२

४.४ बालबालिकामा देखापर्ने मुख्य रोगहरू मोदी गाउँपालिका वडा नं. १ देखि ४ को घरधुरी सर्भेक्षण २०७८ अनुसार बालबालिकाहरूमा लाग्ने सामान्य रोगहरूमा झाडा पखाला, घाउ खटिरा, लुतो, स्वासप्रश्वास (न्यूमोनिया), जूका, निसासिनु संक्रमण, भाइल ज्वोरो, कुपोषण, सिताङ्ग, कम तौलअन्य रोगहरू (पानी र सरसफाइका कमीका कारण लाग्ने रोगहरू) रहेका छन् । गाउँपालिकाको वडामा रहेका बालबालिकाहरुलाई मध्ये कसैलाई पनि दीर्घ देखा नपरेका घरधुरी सर्भेक्षण २०७८ को तथ्याङ्कले देखाएको छ । वडामा सामाजिक र परम्परागत मान्यतालाई पूरै त्याग्न सकिएको अवस्था छैन । बालबालिकाहरू बिरामी भएमा डाक्टरका नै पुऱ्याउनु पदर्छ भन्नेमा सबै विश्वस्त हुन थालेको अवस्था छ ।

बाल स्वास्थ्यः

४.४.१ बाल स्वास्थ्य

बालबालिकाहरूको मात्र होइन सबै मानवको स्वास्थ्य स्थिति कस्तो हुने भन्ने कुरा स्थानीयस्तरमा उपलब्ध हुने स्वास्थ्य सेवा दिने संस्था र सेवाले मात्र निर्धारण गर्न सक्दैन । मोदी गाउँपालिका वडा नं. १,२, ३ र ४ मा बिरामी भएपछि सर्बप्रथम परम्परागतरूपमा प्रचलनमा ल्याएका धामी झाकी लाउने चलनको अंश केही वाँकी रहेकोछ । बिरामीहरूको उपचारका लागि बैद्य, धामी झाकीको प्रयोग गर्ने गरेका छन् । गाउँपालिका वडाहरुमा नजिकै रहेको स्वास्थ्यसंस्था, अस्पताल धामी झाक्री बाह्य तहसम्म घरपरिवाले आफ्नो र बालबालिकाहरूको स्वास्थ्य उपचारमा लैजाने गरेको घरधुरी सर्भेक्षण २०७८ ले देखाएको छ । बालबालिकाको उपचारमा प्राथमिकता क्षेत्रको विवरण चार्टमा प्रस्तुत गरिएको छ । विरामी हुँदा जाँच गर्ने क्षेत्रहरुको विस्तृत वडागत विवरण तालिकामा समावेश गरिएकोछ ।

वडा नं..	लामा, धामी, झाँक्री	परंपरागत वैद्य	स्वास्थ्य चौकी	अस्पताल (निजी, सरकारी)	अन्य ………	जम्मा
blank			१	१		२
१	२		४८४	१६	६७	५६९
२			२१२	४८५	१	६९८
३	१०	१	४५६	२१	१	४८९
४			४६७	१	१	४६९
जम्मा	१२	१	१६२०	५२४	७०	२२२७

वडा नं..	लामा, धामी, झाँक्री	परंपरागत वैद्य	स्वास्थ्य चौकी	अस्पताल (निजी, सरकारी)	अन्य ………	जम्मा
blank			१	१		२
१	२		४८४	१६	६७	५६९
२			२१२	४८५	१	६९८
३	१०	१	४५६	२१	१	४८९
४			४६७	१	१	४६९
जम्मा	१२	१	१६२०	५२४	७०	२२२७

४.५ परिवार नियोजनको साधन प्रयोगकर्ताको विवरण

मोदी गाउँपालिका वडा नं. १, २, ३ र४ मा महिला र पुरुषहरूले जन्मान्तर बढाउन परिवार नियोजनका अस्थायी र स्थायी साधनहरूको प्रयोगमा ल्याउने गरेका छन् । पुरुषहरूले कण्डम र स्थायी बन्धयाकरण गर्ने साथै महिलाहरूले पिल्स, डिपो, इमप्लाण्ट र आइयुसिडीजस्ता परिवार नियोजनमा साधनहरूको प्रयोग गरेका छन् ।

४.६ प्रसुतिपूर्व चारपटक र प्रस्तुतिपश्चात् आमा र नवजात शिशुको स्वास्थ्य जाँच

मोदी गाउँपालिका वडा नं. १ देखि ४ को घरधुरी सर्भेक्षण २०७८ अनुसार गर्भवतिहरू तोकिएको समयमा जाँच गर्ने, आइरन चक्की खाने, दुई पटक टिडि खोप लिने गरेका छन् । सुत्केरीपछि आमा र नव शिशुको हप्तामा तीनपटकको जाँच सम्बन्धमा स्वास्थ्य संस्थामा प्रसुति गर्नेहरूले पहिलो जाँच गरेको दोस्रो र तेस्रो जाँच बालबालिका बिरामी हुँदामात्र गर्ने गरेका छन् । गाउँपालिका वडा नं. १ देखि ४ मा नियमित गर्भवति जाँच प्रसुतिपश्चात्आमा र नवजात शिशुको एक हप्ताभित्र तीनपटक जाँच गर्ने मात्र रहेको छ । गर्भवति महिला र सेवामा रहेको पहुँचसम्बन्धी वडागत विवरण तालिकामा समावेश गरिएकोछ ।

गर्भवती आमाको विवरण	गर्भवती परीक्षण गरेको पटक (संख्या)	आइरन चक्की को प्रयोग (चक्कि संख्या)	टि. टि. खोप लगाएको संख्या	नवजात शिशुको जाँच गराएको संख्या
अनुपात	३	१४८	१	२

वडा नं..	गर्भवती परीक्षण गरेको पटक (संख्या)	आइरन चक्की को प्रयोग (चक्कि संख्या)	टि. टि. खोप लगाएको संख्या	नवजात शिशुको जाँच गराएको संख्या
११ (Avreage)	२	८२	२	०
२ (Avreage)	४	१५४	१	३
३ (Avreage)	४	१३८	२	३
४ (Avreage)	२	२४४	१	१

प्रसूति कहाँ भएका(तलको कोठामा नम्बर लेख्ने	No.
१. स्वास्थ्य संस्थामा,	१९
२. घरमा स्वास्थ्य कर्मीको सहयोगमा,	१
३. घरमा स्वास्थ्य कर्मीको सहायोग बिना	२

४.८ भिटामिन ए तथा जुकाको औषधि खाएका बालबालिकासम्बन्धी विवरण

मोदी गाउँपालिका वडा नं. १ देखि ४ मा ५ वर्षसम्मका बालबालिकाहरूले वर्षको २ पटक भिटामिन ए क्याप्सुल ५ वर्षसम्मका बालबालिकहरूले भिटामिन एक्याप्सुल खानु पर्दछ । भिटामिन ए क्याप्सुल खाने बालकालिका, जुकाको औषधि खाने बालबालिका रहेको छ । पाँच वर्ष मुनीका सबै बालबालिकाहरुले पोलियो थोपा खाएको घरधुरी सर्भेक्षण २०७८ ले देखाएको छ । भिटामिन ए र जुकाको औषधि खाने बालबालिकाको सङ्ख्यामा केही सङ्ख्या कम भए पनि खाएको जुकाको औषधी, भिटामिन ए औषधि खानबाट कोही पनि नछुटेको स्वास्थ्य शाखाको तथ्याङ्क रहेकोछ । जुकाको औषधी, भिटामिन ए औषधि र पोलियो थोपासम्बन्धी वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा समावेश गरिएकोछ ।

पाँच वर्षमुनिका बालबालिकालाईवषको २ पटक भिटामिन ए, जुकाको औषधी र पोलियो थोपा खुवाएको विवरण				
लिंग	जम्मा संख्या (ल्य. या अजषमिचभल)	भिटामिन ए खुवाएको बालबालिकाको संख्या	जुकाको औषध खुवाएको बालबालिकाको संख्या	पोलियो थोपा खुवाएको बालबालिकाको संख्या
बालक	३४१	३४७	३३४	३४२
बालिका	२८४	२८०	२७१	२८१
जम्मा	६२५	६२७	६०५	६२३

पाँच वर्षमुनिका बालबालिकालाई बर्षको २ पटक भिटामिन ए, जुकाको औषधीर पोलियो थोपा खुवाएको विवरण					
वडा नं.	लिंग	जम्मा संख्या (No. of children)	भिटामिन ए खुवाएको बालबालिकाको संख्या	जुकाको औषधी खुवाएको बालबालिकाको संख्या	पोलियो थोपा खुवाएको बालबालिकाको संख्या
१	बालक	९९	१००	९५	९७
	बालिका	७५	७५	७४	७४
२	बालक	७७	८०	७८	८२
	बालिका	७७	७८	७७	८०
३	बालक	९०	८९	८७	८८
	बालिका	७२	६७	६६	६७
४	बालक	७५	७८	७४	७५
	बालिका	६०	६०	५४	६०

४.९. आयोडिन युक्त नुनको प्रयोग गर्ने घर परिवारसम्बन्धी विवरण

मोदी गाउँपालिका वडा नं. १ देखि ४ को घरधुरी तथ्याङ्क सर्भेक्षण २०७८ अनुरुप गाउँपालिका वडाभित्रका घरपरिवारले नियमितरूपमा आयोडिन नुन प्रयोग गर्ने गरेका छन। नियमिति आयोडिन वा दुई बालबालिकाको चिन्ह भएको नुन प्रयोग गर्ने र खुल्ला नुनको प्रयोग गर्ने रहेको छ। आयोडिनयुक्त नुन प्रयोगसम्बन्धी वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

वडा नं..	छ	छैन	जम्मा
१	५५९	४	५६३
२	६८८	१०	६९८
३	४८९		४८९
४	४६८	१	४६९
(blank)	३		३
जम्मा	२२०७	१५	२२२२

४.१० शौंचालय र सरसफाईसम्बन्धी विवरण

सरसफाईका लागि अर्को महत्वपूर्ण पक्ष शौचालयको निर्माण र प्रयोग हुनु हो। समुदाय, मानव वस्तीमा स्वास्थ्य सम्बन्धी अनेक प्रकारका जटिलता ल्याउने अव्यवस्थित शौचालय पनि हो। सरसफाईका लागि अभिन्न र नभई नहुने शौचालयको व्यवस्था र नियमित प्रयोग गर्न आवश्यक हुन्छ। मानव सभ्यता साथै व्यक्तिगत, घरायसीसँगै वातावरणीय सरासफाईका लागि शौचालय निर्माण र यसको नियमित प्रयोगमा ल्याउन अनिवार्य रहन्छ। शौचालय सम्बन्धी विस्तृत वडागत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

वडा नं..	कच्ची	पक्की	वायोग्यासमा जडान भएको	शौचालय नभएको	जम्मा
(blank)	१	१			२
१	८६	४७४		११	५७१
२	१३९	५६५		६	७१०
३	६४	४३०	१	५	५००
४	३१	४४०			४७१
जम्मा	३२१	१९१०	१	२२	२२५४

४.१२ खानेपानीको स्रोत तथा उपलब्धतासम्बन्धी विवरण

मोदी गाउँपालिका वडा नं. १ देखि ४ मा खानेपानीको पहुँचसँग सम्बन्धी सर्भेक्षण अनुसार सबै घरधुरीमा खानेपानीको पहुँच रहेको देखिन्छ। घरधुरी सर्भेक्षण २०७८ अनुसार पाएप वा धाराको पानी प्रयोग गर्ने जरुवा र कुलो रहेका छन्। नदी, कुलो, आकासे पानी सङ्कलन पानी खाने अवस्था नरहेको वडाको घरधुरी सर्भेक्षण २०७८ ले देखाएको छ। खानेपानी सम्बन्धी वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा समावेश गरिएको छ।

परिवारको खानेपानीको मुख्य स्रोत कुन हो ?									
			पाइपको धाराको पानी प्रयोग गर्ने	यूबवेलको पानी प्रयोग गर्ने	इनार, कुवा, जरुवाको पानी प्रयोग गर्ने	नदी, कुलो, नहर, पोखरीको पानी प्रयोग गर्ने	आकाशे पानी संकलन गरी प्रयोग गर्ने	...... (खुलाउने) को पानी प्रयोग गर्ने	
वडा नं.	१	Count	५३६	०	७	१	०	१	५७१
		% within $water_ source	२५.३%	०.०%	६.५%	१००.०%	०.०%	३३.३%	
	२	Count	६९४	१	१०	०	९	१	७०७
		% within $water_ source	३१.२%	३३.३%	९.३%	०.०%	८१.८ड%	३३.३%	
	३	Count	४९७	२	०	०	२	१	५००
		% within $water_ source	२२.३%	६६.७%	०.०%	०.०%	१८.२%	३३.३%	
	४	Count	४७१	०	९०	०	०	०	४७१
		% within $water_ source	२१.२%	०.०%	८४.१%	०.०%	०.०%	०.०%	
Total		Count	२२२५	३	१०७	१	११	३	२२४९
		%	९९%	०%	५%	०%	०%	०%	

बालबालिकाको वस्तुगत विवरण निर्माणमा प्रयोग गरिएका सूचनाका स्रोत तथा सन्दर्भ सामग्रीहरू

- नेपालको संविधान -२०७२
- मोदी गाउँपालिकाको वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम
- बालबालिका सम्बन्धी ऐन-२०७५
- बालमैत्री स्थानीय शासन राष्ट्रिय रणनीति २०६८
- बालमैत्री स्थानीय शासन कार्यान्वयन कार्यविधि २०६८
- बालमैत्री स्थानीय शासन कार्यान्वयन निर्देशिका २०७८
- बालबालिकाको बस्तुगत विवरण-२०७९, मोदी गाउँपालिका वडा नं. १,२,३ र ४
- मोदी गाउँपालिकाको घरधुरी सर्वेक्षण फाराम २०७८
- स्वास्थ्य संस्था, विद्यालय र मोदी गाउँपालिकाको प्राथमिक र द्वितीय सूचनाहरू
- मोदी गाउँपालिका वडा नं. १, २, ३ र ४ वारेका जानकार र सामाजिक व्यक्तित्वसँगको छलफल

नोटः:मोदी गाउँपालिका वडा नं. १, २, ३ र ४ मा बालबालिकाको बस्तुगत विवरणमा २०७९ मा प्रयोग गरिएका सूचना गाउँपालिकाद्वारा गरिएको घरधुरी सर्भेक्षण फारम २०७८ बाट आएका सूचनाहरूलाई प्रवृष्टि, एकिकृत र विश्लेषणका आधारमा बालबालिकाको बस्तुगत विवरण तयार गरिएको छ । यसमा सभावेश भएका सुचनाहरूको स्रोत गाउँपालिका र वडा सम्बन्धित सबै सुचनादाता साथै संकलनकर्ताहरूमा रहने छन् । घरधुरी सर्भेक्षण साथै गाउँपालिकाका निर्वाचित पदाधिकारीहरू, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत विषयगत शाखा, सामाजिक व्यक्तित्व समेत तथ्याङ्कका स्रोतहरू हुन् ।

अनुसूची - १
घरधुरी सर्वेक्षण फारम
मोदी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय, पातिचौर, पर्वत
बालबालिकाको अवस्था सर्वेक्षण प्रश्नावली-२०७८

परिवार र व्यक्तिको गणना गर्दा अक्सर बसोवास गरेको ठाँउबाट गर्नुपर्दछ। उत्तर लेख्दा चिन्ह लगाउने ठाउँमा उपयुक्त संकेतमा गोलो चिन्ह : लगाउनु पर्दछ। लेख्नु पर्ने भएमा स्पष्ट अक्षर वा अंकमा लेख्नु पर्दछ। कोडहरु लेख्नु पर्ने ठाउँमा स्पष्ट अंक वा अक्षरमा लेख्नुपर्दछ।

वडा नं. बस्ती कोड नं. बस्तीको नाम ....घर परिवार क्र.सं...........

१. परिवार मूलीको नाम .... लिङ्ग १) महिला २) पुरुष

२. जाति ३) धर्म ४) मातृभाषा ५) परिवार संख्या

६) तपाईको परिवारको खानेपानीको मुख्य स्रोत कुन हो ?

क) पाइपको धाराको पानी प्रयोग गर्ने।

ख) कुवा, जरुवाको पानी प्रयोग गर्ने ।

ग)नदी, कुलो, नहर, पोखरीको पानी प्रयोग गर्ने ।

घ) आकाशे पानी संकलन गरी प्रयोग गर्ने ।

ङ) .... (खुलाउने) को पानी प्रयोग गर्ने।

७). खानेपानी ल्याउन (जाँदा आउँदा) लाग्ने समय

क) घरैमा भएको ( ) ख) १५ मिनेटसम्मको दुरीमा ( )

ग) १५ - ३० मिनेटको दुरीमा ( ) घ) ३० मिनेटभन्दा बढी समय लाग्ने ( )

उमेर समूह	महिला	पुरुष	जम्मा	कैफियत
१ वर्षभन्दा मुनि				
१ - २ वर्षसम्म				
३ - ४ वर्षसम्म				
५ - ६ वर्षसम्म				
७ - ८ वर्षसम्म				
९- १० वर्षसम्म				
११- १२ वर्षसम्म				
१३-१४ वर्षसम्म				

उमेर समूह	महिला	पुरुष	जम्मा	कैफियत
१५ - १६ वर्षसम्म				
१७ - १८ वर्षसम्म				
१९ - २४ वर्षसम्म				
२५ - ४५ वर्षसम्म				
४६ - ६० वर्षसम्म				
६१ - ७५ वर्षसम्म				
७५ वर्ष भन्दा माथि				
जम्मा				

८) शौचालयको अवस्था

क) कच्ची ख) पक्की (१) बायोग्यासमा जडान भएको (२) ढलमा शौचालय जडान भएको

ग) शौचालय नभएको

९) तपाईको घरमा खानखानु अगाडी,बच्चाको दिसा धोएपछि र शौचालय गएर आएपछि हात के ले धुनुहन्छ ?

क) साबुनपानी ( ) ख) खरानी पानी ( )

ग) ढुङगा/माटो ( ) घ) केही पनि नगर्ने ( )

१०) परिवारको कुनै सदस्य बिरामी भएमा उपचारका लागि सबैभन्दा पहिला कहाँ जानुहुन्छ ?

क) लामा, धामी, झाँक्री ख) परंपरागत वैद्य ग) स्थानीय स्वास्थ्य संस्था/चौकी

घ) अस्पताल (निजी, सरकारी) ङ) अन्य भए (खुलाउने) ....

११) नजिकको स्वास्थ्य संस्थामा पुग्न लाग्ने समय

क) उपस्वास्थ्य चौकी / स्वास्थ्य चौकी / प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र रहेको स्थान ....दूरी...........

र पुग्न लाग्ने समय (.................... घण्टा/दिन)

ख) अस्पताल रहेको स्थान ....दूरी .... र पुग्न लाग्ने समय (............. घण्टा/दिन)

१२) बालबालिका बिरामी पर्दा तुरुन्त उपचार गर्ने आर्थिक क्षमता छ ? क) छ ख) छैन

१३) वितेको २ बर्षभित्र जन्मेका बालबालिकाको विवरण

जन्मेको जीवित शिशुको संख्या		जन्मने वितिक्कै बेगुति दुध खुवाएको संख्या		जन्मने वितिक्कै बेगुति दुध नखुवाएको संख्या		६ महिनासम्म आमाको दुध मात्र खुवाएको संख्या		६ महिनासम्म आमाको दुध र अन्य खानेकुरा पनि खुवाएको संख्या		२ महिना वा सो भन्दा कम मात्र आमाको दुध खुवाएको संख्या	
बालक	बालिका	बालक	बालिका	बालक	बालिका	बालक	बालिका	बालक	बालिका	बालक	बालिका
जम्मा											

१४. तपाईंलाई बालरोग तथा खोपहरुको बिषयमा जानकारी छ ?

क) छ ख) छैन

१५. एक वर्षमुनिका बालबालिकालाई खोप लगाएको विवरण

बि.सि.जी. (BCG) लगाएको		डि.पि.टि१ (DPT1) लगाएको		डि.पि.टि२ लगाएको संख्या		डि.पि.टि३ लगाएको संख्या		दादुरा/रुबेला बिरुद्धको खोप लगाएको हेपटाईटिस वी बिरुद्धको खोप लगाएको संख्या		जम्मा संख्या	
बालक	बालिका	बालक	बालिका	बालक	बालिका	बालक	बालिका	बालक	बालिका		

१६. पाँच वर्षमुनिका बालबालिकालाई वर्षको २ पटक भिटामिन ए, जुकाको औषधी र पोलियो थोपा खुवाएको विवरण

भिटामिन ए खुवाएका बालबालिकाको संख्या		जुकाको औषधी खुवाएका बालबालिकाको संख्या		पोलियो थोपा खुवाएका बालबालिकाको संख्या		जम्मा
बालक	वालिका	बालक	वालिका	बालक	वालिका	

१७. बितेको १ वर्षभित्रको तपाईको परिवारमा रहेका गर्भवती महिलाको स्वास्थ्य अवस्था बारे जानकारी

गर्भवती आमाको विवरण

- गर्भवती परीक्षण गरेको पटक (संख्या):
- आइरन चक्की को प्रयोग (चक्कि संख्या):
- टि. टि. खोप लगाएको संख्या:
- प्रसूति भए नभएको प्रसूति कहाँ भएको (तलको कोठामा नम्बर लेख्ने)

  १. स्वास्थ्य संस्थामा,: २. घरमा स्वास्थ्य कर्मीको सहयोगमा,: ३. घरमा स्वास्थ्य कर्मीको सहयोग बिना ४. अन्य ....
- नवजात शिशुको जाँच गराएको संख्या:

  गर्भवती १ ...... गर्भवती २ ..... गर्भवती ३..........

१८. तपाईको परिवारमा एच्आईभी संक्रमित आमावाट जन्मेका बालवालिका छन् ?

१. छन् २. छैनन्

यदि छन् भने उनीहरुले ARV Prophylaxis पाएका छन् ? १. छन् २. छैनन्

१९. तपाईको परिवारको १८ वर्षभन्दा मुनिको सदस्यलाई कुनै दीर्घ रोग लागेको छ ?
१. छ २. छैन यदि लागेको छ भने देहायको विवरण खुलाउनुहोस् :
एच.आई.भि. ⁄ एड्स क्षयरोग क्यान्सर मधुमेह चिनीरोग)
मुटु मृगौला अन्य ....

रोगको नाम	बालिका	बालक	जम्मा

२०. तपाईको परिवारमा दीर्घ रोगको कारण विगत १० वर्षमा १८ वर्ष भन्दामुनिका कुनै सदस्यको मृत्यु भएको छ ? १. छ २. छैन
यदि छ भने देहायको विवरण खुलाउनुहोस् :
मृत्यु गराउने रोगको नामः एच.आई.भि. ⁄ एड्सः क्षयरोगः क्यान्सरः मधुमेह (चिनी रोग): मुटुः मृगौलाः अन्य .... महिलाः पुरुषः जम्माः

२१. बितेको १ वर्षभित्र तपाईंको परिवारमा ५ वर्षमुनिका कुनै बालबालिकाको मृत्यु भएको छ ?
१) छ २) छैन यदि छ भने कतिजनाको मृत्यु भएको थियो र के कारणबाट मृत्यु भएको थियो ?
मृत्यु भएको जम्मा संख्याः मृत्यु हुनाको कारणः
बालकः बालिकाः जम्माः

२२. दुई बालबालिका चिन्ह भएको आयोडिनयुक्त नुन प्रयोग गर्ने गर्नुभएको छ ?
क) छ ख) छैन

२३. ५ बर्ष मुनिका बालबालिकाले पोषिलो खाना (दिनको कम्तिमा ३ पटक दुध, लिटो, भात, फलफुल र सागसब्जी) खान पाउँछन् ? क) पाउँछन् ख) पाउँदैनन्

२४. तपाईंको परिवारका १ वर्ष मुनिकाको मासिक र १ वर्ष भन्दा माथि ५ वर्ष सम्मका बालबालिकाहरुको त्रैमासिक रुपमा तौल लिने गरिएको छ ? १. छ २. छैन
छ भने पाँच वर्ष मुनिका बालबालिकाको तौल (वजन):
उमेर (महिनामा):.. तौल (वजन):.... कुपोषण (कम तौल) छः .. पोषणयुक्त (ठिक तौल) छः

२५. पाँच वर्षमुनिका र ६ वर्षदेखि १८ वर्षसम्मका बालबालिकाको जन्म दर्ता गराएको विवरण

५ वर्षमुनिका बालबालिका ६ देखि १८ वर्षसम्मका बालबालिका		जन्म दर्ता गराएको संख्या		जन्म दर्ता नगराएको संख्या		जम्मा संख्या	
बालक	बालिका	बालक	बालिका	बालक	बालिका	बालक	बालिका

२६. गएको ३ वर्षभित्र तपाईंको परिवारमा कसैको विवाह भएको भए सो को विवरण दिनुहोस् ।
विवाह भएको संख्याः ..विवाह गर्दाको उमेर कति वर्षको थियोः ......
पुरुष.......... महिला.......... जम्मा..............

२७. तपाईको परिवारका १८ वर्षसम्मका बालबालिका अरुको घरमा काम गर्न बसेका छन् ?
१) छ २) छैन
यदि छन् भने क) बालक संख्या .... ख) बालिका संख्या ....
वच्चाको उमेर कति छ ? (वर्ष): लिंगः (बालक, बालिका,) कामको किसिम कति घण्टा काम गर्छन् ?....... यो काम गरेको कति वर्ष भयो ?..........वार्षिक कति रुपिया पाउछन् (जिन्सि भए नगदमा मिलाएर भन्ने)....... वर्षमा कति पटक तपाई आफ्नो वच्चालाई भेट्न सक्नुहुन्छ ?
विद्यालयमा पढ्ने गरेको व्यक्तिगत घर होटल, पसल छ छैन

२८. तपाईको परिवारका बालबालिकाहरुले कस्ता प्रकारका बालश्रम गरिरहेका छन् ?
क) बालभरिया ( ) ख) घरेलु बालश्रम अर्काको घरमा काम गर्ने ( ) ग) होटल/पसलमा काम गर्ने ( ) घ) यातायात ( ) ङ) अन्य ( )

२९. बालबालिकाहरु घरबाहिर काम गरेको भए गरेको ठाउँमा के कस्तो समस्या भोग्ने गरेका छन् ?
कं) गाली/गलौज ख) कुटपिट ग) खानामा भेदभाव घ) यौन शोषण
ङ) मनोवैज्ञानिक तनाव च) खेल्नमा भेदभाव वा खेल्न नदिने छ) अन्य....................

३०. तपाईंको परिवारमा बालबालिकाले कमजोरी गरेमा के गर्नु हुन्छ ?
क) गाली ख) कुटपीट ग) खानामा बन्देज घ) कोठामा थुन्ने ड) सम्झाउने च) हेप्ने, निन्दा गर्ने वा मनोवैज्ञानिक तनाव दिने छ) अन्य ....

३१. तपाईंको घरमा छोरा र छोरीमा कुनै फरक व्यवहार गर्ने गर्नुभएको छ ? छ) छैन) यदि छ भने, क) शिक्षामा ख) खानपिनमा ग) घरेलु काममा घ) पोशाकमा ङ) अन्य ....

३२. तपाईंको परिवारका बालबालिकाहरुले विद्यालयमा गल्ती गरेमा बिद्यालयमा निम्न यातना पाउने गरेका छन् ? क) कान समातेर उठबस् ख) कुटपीट ग) कक्षा कोठाबाट निष्कासन घ) बेन्चमा उभ्याउने ङ) शौचालयमा थुन्ने च) गालि गर्ने छ) हेप्ने, निन्दा गर्ने वा मनोवैज्ञानिक तनाव दिने ज) अन्य...........

३३. तपाईंको परिवारको बालबालिकाहरुमा यौनशोषणको कुनै घटना घटेको छ ?
क) छ ख) छैन

३४. एक वर्षभित्र तपाईंको परिवारमा महिला तथा बालबालिका उपर हिंसा तथा सामाजिक कुरिती सम्बन्धी निम्न कुनै घटना घटेका छन/छैनन् ?
क) दाईजोसम्बन्धी ख) वहुविवाह ग) घरायसी हिंसा घ) बालविवाह ङ) बलात्कार
च) महिला/बालबालिका बेचविखन छ) कुनै पनि घटना नघटेको

३५. तपाईंको परिवारका कुनै बालबालिका बालगृह वा कुनै संस्थामा बसेका छन ?
क) छन् ख) छैनन् यदि छन् भने उमेरः.... लिंगः..... वसेको संस्थाः ठाउँको नामः....... यहाँ वसेको कति वर्ष भयो ?.... यहाँ राख्नाको कारण के हो तपाई आफ्नो वच्चालाई वर्षको कति पटक भेट्न पाउनुहुन्छ?.. बाल गृहः.. होस्टलः.. बोर्डिङ्ग स्कूलः...

३६. तपाईंको परिवारका कुनै बालबालिका सडक बालबालिकाको रुपमा रहेका छन् ?
क) छन् ख) छैनन्
यदि छन् भने उमेरः लिंगः वसेको ठाउको नामः
घर छोडेर गएको कति वर्ष भयोः घर छोड्नाको कारण के हो?
तपाई आफ्नो वच्चालाई वर्षको कति पटक भेट्न पाउनुहुन्छ ?

३७. तपाईंलाई बाल अधिकारको बारेमा जानकारी छ ? क) छ ख) छैन ग) केही कुरा सुनेको छु

३८. तपाईंको परिवारका कुनै बालबालिकामा लागू पदार्थ दुर्व्यसनको लत रहे नरहेको स्थिति के छ ?
- धुम्रपान गर्ने संख्याः नसालु पदार्थसेवन गर्ने संख्याः कुनै पनि लत नरहेको संख्याः बालकः बालिकाः जम्मा संख्याः

३९. तपाईंले बालबालिकालाई वर्षमा कति जोर लुगा दिनुहुन्छ ?
(सरदर) क) १ जोर ख) २ जोर ग) ३ जोर घ) ४ जोर वा सोभन्दा बढी

४०. बालबालिका बस्ने, पढ्ने कोठा अलग्गै छ ? क) छ ख) छैन

४१. मानिस बस्ने घर (मूल घर) र गाईवस्तुहरु बाँध्ने गोठ अलग्गै छ ? क) छ ख) छैन ग) गोठ अलग्गै भए पनि गोठमाथि पनि सुत्ने गरेको छ

४२. तपाईको परिवारमा बाल विकास केन्द्र वा पूर्व प्रा.वि. तहमा जाने ३ देखि ४ वर्षसम्मका बालबालिका संख्या कति छ बालकः बालिकाः जम्माः

४३. परिवारको शैक्षिक स्थितिः

उमेर समूहः	लेखपढ गर्न नसक्ने / निरक्षर लेखपढ गर्न सक्ने /साक्षर		एस. एल. सी. वा सो सरह पास गरेका		प्रविणता प्रमाण पत्र, इन्टरमिडियट १०+२ वा सो सरह उत्तीर्ण गरेको		स्नातक (बि. ए. वा सो सरह) तह पास गरेका		डिग्री वा सो सरह पास गरेका	
	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष
६ - १८ वर्ष										
१९-४५ वर्ष										
४६-६० वर्ष										
६०वर्षभन्दा माथि										

४४. विद्यालयस्तरमा अध्ययन गरिरहेका बालबालिकाको विवरण

अध्ययनरत तह	प्रारम्भिक बालविकास केन्द्रमा जाने बालबालिकाको संख्या		वडा अन्तर्गतका विद्यालयमा अध्ययनरत संख्या		गाउँपालिका वाहिरका विद्यालयमा अध्ययनरत संख्या			
	बालक	बालिका	बालक	बालिका	बालक	बालिका	बालक	बालिका
प्रा.वि. तह								
नि.मा.वि. तह								
मा.वि. तह								
उच्च मा.वि. तह								

४५. घरबाट विद्यालय जान लाग्ने समय (उपयुक्त महलमा ✓ चिन्ह लगाउनु होला)

विद्यालय	१५ मिनेट भन्दा कमः	१५-३० मि.सम्मः	३० मि.- १ घण्टाः	१ घण्टाभन्दा बढी
प्रा.वि.				
नि.मा.वि.				
मा.वि.				
उच्च मा.वि.				

४६. तपाईको बालवालिका पढ्ने विद्यालयमा बालमैत्री शौचालय छ ?
क) भएको सख्या वा छ ( ) ख) नभएको सख्या वा छैन ( )

४७. तपाईको परिवारका बालबालिका पढ्ने विद्यालयमा अपाङ्गता भएका विद्यार्थीका लागि विशेष शिक्षाको सुविधा छ ? क) छ ख) छैन ग) थाहा छैन

४८. विद्यालय भर्ना नभएका बालबालिकाको संख्या

विवरण	बालक	बालिका	जम्मा
प्राथमिक उमेर समूह (५-९ वर्ष)			
नि.मा.वि. उमेर समूह (१०-१४ वर्ष)			
माध्यमिक उमेर समूह (१५ वर्ष)			

४९. बीचैमा विद्यालय जान छोडेका ६ - १५ वर्ष उमेर समूहका बालकः.....बालिकाः... जम्मा संख्याः विद्यालय जान छोड्नुको कारण

५०. अनौपचारिक शिक्षामा बाल (विद्यालय शिक्षाबाट वंचित (१० देखि १४ वर्ष सम्मका)) सहभागिता अनौपचारिक शिक्षा लिइरहेका संख्याः बालकः... बालिकाः... जम्माः.....

५१. परिवारमा बालबालिकासँग सम्बन्धित कुनै विषयमा निर्णय गर्दा उनीहरुलाई पनि सहभागी

गराउने गर्नु भएको छ ? क) गराउने गरेको छ ख) गराउने गरेको छैन

५२. तपाईंको परिवारका बालबालिकाहरु बाल क्लव/संगठन आदिमा आबद्धता रहेका छन् ? (सकेसम्म सम्बन्धित बालबालिकाहरुसँग पनि सोध्ने) लिङ्ग : बालक : बालिका :
स्कुलमा आधारित समुदायमा आधारित श्रमिक बाल क्लव आबद्ध नभएको:
बालक: बालिका:

५३. तपाईका घरका १८ वर्षभन्दा कम उमेरका कतिजना बालबालिका देहायको निकायमा प्रतिनिधि वा सदस्य रहेका छन् ? लिङ्ग(बालक बालिक) खुलाउने
गाउँपालिकामा योजना तर्जुमा वा कार्यान्वयन समिति:
स्वास्थ्य संस्था: विद्यालय व्यवस्थापन समिति: बाल संरक्षण समिति: बाल समूह वा बाल क्लव: बालमैत्री स्थानीय शासन समिति वा बाल संजाल:

५४. तपाईको परिवारका कुनै सदस्य स्थानीय कुनै संघसंस्था वा समूहमा आवद्ध हुनुहुन्छ ?
क) सामुदायिक संस्था ख) कृषक समूह ग) सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह घ) सहकारी संस्था ङ) टोल सुधार समिति च) परम्परागत समूह छ) अन्य (एकीकृत योजना तर्जुमा समिति...) ज) कुनैमा पनि नरहेको

(५४.१) तपाई कहिल्यै प्यारालिगल कमिटिमा जानु भएको छ ? यदि छ भने किन?
(क) कमिटिले संचालन गर्ने जनचेतनामुलक कार्यक्रममा भाग लिन
(ख) बाल विवाह, बालवालिकामाथि भएका दुर्व्यवहार, बाल हिंसा, बालश्रम जस्ता विषयमा उजुर गर्न
(ग) महिलामाथि हुने हिंसा र दुर्व्यवहार सम्वन्धी विषयमा उजुर गर्न यदि तपाईले कुनै उजुर गर्नु भएको भए प्यारालिगल कमिटिको काम कारवाहिप्रति तपाई सन्तुष्ट हुनहुन्छ?
(१) छु (२) छैन

५५. परिवारका सदस्यहरुको जनचेतनामूलक तालीम
(स्वास्थ्य:, सुरक्षित मातृत्व:, परिवार नियोजन:, सशक्तीकरण:, लैंगिक समविकास:, बाल विकास:, संस्थागत नेतृत्व:, खानेपानी तथा सरसफाई:, उपभोक्ता समिति:, बाल अधिकार:, बाल संरक्षण:, आदि) प्राप्त गरेको विवरण तालिमको नाम :

- ३ दिनसम्मको तालिम प्राप्त संख्या: महिला: पुरुष: जम्मा:
- ३ देखि ७ दिनसम्मको तालिम प्राप्त संख्या: महिला: पुरुष: जम्मा:
- १ देखि ४ हप्तासम्मको तालिम प्राप्त संख्या: महिला: पुरुष: जम्मा:
- ४ हप्ताभन्दा बढी अवधिको तालिम प्राप्त संख्या: महिला: पुरुष: जम्मा:

५६. परिवारका सदस्यहरुको व्यवसायिक (जे.टि.ए. कृषि वा पशु, विद्युत जडान, कम्प्युटर, मेकानिक्स, सिलाई वुनाई, आदि) तालिम प्राप्त गरेको विवरण:

- १ महिनाभन्दा कम अवधिको तालिम प्राप्त वा प्रारम्भिक तहको प्राविधिक: महिला: पुरुष: जम्मा:

- १ देखि ६ महिनासम्म अवधिको तालिम प्राप्त वा पहिलो तहको प्राविधिकः महिलाः पुरुषः जम्माः
- ६ देखि १२ महिनासम्मको तालिम प्राप्त वा दोस्रो तहको प्राविधिकः महिलाः पुरुषः जम्माः
- १२ महिनाभन्दा वढी अवधिको तालिम प्राप्त वा तेस्रो तह भन्दा माथिको प्राविधिकः महिलाः पुरुषः जम्माः

५७. परिवारको मुख्य पेशा : (एकमा मात्र चिन्ह लगाउने)
क) कृषि/पशुपालन/फलफूल खेती   ख) व्यापार व्यवसाय   ग) सेवा/नोकरी
घ) ज्याला/मजदुरी   ङ) विप्रेषण (विदेशबाट पठाएको रकम)   च) अन्य

५८. आजभन्दा पाँच वर्ष पहिले तपाईंको परिवारको बसोवास कहाँ थियो ?
क) अन्यत्र स्थानमा   ख) यसै स्थानमा
अन्यत्र स्थानबाट आएको भए यहाँ किन आउनु भएको ?
क) सहरी सुविधाको लागि   ख) द्वन्दका कारण ग) खेतीपाती गर्न घ) व्यापार व्यवसाय गर्न ङ) बैवाहिक सम्बन्ध भएर च) रोजगारीका लागि छ) प्राकृतिक विपत्तिबाट ज) अन्य .. . .

५९. घरको अवस्था : (एकभन्दा बढी घर भएमा मूल घरको विवरणका आधारमा चिन्ह लगाउने)
क) खर वा फुसको छानो भएको   ख) टायल, झिँगटी वा स्लेटको छानो भएको
ग) जस्ता पाताको छानो भएको   घ) घर ढलान भएको

६०. तपाईको घरमा वत्तीको मुख्य स्रोत के हो ?
क) मट्टीतेल ( ) ख) जेनेरेटर ( ) ग) गोवरग्याँस ( ) घ) सोलार ( )
ङ) पानी घट्ट तथा लघु जलविद्युत ( ) च) राष्ट्रिय प्रसारणको विजुली ( ) छ) अन्य...............

६१. तपाईंको घरमा खाना पकाउन प्रयोग हुने प्रमुख इन्धन कुन हो ?
क) दाउरा ख) गुइठा ग) गोवरग्याँस घ) मट्टीतेल ङ) एल.पि. ग्याँस च) विद्युत छ) अन्य ..

६२. तपाईंको घरमा कस्तो प्रकारको चुल्हो प्रयोग गर्नुहुन्छ ?
क) अँगेनो वा माटोको चुल्हो ख) धुँवारहित चुल्हो ग) भुसे चुल्हो घ) मट्टितेल स्टोभ
ङ) ग्याँस चुल्हो   च) विद्युत चुल्हो (हिटर)   छ) अन्य .....

६३. तपाईंको घरमा संचारका साधनहरु के के रहेका छन् ? (वहु उत्तर) क) रेडियो ख) टि.भि.
ग) टेलिफोन घ) मोबाइल ङ) इमेल/इन्टरनेट च) नियमित आउने पत्रपत्रिका छ) अन्य ......

६४. तपाईंको परिवारका सदस्यहरु कुन कुन पेशा (रोजगारी) मा संलग्न हुनुहुन्छ ?

उमेर समूह	कृषि (खेती तथा पशुपा(लन)	व्यापार जा(गिर (सेवा)	ज्याला मजदुरी	उद्यम, व्यवसाय	महिला	पुरुष	जम्मा
१६-१८							
१९-२४							
२५-४०							
४१-६०							
६० भन्दामाथि							
जम्मा							

६५. तपाईंको परिवारका कुनै सदस्य रोजगारीका लागि घरबाट विदेश गएका छन् भने तलको विवरण दिनुहोस् :

गएको मुलुकको नाम	विदेश गएकाको संख्या	गएको अवधि (वर्षमा)	महिला	पुरुष	जम्मा

भारत अन्य (खुलाउने) ५ भन्दा कम ५ भन्दा बढी

६६.. तपाईको परिवारमा १८ वर्षभन्दा कम उमेरका शारीरिक तथा मानसिक हिसाबले अपांगता भएका सदस्यहरु भएमा तलको विवरण दिनुहोस् ।

भिन्न क्षमताको विवरण	बालिका	बालक	जम्मा
शारीरिक अपाङ्गता			
दृष्टिविहिन र न्यून दृष्टिविहिन स्वर बोलाई सम्बन्धी अपांगता			
सुस्त श्रवण तथा बहिरा			
मानसिक/बौद्धिकअपाङ्गता			
श्रवण र दृष्टिविहिन (दुवै)			
बहु अपांगता			
जम्मा			

६७. तपाईंको परिवारको वार्षिक आम्दानी र खर्चको विवरण दिनुहोस् ।

क्र.सं.	आम्दानीको स्रोत	रकम रु.	खर्च विवरण	रकम रु.
	कृषि तथा पशुपालन		खाना खर्च	
	व्यापार तथा उद्योग		लत्ता कपडा	
	नोकरी तथा पेन्सन		शिक्षा	
	वैदेशिक रोजगार		स्वास्थ्य उपचार खर्च	
	ज्याला मजदुरी		चाडपर्व, विवाह खर्च तथा मनोरञ्जन	
	घरभाडा		महसूल भुक्तानी खर्च (विद्युत, सञ्चार, खानेपानी,आदि	
	अन्य		अन्य	
	जम्मा		जम्मा	

६८. तपाईंको परिवारलाई आफ्नो उत्पादन/आम्दानीले वर्षमा कति महिना खान पुग्छ ?

क) ३ महिनाभन्दा कम खान पुग्ने

ख) ३ - ६ महिना खान पुग्ने

ग) ६ - ९ महिना खान पुग्ने

घ) ९ - १२ महिना खान पुग्ने

ङ) वचत हुने

६९. तपाईको परिवारमा कसैले ऋण लिएको छ ? १) छ २) छैन

यदि छ भने ऋण कहाँबाट लिनुभयो ? क) बैंक वा वित्तीय संस्था ख) सहकारी संस्था ग) समूह वा सामुदायिक संस्था घ) साहु महाजन ङ) अन्य ....

७०. ऋण लिएको भए कुन उद्देश्यका लागि लिनु भएको हो ?

क) घरायसी कार्य वा घर खर्च ख) कृषि तथा पशुपालन व्यवसाय गर्न ग) उद्योग व्यापार घ) बैदेशिक रोजगारी ङ) सामाजिक तथा धार्मिक कार्य गर्न च) शिक्षा छ) औषधि उपचार

ज) विवाह, व्रतवन्ध वा यस्तै व्यावहारिक खर्च झ) गोवर ग्याँस, सोलार, विजुली आदि राख्न ञ) अन्य ....

७१. तपाईंको परिवारमा निम्न कार्यहरु प्रायः कसले गर्दछ ?

कार्य	महिला	पुरुष	जम्मा
घर व्यवहारसम्बन्धी विषयमा निर्णय			
घरायसी काममा संलग्न			

कार्य	महिला	पुरुष	जम्मा
बैंकमा खाता संचालन			
उपभोक्ता समितिमा सहभागिता			
विद्यालय व्यवस्थापन समितिको पदाधिकारीका रुपमा सहभागिता			
उद्योग व्यापारमा सहभागिता			
अन्य			

७२. तपाईको वार्षिक रुपमा अन्नवाली, तरकारी वाली, फलफूल आदि उत्पादनको अवस्था के कस्तो छ ?

वाली/उत्पादन समूह	आर्थिक वर्ष (२०७....)	क्षेत्रफल (हेक्टर)	उत्पादन (क्विन्टल) वा रु.
अन्न वाली (धान, गहुँ, मकै, कोदो, ...)			
दलहन वाली (मास, मसुरो ....)			
तेलहन वाली (तोरी, सूर्यमुखी ....)			
तरकारी (आलु, प्याज,काउली, ...)			
नगदे वाली(उखु, अलैची, ...)			
फलफूल खेती (केरा,आँप,सुन्तला ...)			
घासे वाली			
डाले घाँस			
भुइँ घास			
रेशम खेती			
जडिवुटी खेती			
अन्य			
	जम्मा		

७३ परिवारको पशु धन तथा सोबाट हुने उत्पादन :

क.सं.	किसिम	इकाई	परिमाण	उत्पादन
१.	पशुधन स्थानीय उन्नत जम्मा दूध	लि.		
	मासु केजी			
	उन केजी			
	गाई गोरु			
	भैंसी राँगा			

क.सं.	किसिम	इकाई	परिमाण	उत्पादन
	खच्चर			
	वाखा			
	भेडा च्यांग्रा			
	सुँगुर वंगुर			
	अन्य.............			
	जम्मा			
२.	पंक्षी स्थानीय उन्नत			
	अण्डा			
	मासु	केजी		
	कुखुरा			
	हाँस			
	अन्य			
	माछा			
	मौरी घार			
	मह	केजी		

७४. विगत ३ वर्ष भित्रमा तपाईंको परिवारमा कति मानिसहरु प्रकोपवाट प्रभावित भएका छन् ?

क सं (कोड)	क) प्रभावित	संख्या	वस्ती	गत ३ .... बर्षभित्र प्रकोपबाट पिडित परिवार संख्या
	बाढी			
	पहिरो			
	असिना			
	हुरीबतास			
	आगलागी			
	भूकम्प			
	खडेरी			
	अतिबृष्टी			
	महामारी			
	किरा आदी			
	अन्य प्रकोप			
	जम्मा			
	ख)नोक्सानी(अन्दाजी रु)			

क सं (कोड)	क) प्रभावित	संख्या	वस्ती	गत ३ .... बर्षभित्र प्रकोपबाट पिडित परिवार संख्या
	बाढी			
	पहिरो			
	असिना			
	हुरीबतास			
	आगलागी			
	भूकम्प			
	खडेरी			
	अतिबृष्टी			
	महामारी			
	किरा आदी			
	अन्य प्रकोप			
	जम्मा			

यति धेरै सूचना दिनु भएकोमा धन्यवाद ।

सूचनादाताको नाम	सूचना संकलकको नाम	प्रमाणित गर्नेको नाम

सही	सही	सही

सूचना लिएको मितिः

१. लिङ्ग

वडा नं.	पुरुष	महिला	जम्मा
(blank)	२	१	३
१	४७२	९९	५७१
२	५५०	१६०	७१०
३	३९५	१०५	५००
४	४१३	५८	४७१
जम्मा	१८३२ (८१%)	४२३ (१९%)	२२५५

२. जाति

वडा नं..	क्षेत्री	जनजाति	ठकुरी	दलित	बाहुन	जम्मा
(blank)	१			१	१	३
१	६२	१४७	४१	२७१	५०	५७१
२	१०५	७२	३०	७६	४२६	७०९
३	५५	१४४		२०५	९६	५००
४		४५७		१२	२	४७१
जम्मा	२२३ (१०%)	८२० (३६%)	७१ (३%)	५६५ (२५%)	५७५ (२६%)	२२५४

३. धर्म

वडा नं..	अन्य	क्रिश्चियन	बौद्ध	हिन्दू	जम्मा
(blank)				३	३
१	१	२०	१०१	४४९	५७१
२	१	३	१८	६८७	७०९
३		४	२७	४६७	४९८
४	२	१४	२६१	१९३	४७०
जम्मा	४	४१ (२%)	४०७ (१८%)	१७९९ (८०%)	२२५१

४. मातृभाषा

वडा नं..	छन्त्याल	गुरुङ	मगर	नेपाली	जम्मा
(blank)				२	२
१	८	१०६	१९	४३८	५७१
२		१४		६९६	७१०
३		३		४९८	५०१
४			३८	४३३	४७१
जम्मा	८ (०.३%)	१२३ (५.५%)	५७ (२.६%)	२०६७ (९१.७%)	२२५५

५. परिवार संख्या : उमेर समूह

	१ वर्षभन्दा मुनि		१ - २ वर्षसम्म		३ - ५ वर्षसम्म		६ - ७ वर्षसम्म		८ - ९ वर्षसम्म		१० - १४		१५ - १६ वर्षसम्म		१७ - १८ वर्षसम्म		१९ वर्ष वा सोभन्दा माथि		जम्मा	
वडा नं..	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	(महि(ला)	(पुरुष)
(blank)							१						१	०	०	१	४	४	६	५
१	२०	१२	३१	३०	५३	९२	४६	४३	४८	६०	१२८	१३०	५०	७०	५६	६६	९९४	१०१७	१४२६	१५२०
२	२०	१५	२६	३८	९६	१०२	७१	५७	५६	७४	१४१	१६०	६६	८२	८२	८०	१२७५	१३४५	१८३३	१९५३
३	२०	१४	२२	३८	६०	६५	३७	५५	३७	४२	१००	११०	४९	४१	४२	५०	७६८	८२९	११३५	१२४४
४	१७	९	१९	२१	४६	४३	२८	४०	३६	४२	८३	१३१	३९	३९	४२	५०	८३२	९०१	११४२	१२७६
जम्मा	७७	५०	९८	१२७	२५५	३०२	१८३	१९५	१७७	२१८	४५२	५३१	२०५	२३२	२२२	२४७	३८७३	४०९६	५५४२	५९९८

६. परिवारको मुख्य पेशा

			कृषि/पशुपा(लन/फलफुल खेती	व्यापार व्यवसाय	सेवा/नोकरी	ज्याल(।/मजदुरी	विप्रेषण(विदेशबाट पठाएको रकम)	अन्य	जम्मा
वडा नं	१	Count	४९१	६८	९८	२०७	१७५	१९	५६५
		% within $Occupation	२६.४%	२२.१%	१६.४%	३९.१%	३१.६%	२५.०%	
	२	Count	५८१	१६३	२७६	१०३	१४७	४२	७०२
		% within $Occupation	३१.३%	५३.१%	४६.१%	१९.५%	२६.५%	५५.३%	
	३	Count	३६९	३५	१७७	१६३	८९	१५	५०१
		% within $Occupation	१९.८%	११.४%	२९.५%	३०.८%	१६.१%	१९.७%	
	४	Count	४१८	४१	४८	५६	१४३	०	४७०
		% within $Occupation	२२.५%	१३.४%	८.०%	१०.६%	२५.८%	०.०%	
जम्मा		Count	१८५९	३०७	५९९	५२९	५५४	७६	२२३८
		%	८३%	१४%	२७%	२४%	२५%	३%	

७. आज भन्दा पाँच वर्ष पहिले तपाईंको परिवारको बसोवास कहाँ थियो ?

वडा नं..	अन्यत्र स्थानमा	यसै स्थानमा	जम्मा
(blank)		३	३
१	४	५६६	५७०
२	३९	६६७	७०६
३	३८	४६३	५०१
४	१	४७०	४७१
जम्मा	८२	२१६९	२२५१

अन्यत्र स्थानबाट आएको भए यहाँ किन आउनु भएको ?

			सहरी सुविधाको लागि	द्वन्दका कारण	खेतीपाती गर्न	व्यापार व्यवसाय गर्न	बैवाहिक सम्बन्ध भएर	रोजगारीका लागि	अन्य	
वडा नं..	१	Count	०	०	२	०	१	०	०	३
		% within $migration_reason	०.०%	०.०%	१६.७%	०.०%	२५.०%	०.०%	०.०%	
	२	Count	३०	२	८	२६	१	१६	३	३८
		% within $migration_reason	६३.८%	६६.७%	६६.७%	९२.९%	२५.०%	५३.३%	६०.०%	
	३	Count	१७	१	२	२	१	१४	२	३८
		% within $migration_reason	३६.२%	३३.३%	१६.७%	७.१%	२५.०%	४६.७%	४०.०%	
	४	Count	०	०	०	०	१	०	०	१
		% within $migration_reason	०.०%	०.०%	०.०%	०.०%	२५.०%	०.०%	०.०%	
जम्मा		Count	४७	३	१२	२८	४	३०	५	८०
		%	५९%	४%	१५%	३५%	५%	३८%	६%	

८. तपाईको परिवारमा १८ वर्षभन्दा कम उमेरकान भिन्शारीरिक तथा मानसिक क्षमता भएका (अपाङ्ग) सदस्यहरु भएमा तलको विवरण दिनुहोस् ।

	शारीरिक अपाङ्गता		दृष्टिविहिन र न्यून दृष्टिविहिन		बोल्न नसक्ने		सुस्त श्रवण		मानसिक अपाङ्गता		श्रवण र दृष्टिविहिन		अन्य		जम्मा	
वडा नं..	महिला संख्या	पुरुष संख्या	महिला संख्या	पुरुष संख्या	महिला संख्या	पुरुष संख्या	महिला संख्या	पुरुष संख्या	महिला संख्या	पुरुष संख्या	महिला संख्या	पुरुष संख्या	महिला संख्या	पुरुष संख्या	महिला संख्या	पुरुष संख्या
(blank)															0	0
१	३	५	२	१	१	०	८	२	३	१			२	२	१९	११
२	३	७	०	१	६	५	२	२	०	२	२	२	३	३	१६	२२
३	४	७	१	०	१	१	३	६	३	०					१२	१४
४	१	१	१	०			०	२	०	१			१०५	१०५	१०७	१०९
जम्मा	११	२०	४	२	८	६	१३	१२	६	४	२	२	११०	११०	१५४	१५६

९. परिवारको कुनै सदस्य विरामी भएमा उपचारका लागि सबैभन्दा पहिला कहाँ जानुहुन्छ ?

वडा नं..	लामा, धामी, झाँक्री	परंपरागत वैद्य	स्वास्थ्य चौकी	अस्पताल (निजी, सरकारी)	अन्य	जम्मा
(blank)			१	१		२
१	२		४८४	१६	६७	५६९
२			२१२	४८५	१	६९८
३	१०	१	४५६	२१	१	४८९
४			४६७	१	१	४६९
जम्मा	१२	१	१६२०	५२४	७०	२२२७

** ङ) अन्यः- Clinic, Medical Hall

१०. नजिकको स्वास्थ्य संस्थामा पुग्न लाग्ने समय

	दूरी (Avg. KM)	पुग्न लाग्ने समय (Avg. hr)
उपस्वास्थ्य चौकी / स्वास्थ्य चौकी / प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र रहेको स्थान	६	१-२
अस्पताल	२७	४

११. तपाईको परिवारको १८ वर्षभन्दा मुनिको सदस्यलाई कुनै दीर्घ रोग लागेको छ ?

वडा नं..	छ	छैन	जम्मा
(blank)		१	१
१		५५१	५५१
२	८	६८१	६८९
३	४	४८९	४९३
४	१	३९८	३९९
जम्मा	१३	२१२०	२१३३

		Responses		Percent of Cases
		N	Percent	
$illness*	रोगको नाम/चिनी रोग	३	२३.०%	२५.०%
	रोगको नाम/अन्य	१०	७६.९%	८३.३%
जम्मा		१३	१००.०%	१०८.३%

१२. तपाईको परिवारमा दीर्घ रोगको कारण विगत १० वर्षमा १८ वर्ष भन्दा मुनिका कुनै सदस्यको मृत्यु भएको छ ?

वडा नं..	छ	छैन	जम्मा
(blank)		२	२
१	१	५४६	५४७
२	३	६९२	६९५
३	६	४८५	४९१
४	१	४२३	४२४
जम्मा	११	२१४८	२१५९

१३. परिवारको शैक्षिक स्थिति

उमेर समूह	लेखपढ गर्न नसक्ने/निरक्षर		लेखपढ गर्न सक्ने/साक्षर		एस.एल.सी. वा सो सरह उत्तीर्ण गरेका संख्या		प्रविणता प्रमा पत्र. इन्टरमिडियट १० +२ वा सो सरह उत्तीर्ण गरेका संख्या		स्नातक (बि.ए. वा सो सरह) उत्तीर्ण गरेका संख्या		स्नातकोत्तर (एम.ए. वा सो सरह) उत्तीर्ण गरेका संख्या		विद्यावारिधि (पि. एच.डी.) हासिल गरेका संख्या	
	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष
६ — १५ वर्ष	३	३	५३	६८	९	८	२	०	०	०	०	०	०	०
१६ — ४५ वर्ष	७६	४३	७२८	६४०	४७४	५४६	३५७	३७७	१३५	१२०	२४	४६	१	८
४६ — ६० वर्ष	२२७	१०४	३३६	३२४	२६	४६	६	२०	१	२	२	१४	०	०
६० वर्षभन्दा माथि	४३६	१९९	११०	२०३	१	१२	०	१	०	१	०	०	०	०
जम्मा	७४२	३४९	१२२७	१२३५	५१०	६१२	३६५	३९८	१३६	१२३	२६	६०	१	८

१४. विद्यालयस्तरमा अध्ययन गरिरहेका बालबालिकाको विवरण

अध्ययनरत तह	गा.वि.स. अन्तर्गतका विद्यालयमा अध्ययनरत संख्या			गा.वि.स. वाहिरका विद्यालयमा अध्ययनरत संख्या			जम्मा		
	बालक	बालिक	जम्मा	बालक	बालिक	जम्मा	बालक	बालिक	जम्मा
प्रा.वि. तह	४३९	३५४	७९३	२९९	२६५	५६४	७३८	६१९	१३५७
नि.मा.वि. तह	२२६	२१४	४४०	११६	१२८	२४४	३४२	३४२	६८४
मा.वि. तह	१७१	१३६	३०७	११५	८४	१९९	२८६	२२०	५०६
उच्च मा.वि. तह	५०	३५	८५	१५०	१२९	२७९	२००	१६४	३६४

१५. घरबाट विद्यालय जान लाग्ने समय

विद्यालय	१५ मिनेट भन्दा कम	१५—३० मि.सम्म	३० मि.— १ घण्टा	१ घण्टाभन्दा बढी
प्रा.वि. तह	३०७	२६४	१००	१३०
नि.मा.वि. तह	८२	११३	१२२	११३
मा.वि. तह	१४७	७१	१०९	१३७
उच्च मा.वि. तह	४६	२४	४५	१८०

१६. विद्यालय भर्ना नभएका बालबालिकाको संख्या

विवरण	प्राथमिक उमेर समूह(६—९ वर्ष)			नि.मा.वि. उमेर समूह(१०—१४ वर्ष)			माध्यमिक उमेर समूह(१५ वर्ष)		
	बालक	बालिक	जम्मा	बालक	बालिक	जम्मा	बालक	बालिक	जम्मा
सामान्य क्षमता	२७	२०	४७	१४	१८	३२	९	५	१४
भिन्न क्षमता	१	०	१	०	०	०	०	०	०

१७. बीचैमा विद्यालय जान छोडेका ६—१५ वर्ष उमेर समूहका बालबालिकाहरुका संख्या र कारण

बालक	बालिक	जम्मा	विद्यालय जान छोड्नुको कारण
९	९	१८	Family Problem, Low Economic Condition, Disabled Parents

१८. बाल विकास केन्द्र वा पूर्व प्रा.वि. तहमा जाने ३ देखि ५ वर्षसम्मका बालबालिका संख्या

बालक	बालिका	जम्मा
२१७	१६६	३८३

१९. परिवारका सदस्यहरुको जनचेतनामूलक तालीम (स्वास्थ्य, सुरक्षित मातृत्व, परिवार नियोजन, सशक्तीकरण, लैंगिक समविकास, बाल विकास, संस्थागत नेतृत्व, खानेपानी तथा सरसफाई, उपभोक्ता समिति आदि) प्राप्त गरेको विवरण

तालिमको नाम	३ दिनसम्मको तालिम प्राप्त संख्या			३ देखि ७ दिन सम्मको तालिम प्राप्त संख्या			१ देखि ४ हप्ता सम्मका तालिम प्राप्त संख्या			४ हप्ताभन्दा बढी अवधिको तालिम प्राप्त संख्या		
	महिला	पुरुष	जम्मा	महिला	पुरुष	जम्मा	महिला	पुरुष	जम्मा	महिला	पुरुष	जम्मा
	४५	४५	९०	५२	५५	१०७	२३	१३	३६	४६	४८	९४

२०. घरको अवस्था : (एकभन्दा बढी घर भएमा मूल घरको विवरणका आधारमा चिन्ह लगाउने

			खर वा फुसको छानो भएको	टायल, झिंगटी वा स्लेटको छानो भएको	जस्ता पाताको छानो भएको	घर ढलान भएको	
वडा नं.	१	Count	४	२१७	३२२	२८	५६९
		% within $House_Condition	२.६%	२९.५%	२६.३%	९.९%	
	२	Count	७	२७७	३३७	२१५	७०५
		% within $House_Condition	४.६%	३७.६%	२७.५%	७५.७%	
	३	Count	४	९५	३८१	२८	५००
		% within $House_Condition	२.६%	१२.९%	३१.१%	९.९%	
	४	Count	१३७	१४७	१८४	१३	४७०
		% within $House_Condition	९०.१%	२०.०%	१५.०%	४.६%	
जम्मा		Count	१५२	७३६	१२२४	२८४	२२४४
		%	७%	३३%	५५%	१३%	

२१. तपाईको परिवारको खानेपानीको मुख्य स्रोत कुन हो ?

			पाइपको धाराको पानी प्रयोग गर्ने	यूबवेलको पानी प्रयोग गर्ने	इनार, कुवा, जरुवाको पानी प्रयोग गर्ने	नदी, कुलो, नहर, पोखरीको पानी प्रयोग गर्ने	आकाशे पानी संकलन गरी प्रयोग गर्ने	.... (खुलाउने) को पानी प्रयोग गर्ने	
वडा नं..	१	Count	५६३	०	७	१	०	१	५७१
		% within $water_source	२५.३%	०.०%	६.५%	१००.०%	०.०%	३३.३%	
	२	Count	६९४	१	१०	०	९	१	७०७
		% within $water_source	३१.२%	३३.३%	९.३%	०.०%	८१.८%	३३.३%	
	३	Count	४९७	२	०	०	२	१	५००
		% within $water_source	२२.३%	६६.७%	०.०%	०.०%	१८.२%	३३.३%	
	४	Count	४७१	०	९०	०	०	०	४७१
		% within $water_source	२१.२%	०.०%	८४.१%	०.०%	०.०%	०.०%	
जम्मा		Count	२२२५	३	१०७	१	११	३	२२४९
		%	९९%	०%	५%	०%	०%	०%	

२२. शौचालयको अवस्था

वडा नं..	कच्ची	पक्की	वायोग्यासमा जडान भएको	शौचालय नभएको	जम्मा
(blank)	१	१			२
१	८६	४७४		११	५७१
२	१३९	५६५		६	७१०
३	६४	४३०	१	५	५००
४	३१	४४०			४७१
जम्मा	३२१	१९१०	१	२२	२२५४

२३. तपाईंको घरमा खाना पकाउन प्रयोग हुने प्रमुख इन्धन कुन हो ?

			दाउरा	गोवर ग्यांँस	मट्टीतेल	एल.पि. ग्यांँस	विद्युत	अन्य	
वडा नं.	१	Count	५४१	०	०	१९३	४५	०	५६७
		% within $Fuel	२५.७%	०.०%	०.०%	१५.४%	११.४%	०.०%	
	२	Count	६४४	९	१	६३२	३३८	१	७०७
		% within $Fuel	३०.६%	८१.८%	१००.०%	५०.३%	८५.४%	५०.०%	
	३	Count	४६१	२	०	१८६	१२	१	५००
		% within $Fuel	२१.९%	१८.२%	०.०%	१४.८%	३.०%	५०.०%	
	४	Count	४५७	०	०	२४६	१	०	४७१
		% within $Fuel	२१.७%	०.०%	०.०%	१९.६%	.३%	०.०%	
जम्मा		Count	२१०३	११	१	१२५७	३९६	२	२२४५
		%	९४%	०%	०%	५६%	१८%	०%	

२४. तपाईंको घरमा कस्तो प्रकारको चुल्हो प्रयोग गर्नुहुन्छ ?

			अँगेनो वा माटोको चुल्हो	धुँवारहित चुल्हो	भुसे चुल्हो	मट्टितेल स्टोभ	ग्याँस चुल्हो	विद्युत चुल्हो(हिटर)	अन्य	
वडा नं.	१	Count	५३३	२	०	०	२५३	६	०	५६९
		% within $stove_types	३१.७%	.५%	०.०%	०.०%	१८.७%	४.८%	०.०%	
	२	Count	६३५	६	६	३	६३२	११०	१	७०३
		% within $stove_types	३७.८%	१.४%	८५.७%	१००.०%	४६.७%	८७.३%	१००.०%	
	३	Count	४५६	४	१	०	१७६	१०	०	५००
		% within $stove_types	२७.२%	१.०%	१४.३%	०.०%	१३.०%	७.९%	०.०%	
	४	Count	५५	४०३	०	०	२९२	०	०	४७१
		% within $stove_types	३.३%	९७.१%	०.०%	०.०%	२१.६%	०.०%	०.०%	
जम्मा		Count	१६७९	४१५	७	३	१३५३	१२६	१	२२४३
		%	७५%	१९%	०%	०%	६०%	६%	०%	

२५. तपाइंको घरमा संचारका साधनहरु के के रहेका? (वहुछनउत्तर)

			रेडियो	टि.भि.	टेलिफोन	मोबाइल	इमेल/ इन्टरनेट	नियमित आउने पत्रपत्रिका	अन्य	
वडा नं.	१	Count	७६	२५५	१२	५५३	८९	०	६	५५६
		% within $communication	१२.०%	१७.६%	८.१%	२५.३%	१५.७%	०.०%	८५.७%	
	२	Count	२८०	५३६	११४	६९१	३७४	४	१	६९९
		% within $communication	४४.३%	३७.०%	७७.०%	३१.७%	६६.१%	८०.०%	१४.३%	
	३	Count	१५२	३१६	१९	४७२	३७	१	०	४८३
		% within $communication	२४.१%	२१.८%	१२.८%	२१.६%	६.५%	२०.०%	०.०%	
	४	Count	१२४	३४२	३	४६७	६६	०	०	४७०
		% within $communication	१९.६%	२३.६%	२.०%	२१.४%	११.७%	०.०%	०.०%	
जम्मा		Count	६३२	१४४९	१४८	२१८३	५६६	५	७	२२०८
		%	२९%	६६%	७%	९९%	२६%	०%	०%	

२६. तपाईंको परिवारका सदस्यहरु कुन कुन (रोजगारीपेशा) मा संलग्न हुनुहुन्छ ?

कृषि(खेती तथा पशुपालन)			व्यापार			जागिर (सेवा)			ज्याला मजदुरी			उद्योग		
महिला	पुरुष	जम्मा	महिला	पुरुष	जम्मा	महिला	पुरुष	जम्मा	महिला	पुरुष	जम्मा	महिला	पुरुष	जम्मा
२३३९	१८०९	४१४८	२४९	२५१	५००	२१३	६४०	८५३	१७४	६०५	७७९	१०	१९	२९

२७.क. पेशा (रोजगारी) मा संलग्न मध्ये १६ वर्षदेखि २४ वर्ष उमेर समूहभित्र कति जना हुनुहुन्छ ?

कृषि(खेती तथा पशुपालन)			व्यापार			जागिर (सेवा)			ज्याला मजदुरी			उद्योग		
महिला	पुरुष	जम्मा	महिला	पुरुष	जम्मा	महिला	पुरुष	जम्मा	महिला	पुरुष	जम्मा	महिला	पुरुष	जम्मा
२३५	२३१	४६६	२१	२१	४२	२२	७७	९९	२६	९८	१२४	०	१	१

२८.तपाईंको परिवारका कुनै सदस्य रोजगारीका लागि घरबाट विदेश गएका छन भने तलको विवरण दिनुहोस् ।

Row Labels	महिला	पुरुष	जम्मा
Australia	१२	१४	२६
Bahrain	१	३	४
Brunei	०	१	१
Canada	१	१	२
Denmark	३	३	६
Dubai	३	३०	३३
Dubai	५	८६	९१
Europe	०	१	१
Finland	०	१	१
France	०	४	४
German Uk	२	३	५
India	५२	१७४	२२६
Iraq	४	५	९
Japan	२१	५५	७६
Katar	१	२५	२६
Korea	३	३५	३८
Kuwait	३	२७	३०
Libya	०	१	१
Macau	०	१	१
Malaysia	०	३७	३७
Oman	१	१०	११
Poland	०	७	७
Portugal	१६	२४	४०
Qatar	३	१२४	१२७

Row Labels	महिला	पुरुष	जम्मा
Romania	०	२	२
Saudi Arabia	३	१०७	११०
Singapore	२	१०	१२
Spain	२	३	५
Turkistan	०	१०	१०
U.S.A / austrila	१	२	३
UAE	४	२२	२६
UK	१४	१५	२९
(blank)	१	१०	११
US	२९	६९	९८
Switzerland	२	३	५
Taiwan	१	१	२
Hong Kong	८	१४	२२
Bahrain	०	३	३
Singapore	०	२	२
Cyprus	७	४	११
South Africa	०	१	१
Belgium	४	४	८
New Zealand	०	४	४
Iraq	१	१	२
Italy	०	१	१
Afghanistan		१	१
Grand Total	२१०	९६१	११७१

२९. तपाईको परिवारका १६ वर्षसम्मका बालबालिका अरुको २९. तपाईको परिवारका १६ वर्षसम्मका बालबालिका अरुको घरमा काम गर्न बसेको छन?

वडा नं..	छ	छैन	जम्मा
१	३	५३९	५४२
२		६९५	६९५
३		४८०	४८०
४		४०४	४०४
(blank)		२	२
जम्मा	३	२१२०	२१२३

३१. तपाईंको परिवारमा बालबालिकाले गल्ती गरेमा के गर्नु हुन्छ ?

			गाली	कुटपीट	कोठामा थुन्ने	सम्झाउने	अन्य	जम्मा
वडा नं..	१	Count	२१७	१५	०	४८९	२	४९९
		% within $mistake	४३.२%	४१.७%	०.०%	२३.९%	२८.६%	
	२	Count	१८२	१४	२	६९१	२	६९७
		% within $mistake	३६.३%	३८.९%	१००.०%	३३.८%	२८.६%	
	३	Count	९७	७	०	४६२	२	४६९
		% within $mistake	१९.३%	१९.४%	०.०%	२२.६%	२८.६%	
	४	Count	६	०	०	४०२	१	४०४
		% within $mistake	१.२%	०.०%	०.०%	१९.७%	१४.३%	
जम्मा		Count	५०२	३६	२	२०४४	७	२०६९
		%	२४%	२%	०%	९९%	०%	

३२. तपाईंको घरमा छोरा र छोरीमा कुनै फरक व्यवहार गर्ने गर्नुभएको छ ?

वडा नं.	छ	छैन	जम्मा
१		५४९	५४९
२	५	६९४	६९९
३		४८४	४८४
४		४५०	४५०
(blank)		२	२
जम्मा	५	२१७९	२१८४

यदि छ भने के मा ?

		Responses		Percent of Cases
		N	Percent	
	शिक्षामा	४	३०.८%	१००.०%
	खानपिनमा	३	२३.१%	७५.०%
	घरेलु काममा	३	२३.१%	७५.०%
	पोशाकमा	३	२३.१%	७५.०%
जम्मा		१३	१००.०%	३२५.०%

३३. तपाईंको परिवारका बालबालिकाहरुले विद्यालयमा गल्ती गरेमा बिद्यालयमा निम्न यातना पाउने गरेको छन्?

			कान समातेर उठ्बस्	कुटपीट	कक्षा कोठाबाट निष्कासन	बेन्चमा उभ्याउने	अन्य	
वडा नं.	१	Count	२१०	२७	२	१०९	१३३	४२३
		% within $punish-ment@school	४१.८%	८४.४%	६६.७%	३८.१%	२३.५%	
	२	Count	१४७	५	१	१६७	१४२	३२८
		% within $punish-ment@school	२९.३%	१५.६%	३३.३%	५८.४%	२५.०%	
	३	Count	१४५	०	०	१०	१३२	२८०
		% within $punish-ment@school	२८.९%	०.०%	०.०%	३.५%	२३.३%	
	४	Count	०	०	०	०	१६०	१६०
		% within $punish-ment@school	०.०%	०.०%	०.०%	०.०%	२८.२%	
जम्मा		Count	५०२	३२	३	२८६	५६७	११९१
		%	४२%	३%	०%	२४%	४८%	

३४. तपाईंको परिवारको वार्षिक आम्दानी र खर्चको विवरण दिनुहोस् ।(Average)

आम्दानी (Average)

वडा नं.	कृषि तथा पशुपालन	व्यापार तथा उद्योग	नोकरी तथा पेन्सन	वैदेशिक रोजगार	ज्याला मजदुरी	अन्य	जम्मा
१	५५,६५९	८८,६२३	६२,८४२	५६०,६०६	९७,०१९	६३,४२९	२३८,०३०
२	७२,८१७	५०३,२७९	३२,६४०	१,२३२,६११	११६,२०८	१४९,७६१	४१७,८८६
३	६९,११०	८०,२१७	१३,०१४	८८,२९१	१०७,८२०	८८,४२१	२२४,४७९
४	३३,३४७	४४,२३९	०६,४५७	१८,०३०	६९,४५२	१५०,०००	२२०,२५४
जम्मा	५७,७३३	२७९,०९०	४०३,७३८	६९९,८८५	९७,६२५	११२,९०३	२७५,१६२

खर्च

वडा नं.	खाना खर्च	लत्ता कपडा	शिक्षा	स्वास्थ्य उपचार खर्च	चाडपर्व, विवाह खर्च तथ मनोरञ्जन	अन्य	जम्मा
१	७४४९२.९८२४६	२६५२६.६९०३९	४३१२३.९०३५१	३३५११.९७०५३	४०३८०.७८२९२	२००३७.६३४४१	३९६७८.९९४०४
२	१३१९४६.३०६८	३८९९४.४६०२३	११६६८४.६८४७	६८५१९.५००७२	५२१६७.९५४५५	६७७०३.६९३१८	७९३३६.१०००३
३	६२८१६	१८६०८.७३९८४	३२७६४.६२३९६	२१८५८.३१६२२	३२५६५.६६०६१	२५०५८.४७९५३	३२२७८.६३६६९
४	७४६२३.९३१६२	२०४७९.६५७३९	३२५३८.१७२०४	१९७५९.२१९०९	२५७७१.३६७५२	१००००	३०५२८.७२४६१
जम्मा	८५९६९.८०५२२	२६१५२.३८६९६	५६२७७.८४६०४	३५९१२.२५१६४	३७७२१.४४१४	३०६९९.९५१७८	४५४५५.६१३८४

३५. तपाईंको परिवारलाई आफ्नो उत्पादनले वर्षमा कति महिना खान पुग्छ ?

वडा नं..	३ महिनाभन्दा कम खान पुग्ने	३ — ६ महिना खान पुग्ने	६ — ९ महिना खान पुग्ने	९ — १२ महिना खान पुग्ने	वचत हुने	जम्मा
१	१६३	१३६	१०७	१४०	५	५५१
२	२८५	१६८	१३४	११०	४	७०१
३	२१४	१२८	५३	५२	२८	४७५
४	१२५	२७४	३७	१८	११	४६५
(blank)		२				२
जम्मा	७८७	७०८	३३१	३२०	४८	२१९४

३६. तपाईको परिवारमा कसैले ऋण लिएको छ ?

वडा नं..	छ	छैन	जम्मा
१	१६१	४१०	५७१
२	३३७	३६९	७०६
३	२३१	२६७	४९८
४	११६	३५३	४६९
(blank)		३	३
जम्मा	८४५	१४०२	२२४७

यदि छ भने ऋण कहाँबाट लिनुभयो ?

		Responses		Percent of Cases
		N	Percent	
$sourceofloana	बैंक वा वित्तीय संस्था	२८२	२७.५%	३३.५%
	सहकारी संस्था	११६	११.३%	१३.८%
	समूह वा सामुदायिक संस्था	९९	९.६%	११.७%
	साहु महाजन	५२८	५१.४%	६२.६%
	अन्य..........	२	.२%	.२%
Total		१०२७	१००.०%	१२१.८%

३७. ऋण लिएको भए कुन उद्देश्यका लागि लिनु भएको हो ?

		Responses		Percent of Cases
		N	Percent	
$purposeofloana	घरायसी कार्य वा घर खर्च	६७६	३८.२%	८०.४%
	कृषि तथा पशुपालन व्यवसाय गर्न	२३४	१३.२%	२७.८%
	उद्योग व्यापार	१११	६.३%	१३.२%
	बैदेशिक रोजगारी	१६७	९.४%	१९.९%
	सामाजिक तथा धार्मिक कार्य गर्न	३	.२%	.४%
	शिक्षा	२०१	११.४%	२३.९%
	औषधि उपचार	३२५	१८.४%	३८.६%
	विवाह, व्रतवन्ध वा यस्तै व्यावहारिक खर्च	४४	२.५%	५.२%
	अन्य........	९	.५%	१.१%
जम्मा		१७७०	१००.०%	२१०.५%

३८. तपाईको परिवारका कुनै सदस्य स्थानीय संघसंस्था वा समूहमा आवद्ध हुनुहुन्छ ?

			गाउँ विकास कार्यक्रम	कृषक समूह	सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह	सहकारी संस्था	गैरसरकारी संस्था	परम्परागत समूह	अन्य	कुनैमा पनि नरहेको	जम्मा
वडा नं.	१	Count	११	३८	११७	१४६	२४	४५	१९	२६५	
		% within $engagement	१५.५%	१२.५%	१९.९%	२०.७%	१४.६%	१३.५%	५७.६%	३१.८%	
	२	Count	२०	२०५	२७९	२९७	४४	२५७	१३	१०४	६१९
		% within $engagement	२८.२%	६७.७%	४७.५%	४२.१%	२६.८%	७६.९%	३९.४%	१२.५%	
	३	Count	१५	२१	१७	१५९	९३	३२	१	२७२	४७५
		% within $engagement	२१.१%	६.९%	२.९%	२२.५%	५६.७%	९.६%	३.०%	३२.७%	
	४	Count	२५	३९	१७४	१०४	३	०	०	१९२	४४२
		% within $engagement	३५.२%	१२.९%	२९.६%	१४.७%	१.८%	०.०%	०.०%	२३.०%	
जम्मा		Count	७१	३०३	५८७	७०६	१६४	३३४	३३	८३३	२०६२
		% of Total	३.४%	१४.७%	२८.५%	३४.२%	८.०%	१६.२%	१.६%	४०.४%	१००.०%

३९. ५ बर्ष मुनिका बालबालिकाले पोसिलो खाना खानपाउँछन्?

वडा नं..	पाउँछन्	पाउँदैनन्	जम्मा
१	३१७	४५	३६२
२	५६३	६८	६३१
३	३५३	५९	४१२
४	२४८	२९	२७७
(blank)	२		२
जम्मा	१४८३	२०१	१६८४

४०. तपाईंले बालबालिकालाई वर्षमा कति जोर लुगा दिनुहुन्छ (सरदर) ?

वडा नं..	१ जोर	२ जोर	३ जोर	४ जोर वा सोभन्दा बढी	जम्मा
१	७७	१७४	१६३	१०२	५१६
२	९	१०२	२५८	३१०	६७९
३	६१	२६५	११७	५	४४८
४	१५	१४८	१५५	९५	४१३
(blank)		१	१	१	३
जम्मा	१६२	६९०	६९४	५१३	२०५९

४१. बालबालिका बस्ने, पढ्ने कोठा अलग्गै छ ?

वडा नं..	छ	छैन	जम्मा
१	२५०	२७५	५२५
२	५०५	१७६	६८१
३	२९३	१७३	४६६
४	३७७	३६	४१३
(blank)		३	३
जम्मा	१४२५	६६३	२०८८

४२. मानिस बस्ने घर (मूल घर) र गाईवस्तुहरु बाँध्ने गोठ अलग्गै छ ?

वडा नं..	छ	छैन	गोठ अलग्गै भए पनि गोठ माथि पनि सुत्ने गरेको छ	जम्मा
१	४६८	३१	१०	५०९
२	६२९	५०	१६	६९५
३	४४८	३४	१	४८३
४	४२४	११	४	४३९
(blank)	१	१		२
जम्मा	१९७०	१२७	३१	२१२८

४३. बालबालिका बिरामी पर्दा तुरुन्त उपचार गर्ने आर्थिक क्षमता छ ?

वडा नं..	छ	छैन	जम्मा
१	३१७	२३१	५४८
२	५३०	१६१	६९१
३	३५३	१३०	४८३
४	३५४	७६	४३०
(blank)	२	१	३
जम्मा	१५५६	५९९	२१५५

४४. तपाईंको परिवारका १ वर्ष मुनिकाको मासिक र १ वर्ष भन्दा माथि ५ वर्ष सम्मका बालबालिकाहरुको त्रैमासिक रुपमा तौल लिने गरिएको छ?

वडा नं.	छ	छैन	जम्मा
१	९२	२९९	३९१
२	१३१	३०१	४३२
३	१३१	२०४	३३५
४	५२	१८०	२३२
(blank)		२	२
जम्मा	४०६	९८६	१३९२

४५. तपाईंको परिवारको बालबालिकाहरुमा यौनशोषणको कुनै घटना घटेको छ ?

वडा नं..	छ	छैन	जम्मा
१		५४०	५४०
२		७००	७००
३	१	४७५	४७६
४		४१३	४१३
(blank)		२	२
जम्मा	१	२१३०	२१३१

४६. तपाईंलाई बाल अधिकारको बारेमा जानकारी छ ?

Row Labels	छ	छैन	केही कुरा सुनेको छु	जम्मा
१	१७७	१५५	२३३	५६५
२	३९७	७९	२३१	७०७
३	१३४	६७	२९६	४९७
४	२२२	१३	२३२	४६७
(blank)	१		२	३
जम्मा	९३१	३१४	९९४	२२३९

४७. परिवारमा बालबालिकासँगसम्बन्धित कुनै विषयमा निर्णय गर्दा उनीहरुलाई पनि सहभागी गराउने गर्नु भएको छ ?

वडा नं..	गराउने गरेको छ	गराउने गरेको छैन	जम्मा
१	४४४	९६	५४०
२	५६७	११०	६७७
३	३८३	८९	४७२
४	३८८	३४	४२२
(blank)	२	१	३
जम्मा	१७८४	३३०	२११४

४८. तपाईंको परिवारका कुनै बालबालिका बालगृह वा कुनै संस्थामा बसेका छन्?

वडा नं..	छन्	छैनन्	जम्मा
१	१	५६१	५६२
२	२	६९७	६९९
३	२	४८८	४९०
४		४३०	४३०
(blank)		३	३
जम्मा	५	२१७९	२१८४

४९. तपाईंको परिवारका कुनै बालबालिका सडक बालबालिकाको रुपमा रहेका छन्?

वडा नं..	छन्	छैनन्	जम्मा
१	१	५६२	५६३
२	३	६९८	७०१
३		४९०	४९०
४		४३३	४३३
(blank)		३	३
जम्मा	४	२१८६	२१९०

५०. तपाईंको परिवारका कुनै बालबालिकामा लागू पदार्थ दुव्र्यसनको लत रहे नरहेको स्थिति के छ ?

लिङ्ग	धुम्रपान गर्ने संख्या	नसालु पदार्थ सेवन गर्ने संख्या	कुनै पनि लत नरहेको संख्या	जम्मा संख्या
बालक	४	२	१३२८	१३३४
बालिका	०	०	९९८	९९८

५१. बाल तपाईका बालबालिकाहरु बालक्लव संगठन आदिमा आवद्धता रहेका छन् ?

	बालक		बालिका	
	N	Percent	N	Percent
बालकः/स्कुलमा आधारित	१८९	७०.३%	१२९	७९.१%
बालकः/समुदायमा आधारित	१९	७.१%	३	१.८%
बालकः/आबद्ध नभएको	६१	२२.७%	३१	१९.०%
जम्मा	२६९	१००.०%	१६३	१००.०%

५२. तपाईंलाई बालरोग तथा खोपहरुको बिषयमा जानकारी छ ?

वडा नं.	छ	छैन	जम्मा
१	४०६	१०६	५१२
२	४३५	१६४	५९९
३	२७३	१९७	४७०
४	२५०	१६७	४१७
(blank)	१	१	२
जम्मा		६३५	२०००

५३. वितेको २ बर्ष भित्र जन्मेका बालबालिकाको विवरण

लिंग	जन्मेका जम्मा संख्या	जन्मने वितिक्क बेगुति दुध खुवाएको संख्या	जन्मने वितिक्क बेगुति दुध नखुवाएको संख्या	६ महिनासम्म आमाको दुध मात्र खुवाएको संख्या	६ महिनासम्म आमाको दुध र अन्य खानेकुरा परिकार खुवाएको संख्या	२ महिना वा सो भन्दा कम मात्र आमाको दुध खुवाएको संख्य
बालक	१४६	११०	१५	९०	२१	४
बालिका	१४५	१०६	१२	८३	३२	५
जम्मा	२९१	२१६	२७	१७३	५३	९

५४. तपाईंको परिवारका बालबालिका पढ्ने विद्यालयमा अपाङ्गता भएका विद्यार्थीका लागि विशेष शिक्षाको सुविधा छ ?

वडा नं..	छ	छैन	थाहा छैन	जम्मा
१	१०	३३२	१९०	५३२
२	९	४९८	१६८	६७५
३	५८	१४७	२६४	४६९
४	३	२७२	१३९	४१४
(blank)	१		१	२
जम्मा		१२४९	७६२	२०९२

५५. तपाईंको परिवारमा निम्न कार्यहरु प्रायः कसले गर्दछ ?

कार्य	महिला	पुरुष
घर व्यवहारसम्बन्धी विषयमा निर्णय	१८९४	१७४०
घरायसी काममा संलग्न	१९५५	१६०१
बैंकमा खाता संचालन	१४१७	१३६५
उपभोक्ता समितिमा सहभागिता	४१२	५३९
विद्यालय व्यवस्थापनमा सहभागिता	२३९	३१८

५६. गत एक वर्षभित्र बाढी, पहिरो, असिना जस्ता प्राकृतिक प्रकोपबाट पिडित हुनुहुन्छ ?

वडा नं..	छ	छैन	जम्मा
१	६	५६२	५६८
२	१५०	५५२	७०२
३	३०	४६८	४९८
४	१५०	२९२	४४२
(blank)		३	३
जम्मा	३३६	१८७७	२२१३

दैवी प्रकोपको नाम	भएको क्षति(रकम रु.)
असिना	११५४०००
चट्याङ	१२००००
बाढी पहिरो	४४८७७०००
(blank)	२०००००
आगलागी	२०००००
भूकम्प	२५००००
जम्मा	४६८०१०००

५७. तपाईंको परिवारका बालबालिका घरेलु कामदार वा श्रमिकको रुपमा काम गर्छन भने, काम गरेको ठाउँमा कुनै यौन शोषण हुने गरेको छ ?

वडा नं..	छ	छैन	जम्मा
१	३	५५०	५५३
२	२	७००	७०२
३		४६२	४६२
४		१९७	१९७
(blank)		२	२
जम्मा	५	१९११	१९१६

५८. एक वर्षभित्र तपाईंको परिवारमा महिला तथा बालबालिका उपर सम्बन्धीहिंसा निम्न कुनै घटना घटेका छन/छैनन्?

			वहुविवाह	घरायसी हिंसा	बालविवाह	बलात्कार	महिला/ बालबालिका बेचविखन	कुनै पनि घटना नघटेको	
वडा नं.	१	Count	०	१	०	०	०	५६४	५६५
		%	०.०%	१००.०%	०.०%	०.०%	०.०%	२७.३%	
	२	Count	०	०	०	१	१	५५३	५५४
		%	०.०%	०.०%	०.०%	५०.०%	१००.०%	२६.८%	
	३	Count	३	०	०	१	०	४८१	४८३
		%	१००.०%	०.०%	०.०%	५०.०%	०.०%	२३.३%	
	४	Count	०	०	२	०	०	४६६	४६८
		%	०.०%	०.०%	१००.०%	०.०%	०.०%	२२.६%	
जम्मा		Count	३	१	२	२	१	२०६४	२०७०
		% of Total	.१%	.०%	.१%	.१%	.०%	९९.७%	१००.०%

५९. पाँच वर्षमुनिका र ६ वर्षदेखि १८ वर्षसम्मका बालबालिकाको जन्म दर्ता गराएको विवरण

लिंग	५ वर्षमुनिका बालबालिका			६ देखि १८ वर्षसम्मका बालबालिका		
	जम्मा संख्या	जन्म दर्ता गराएको संख्या	जन्म दर्ता नगराएको संख्या	जम्मा संख्या	जन्म दर्ता गराएको संख्या	जन्म दर्ता नगराएको संख्या
बालक	३९५	३११	७६	१३९८	१३०१	५५
बालिका	३२६	२४१	७४	१०६७	१०५३	७९
जम्मा	७२१	५५२	१५०	२४६५	२३५४	१३४

६०. बितेको १ वर्षभित्र तपाईंको परिवारमा ५ वर्षमुनिका कुनै बालबालिकाको मृत्यु भएको छ ?

वडा नं..	छ	छैन	Grand Total
१	१	५२७	५२८
२		६९३	६९३
३	१	४८१	४८२
४	१	४२४	४२५
(blank)		२	२
जम्मा	३	२१२७	२१३०

६१. एक वर्षमुनिका बालबालिकालाई खोप लगाएको विवरण

लिंग	जम्मा संख्या (No. of children)	बि.सि.जी. (BCG) लगाएको संख्या	डि.पि.टि १ (DPT१) लगाएको संख्या	डि.पि.टि २ (DPT२) लगाएको संख्या	डि.पि.टि ३ (DPT३) लगाएको संख्या	दादुरा (Measles) बिरुद्धको खोप लगाएको संख्या	हेपटाईटिस बिरुद्धको खोप लगाएको संख्या
बालक	११५	१०९	९९	९५	९०	८१	५६
बालिका	९०	९०	८८	७८	७१	६०	४३
जम्मा	२०५	१९९	१८७	१७३	१६१	१४१	९९

६२. पाँच वर्षमुनिका बालबालिकालाईवषको २ पटक भिटामिन ए, जुकाको औषधीर पोलियो थोपा खुवाएको विवरण

लिंग	जम्मा संख्या (No. of children)	भिटामिन ए खुवाएको बालबालिकाको संख्या	जुकाको औषध खुवाएको बालबालिकाको संख्या	पोलियो थोपा खुवाएको बालबालिकाको संख्या
बालक	३४१	३४७	३३४	३४२
बालिका	२८४	२८०	२७१	२८१
जम्मा	६२५	६२७	६०५	६२३

६२. दुई बालबालिका चिन्ह भएको आयोडिनयुक्त नुन प्रयोग गर्ने गर्नुभएको छ ?

वडा नं.	छ	छैन	जम्मा
१	५५९	४	५६३
२	६८८	१०	६९८
३	४८९		४८९
४	४६८	१	४६९
(blank)	३		३
जम्मा	२२०७	१५	२२२२

६३. बितेको १ वर्ष भित्रको तपाईको परिवारमा रहेका गर्भवती महिलाको स्वास्थ्य अवस्था बारे जानकारी

गर्भवती आमाको विवरण	गर्भवती परीक्षण गरेको पटक (संख्या)	आइरन चक्कीको प्रयोग (चक्कि संख्या)	टि. टि. खोप लगाएको संख्या	नवजात शिशुको जाँच गराएको संख्या
Average	३.२५	१४८.१६६६६६७	१.३९२१५६८६३	२.३३३३३३३३३

प्रसूति कहाँ भएका (तलको कोठामा नम्बर लेख्ने	संख्या
१. स्वास्थ्य संस्थामा,	१९
२. घरमा स्वास्थ्यकर्मीको सहयोगमा,	१
३. घरमा स्वास्थ्यकर्मीको सहायोग बिना	२

६४. अनौपचारिक शिक्षामा बाल(विद्यालय शिक्षाबाट वंचित(१० देखि १४ वर्ष सम्मका सहभागिता)

अनौपचारिक शिक्षा लिइरहेका	संख्या
बालक	२०
बालिका	१०
जम्मा	३०

६५. गएको ३ वर्षभित्र तपाईंको परिवारमा कसैको विवाह भएको भए सो को विवरण दिनुहोस

विवाह भएको	कति जना	विवाह गर्दाको उमेर कति वर्षका (Average)
पुरुष	१५७	२५.३५२९४११८
महिला	११९	२१.५०४३४७८३
जम्मा	२७६	२३.४२८६४४५

६६. तपाईका घरका १८ वर्षभन्दा कम उमेरका कति जना बालबालिका देहायको निकायमा प्रतिनिधि वा सदस्य रहेका छन्?

		Responses		Percent of Cases
		N	Percent	
$representative@a	स्थानीय निकाय	१	१.१%	१.१%
	स्थानीय स्वास्थ्य संस्था व्यवस्थापन समिति	१	१.१%	१.१%
	स्थानीय विद्यालय व्यवस्थापन समिति	३	३.४%	३.४%
	स्थानीय बाल समूह वा बाल क्लव, बालमैत्री स्थानीय शासन समिति वा बाल संजाल	८४	९४.४%	९५.५%
जम्मा		८९	१००.०%	१०१.१%

बालमैत्री स्थानीय शासनका तहगत खुड्किला सम्बन्धी विवरण :

क्रियाकलाप	प्रमाणका आधारहरु
बालमैत्री स्थानीय शासनको अवधारणाको अभिमुखीकरण, विकास तथा विस्तार	उपस्थिति रजिष्ट्रर/विवरण, कार्यक्रम भएको मिति, स्थान, उपस्थित साझेदार संस्थाहरुको नामावली, संख्या
बालमैत्री स्थानीय शासन प्रवर्द्धनका लागि गाउंपालिका तथा वडास्तरमा समितिको गठन	समिति गठन गरिएको निर्णय, समितिको वैठकको निर्णय पुस्तिका
बालमैत्री नीति, रणनीति तयारीको लागि कार्ययोजना तर्जुमा	कार्ययोजना गाउंपालिकाबाट स्वीकृत भएको मिति
गाउंपालिकामा बालमैत्री स्थानीय शासन सम्पर्क इकाई वा शाखाको संस्थागत प्रवन्ध	गाउं कार्यपालिकाबाट भएको निर्णय
निश्चित सूचक/मापदण्डका आधारमा गाउंपालिका/वडा छनौट, निर्णय	गाउंपालिकाको निर्णय
बालबालिकाको वस्तुगत विवरण तयारी	छापिएको प्रोफाइल
बालकोषको स्थापना	परिषद्को निर्णय र कोषको अवस्था
बालक्लब तथा सामुदायिक संस्थाहरुको गठन, विकास र परिचालन	गा.पा.तथा वडाको अभिलेख र प्रगति विवरण
सरोकारवालाहरुको पहिचान, समन्वय र संजाल निर्माण	सरोकारवालाहरुको नामावली तथा कार्यक्षेत्र र सहकार्य देखिने गरी तयार गरिएको प्रतिवेदन
सरोकारवालाहरुबाट बालमैत्री स्थानीय शासन संचालनको प्रतिबद्धता घोषणा	प्रतिबद्धता व्यक्त गरिएको प्रमाण
आवधिक र वार्षिक योजना तर्जुमा, लगानीको सुनिश्चितता र योजना कार्यान्वयन	योजना दस्तावेज
बालबालिकाको स्थितिपत्र तर्जुमा र सार्वजनिकीकरण	प्रकाशित पुस्तिका
अनुगमन, समीक्षा र मूल्याङ्कन	गाउंपालिकामा रहेको अनुगमन, समीक्षा र मूल्यांकन प्रतिवेदनहरु

क्रियाकलाप	प्रमाणका आधारहरु
स्थानीय तहको परिषद्बाट आफ्नो कुल पूँजीगत बजेटको कम्तिमा १५ प्रतिशत रकम बालबालिकाको क्षेत्रमा खर्च गर्ने प्रतिवद्धता सहितको परिषद्को निर्णय	परिषद्को निर्णय प्रतिलिपि
बालमैत्री स्थानीय शासनको न्यूनतम सेवा सूचकको निर्धारण	गा.पा.तथा वडाको निर्णय प्रतिलिपि
बालमैत्री गाउँ पालिका तथा वडाको घोषणा र यसको निरन्तरता	परिषद्को निर्णयको प्रतिलिपी
बालबालिकाको लागि स्थानीय विकास योजना तयार गरिएको	● बालबालिकाको बस्तुगत विवरण (प्रोफाईल) तयारी ● प्रत्येक २ वर्षमा अद्यवधिक गरिएको ● गा.पा.को आवधिक योजना (कम्तिमा ५ वर्षको) गापाको वार्षिक योजना ● बालबालिकाको लागि स्थानीय योजना (वार्षिक कार्य योजना)
बालबालिकाका लागि लगानी योजना तयार गरिएको	● आवधिक लगानी योजना (३ देखि ५ वर्षको): । ● वार्षिक लगानी योजना (१ वर्षको): ।
बालमैत्री नीति तथा कार्यविधिहरु तयार गरिएको	● बालमैत्री आचारसंहिता (अनिवार्य छ) ● बालमैत्री स्थानीय शासन सम्बन्धी नीति, कार्यविधि, निर्देशिका, विनियम ● विद्यमान विनियम, निर्देशिका, कार्यविधि आदिमा परिमार्जन गरी बालमैत्री बनाएको ।
बालबालिकाको स्थितिपत्र तयार गरिएको	● बालमैत्री स्थानीय शासन राष्ट्रिय रणनीतिमा व्यवस्था भए वमोजिम सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले निर्धारण गरेको ढाँचामा छ । ● वार्षिक रुपमा प्रकाशन गरिएको

क्रियाकलाप	प्रमाणका आधारहरु
न्यूनतम्सूचक निर्धारण	● बालमैत्री स्थानीय शासन कार्यान्वयन कार्यविधि/निर्देशिकामा समावेश गरिएका ३६ वटा सेवा सूचक र १५ वटा संस्थागत सूचकहरुलाई न्यूनतम सूचकको रुपमा लिइएको ● बालमैत्री स्थानीय शासनका न्यूनतम सूचकहरुको स्थानीयकरण (सरलीकरण) गरिएको ● स्थानीय अवस्था र आवश्यकता अनुसार थप सूचकहरु निर्धारण गरिएको
सूचक प्राप्ति	● योजनामा लक्षित सूचकहरु मध्ये सबै भनिएकोमा शत् प्रतिशत र अन्यमा सूचकमा अलग अलग न्यूनतम् ८० प्रतिशत नतिजा प्राप्त गरेको ● सूचक प्राप्त भए नभएको सम्बन्धमा गा.पा.ले अनुगमन गरेको (आफैं अनुगमन गरेको वा वाह्य निकायबाट अनुगमन गरिएको)
अनुगमनमा सहभागिता	● सम्बन्धित विषयगत निकाय ● बालक्लव वा बाल सञ्जाल ● राजनैतिक दल ● गा.पा. पदाधिकारी ● बालबालिकाको क्षेत्रमा कार्य गर्ने गैसस, विकास साझेदार, निजी क्षेत्र ● बालमैत्री स्थानीय शासन, गाउँ, वडा/समुदाय समिति ● सामुदायिक संस्था ● अन्य (खुलाउने)

मोदी गाउँपालिका

गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय, पातिचौर पर्वत

बालमैत्री स्थानीय शासन प्रवर्धन ,घोषणा तथा निरन्तरताका लागि मोदी गाउपालिका गाउँकार्यपालिकाद्धारा स्वीकृत बालमैत्री आचार संहिता-२०७८

बालबालिकाले पालन गर्नु पर्ने आचार संहित	अभिभावकले पालन गर्नु पर्ने आचार संहित	विद्यालय/स्वास्थ्य-संघ संस्था व्यवसायीले पालन गर्नु पर्ने आचार संहिता	स्थानीय तहले पालन गर्नु पर्ने आचार संहिता
• विद्यालय उमेरका सम्पूर्ण बालबालिका नियमित रुपमा विद्यालय पोशाकमा विद्यालय जाने ।	• विद्यालय उमेरका हाम्रा छोराछोरीहरुलाई नियमित रुपमा विद्यालय पोशाकमा विद्यालय पठाउने।	• प्रत्येक विद्यालयका सेवा क्षेत्र भित्र रहेका विद्यालय उमेर समुहका बालबालिकाहरुलाई अनिवार्य रुपमा विद्यालयको पहुँचमा ल्याउने । • बिद्यालय निर्धारित समयसम्म संचालन गर्ने।	• वडा लाई बालमैत्री घोषणा तथा निरन्तरताका लागि आवश्यक वजेटको व्यवस्था गर्ने । विद्यालयको अवस्था अनुगमन गर्ने ।
• विद्यालय हाताभित्र विद्यालयको नियमको पालना गर्दै उछृङखल व्यवहार नगरी अनुशासित बन्ने	• विद्यालयमा समय समयमा अनुगमन गरी पूर्ण शैक्षिक वातावरण सिर्जना गर्न आवश्यक सहयोग गर्ने ।	• विद्यालयमा बालबालिका, अभिभावक र शिक्षकले पालना गर्नुपर्ने नीति नियमको बारेमा सचेत गराउने ।	• विद्यालय.व्यवस्थान.समितिको बैठकमा उपस्थित हुने ।
• स्थानीय स्तरमा स्थापित ालसमुहहरुमा सक्रिय सहभागीता जनाउँदै कसैलाई कुनै पनि किसिमको भेदभाव नगर्ने	• विद्यालयमा समय समयमा अनुगमन गरी पूर्ण शैक्षिक वातावरण सिर्जना गर्न आवश्यक सहयोग गर्ने ।	• विद्यालयमा बालबालिका, अभिभावक र शिक्षकले पालना गर्नुपर्ने नीति नियमको बारेमा सचेत गराउने ।	• विद्यालय.व्यवस्थान.समितिको बैठकमा उपस्थित हुने ।
• स्थानीय स्तरमा स्थापित बालसमुहहरुमा सक्रिय सहभागीता जनाउँदै कसैलाई कुनै पनि किसिमको भेदभाव नगर्ने ।	• बालबालिकालाई अनुशासित र योग्य बनाउन बालसमुह तथा संस्कार सदनमा सहभागी हुन प्रेरित गर्नेछौं र उनीहरुलाई भेदभाव नगर्ने ।	• बालबालिका तथा अभिभावकलाई बालसमुहको महत्वबारे सचेत गराउने ।	• बालसमुह संजाल गठन संचालन, सहजीकरण, क्षमता बिकासका लागि अवसर दिनेर बैठक गर्न सिकाउने।

बालबालिकाले पालन गर्नु पर्ने आचार संहित	अभिभावकले पालन गर्नु पर्ने आचार संहित	विद्यालय/स्वास्थ्य-संघ संस्था ब्यवसायीले पालन गर्नु पर्ने आचार संहिता	स्थानीय तहले पालन गर्नु पर्ने आचार संहिता
● विद्यालय र समुदाय स्तरमा सञ्चालित विभिन्न अतिरिक्त क्रियाकलापहरुमा सहभागी हुने। निर्धक्क रुपमा आफ्नो हक अधिकारको बारेमा कुरा राख्ने र कर्तव्यको बारेमा सचेत हुने ।	● समुदाय र विद्यालयमा हुने अतिरिक्त क्रियाकलापमा सहभागी हुन प्रेरित गर्ने ।	● घर परिवार तथा समाजमा बालमैत्री वातावरण सिर्जना गर्न अभिप्रेरित गर्ने । ● मार्ग निर्देशन २०७४ बमोजिम बाल समुह संचालन गर्ने	● भौतिक पूर्वाधार निर्माण गर्दा बालमैत्री अवधारणा अवलम्बन गर्ने ।
● बाल विवाहको लागि कुनै पनि अवस्थामा मञ्जुरी हुनेछैनौ र अन्यत्र हुन लागेमा पनि रोक्ने ।	● बालविवाह, बालयौन दुर्व्यवहार , बालश्रम जस्ता कार्य नगर्ने गर्न पनि नदिने तथा सो देखिएमा सम्बन्धीत निकायमा सूचना दिने	● बालबालिकाहरु माथी हुनेहिंसा, दुर्व्यवहार, र बालश्रम शोषण गर्नेलाई दण्डित गर्ने र रोक्न सचेतना फैलाउने ।	● बालबलिका माथि हुने शोषण, हिंसा तथा दुर्व्यवहारको अनुगमन गरि निवारण गर्ने ।
● बालबालिकाका आधारभूत आवश्यक्ताहरु पोषिलो खाना, आवास, स्वास्थ्य, शिक्षा, अवसर, माया, संरक्षण लगायतका बालअधिकारका विषयहरुबारे जानकारी राख्दै अरुलाई पनि सिकाउने ।	● बालबालिकालाई बालअधिकार र कर्तव्यका कुराहरु सिक्न प्रेरित गर्दैअवसर पनि प्रदान गर्ने।	● दण्ड रहित र बालमैत्री वातावरणमा पठनपाठन गर्दै , बालअधिकारको संरक्षणगर्दै बालबालिका तथा अभिभावकहरुलाई बालअधिकार सम्बन्धी सचेत गराउने ।	● बालमैत्री विद्यालय घोषणाका लागि आवश्यक अनुगमन तथा वातावरण तयार गर्ने ।

बालबालिकाले पालन गर्नु पर्ने आचार संहित	अभिभावकले पालन गर्नु पर्ने आचार संहित	विद्यालय/स्वास्थ्य-संघ संस्था व्यवसायीले पालन गर्नु पर्ने आचार संहिता	स्थानीय तहले पालन गर्नु पर्ने आचार संहिता
• भिन्न क्षमता भएका बालबालिकालाई सहयोग गर्ने • आफुले सकेको काममा परिवारको सहयोग गर्ने । • बजारिया खाना भन्दा घरायसी खाना खाने । • बाल दुव्यर्वहार,विभेद,श्रम शोषण विरुद्ध आवाज उठाउने • यातायातका साधनमा जथाभावी नझुण्डिने, ट्रफिक नियमको पालना गर्ने	• भिन्न क्षमता भएका बालबालिकाहरुको आवश्यकताको पहिचान गरी सहयोग पुऱ्याउन पहल गर्ने तथा छोरा छोरीमा विभेदपूर्ण व्यवहार नगर्ने ।	• गरिब तथा जेहेन्दार विद्यार्थीहरुलाई छात्रवृत्तिको व्यवस्था गर्नुका साथै प्रत्येक विद्यालय र संघ संस्थामा निर्माण गरिने भौतिक संरचना बालमैत्री बनाउने ।	• बालबालिकाद्धारा बालमैत्री योजना छनोट गरि कार्यान्वयनका लागि बजेट विनियोजन गर्ने
• आफुले नबुझेको र नजानेको कुरा शिक्षक तथा आफ्नो अभिभावकलाई सोध्नेछौं साथै आफुसंग सम्बन्धीत पारिवारिक छलफल तथा निर्णयमा सहभागी हुने ।	• अभिभावक समक्ष निर्धक्कसंग बालबालिकाले आफ्नो कुरा राख्न सक्ने वातावरण सिर्जना गर्ने	• गाउँपालिका क्षेत्र भित्रका बालबालिकालाई वडा भेला, योजना तर्जुमा समिति र सहभागीतात्मक योजना तर्जुमा प्रक्रियाका चरणमा बालबालिकाको सक्रिय सहभागीताको सुनिश्चितता गर्ने ।	• ऐन नियम रणनीतिले दिएको अधिकार प्रयोग गरि वडा लाई बालमैत्री घोषणा गर्ने ।
• गाउँ घरमा हुन लागेको तथा भइरहेको वालविवाह, बालयौन दुर्व्यवहार तथा बालश्रम जस्ता कुराहरु हुन नदिने सोको जानकारी सम्बन्धित संस्थालाई दिने ।	• आफ्नो घरमा कुनै पनि बालबालिकाको बालविवाह नगर्ने र बालश्रममा पनि नलगाउने ।	• बालश्रमको अवस्था रहन नदिनुका साथै बालविवाह र बालयौन दुर्व्यवहारलाई अन्त्य गर्न सधै प्रयासरत रहने	• घोषित बालश्रम मुक्त वडा निरन्तरताका लागि सधै प्रयत्नरत रहने र बालविवाह हुन नदिनका लागि सरोकारवालाहरुलाई निरन्तर सचेत गर्ने गराउने ।

बालबालिकाले पालन गर्नु पर्ने आचार संहित	अभिभावकले पालन गर्नु पर्ने आचार संहित	विद्यालय/स्वास्थ्य-संघ संस्था व्यवसायीले पालन गर्नु पर्ने आचार संहिता	स्थानीय तहले पालन गर्नु पर्ने आचार संहिता
• समय तालिका अनुसार पढ्ने ,लेख्ने, सुत्ने, खेल्ने र सञ्चार माध्यमको उचित प्रयोग गर्ने ।	• पढ्न लेख्न, खान, सुत्न, खेल्न र सञ्चार माध्यमको उचित प्रयोग गर्न समय तालिका बनाउने । नियमित स्वास्थ्य परिक्षण गर्नुका साथै खोप लगाउने व्यवस्था मिलाउने ।	• समुदायमा बालस्वास्थ्य सम्बन्धी सचेतना जगाउनुको साथै व्यक्तिगत सरसफाई र पोषण सम्बन्धी जानकारी गराउने ।	• विषयगत सेवा प्रदायक निकाय सँग निरन्तर वहस छलफल गरि उचित सेवा प्रवाहको वातावरण निर्माण गर्ने
सुर्ती जन्य, मादक पदार्थको प्रयोग तथा खरिद विक्रि एंव दुर्व्यसनमा संलग्न नहुने ।	मादक पदार्थ तथा सुर्ती जन्य पदार्थको खरिद विक्रि एवं प्रयोगमा बालबालिकालाई संलग्न नगराउनेर बालबालिका अगाडि प्रयोग नगर्ने	धुम्रपान, मद्यपान, सुर्ती जन्य सामाग्रीहरु खरिद विक्रि ओसार पसार गर्न बालबालिकालाई नलगाउने र अरुलाई पनि सचेत गराउने ।	कानूनी आधारमा कुलतको संगती न्यूनीकरणका लागि सम्बन्धीत निकायको सहयोग लिई कार्य गर्ने ।
बालअधिकारको हनन भएको अवस्था देखेमा सम्बन्धीत निकायमा खबर पुऱ्याउने ।	कुलत तथा दुर्व्यसनमा फस्न नदिनुका साथै घरपरिवार तथा समुदायमा त्यस्तो अवस्थालाई निरुत्साहित गर्ने ।	बालअधिकार हननका घटनाहरु अनुगमन गर्दै त्यसको समाधानका लागि आवश्यक पहल गर्ने । निर्माण , यातायात, होटेल व्यवसायमा बालश्रम निषेध गर्ने ।	निरन्तर घरदैलो अनुगमन तथा उत्प्रेरणा जागरण गर्ने बालबालिकाहरुलाई युद्ध, नारा जुलुश,राजनैतिक कार्यक्रममा संलग्न नगराउने ।
अपरिचित व्यक्तिको ललाई फकाइ तथा प्रलोभनमा नफस्ने ।	अपरिचित व्यक्तिको ललाई फकाई तथा प्रलोभनमा नफस्न बालबालिकालाई सचेत गराउने	बालबालिकाहरुको सान्दर्भिक सहभागिता गराउने । → बालबालिकाका लागि नियमित वजेट विनियोजन गर्ने → बालसमुह संचालनमा सहजीकरण गर्ने ।	बालमैत्री सूचक प्राप्त भएका कागजात व्यवस्थापन गर्ने । → गाउँपालिका तथा वडाहरुमा बालमैत्री शाखा स्थापना गर्ने

बालबालिकाले पालन गर्नु पर्ने आचार संहित	अभिभावकले पालन गर्नु पर्ने आचार संहित	विद्यालय/स्वास्थ्य-संघ संस्था व्यवसायीले पालन गर्नु पर्ने आचार संहिता	स्थानीय तहले पालन गर्नु पर्ने आचार संहिता
आफू आवद्ध रहेको वा आफूलाई बोलाइएको सामाजिक संस्थाको बैठकमा नियमित र सक्रिय सहभागी हुने छौँ र बाल समुह मार्फत बाल सहभागिता अभिबृद्धिमा पहल गर्ने ।	बालसमुह तथा बालबालिका आवद्ध भएको सामाजिक संघसंस्थाको कार्यक्रम तथा बैठकमा अर्थपूर्ण सहभागीताको लागि प्रेरित गर्ने ।	विद्यालय व्यवस्थापन समिति, स्वास्थय व्यवस्थापन समिति, बालसमुह तथा विभिन्न सामाजिक संरचनामा बालबालिकालाई अर्थपूर्ण सहभागीता गराउनका लागि सहयोग गर्ने ।	अर्थपूर्ण बाल सहभागीताको लागि विषयगत सरोकारवाला सँग निरन्तर समन्वय गर्ने
दिसा पिसावको लागि चर्पीको प्रयोग र चर्पीको सरसफाइ गर्ने ।	सुलभ तथा बालमैत्री शौचालयको व्यवस्था गरिदिने ।	सुलभ तथा बालमैत्री शौचालय निर्माणका लागि सचेतना फैलाउने र सक्दो सहयोग गर्ने ।	शौचालयको प्रयोग, सरसफाई तथा खुला दिशामुक्त वडा निरन्तरताकालागि सचेत रहने ।
→ व्यक्तिगत सरसफाईमा ध्यान दिदै हात धुनु पर्ने अवस्था बुझ्ने र कार्यान्वयन गर्ने ।	→ नियमित सरसफाई जस्तै नङ काट्ने, कपाल कोर्ने,काट्ने, ब्रस गर्ने, साबुन पानीले हात धुने, नुहाउने आदि कुराको ख्याल गर्ने ।	स्वच्छ पिउने पानीको व्यवस्था गर्नुको साथै सरसफाइ सम्बन्धी सचेतना जगाउने	सबै घरधुरीमा पिउन योग्य पानीको व्यवस्थापन सुनिच्छित गर्ने । → बिध्यालयहरुका शौचालय बालमैत्री बनाउने ।
पोषिलो खानेकुरा खाने , भाइवहिनी र साथीलाई पनि खानको लागि प्रेरित गनु । → ६ महिना सम्मको बालबालिकालाई आमाको दुध मात्र खुवाउनका लागि अभिभावकलाई सचेत गराउने।	समयमा खाजा र सन्तुलित भोजनको व्यवस्था मिलाउने क्रममा षोषण युक्त खाने कुरा र जन्मान्तरको व्यवस्था गर्ने ।	पोषणयुक्त खानेकुरा र सन्तुलित भोजनको विषयमा अभिभावक तथा बालबालिकालाई सचेत गराउने ।	पोषिलो खाना तथा स्थानीय रुपमा व्यवस्थापन सम्बन्धी ज्ञान, सिप, धारणाको प्रवाह गर्ने

बालबालिकाले पालन गर्नु पर्ने आचार संहित	अभिभावकले पालन गर्नु पर्ने आचार संहित	विद्यालय/स्वास्थ्य-संघ संस्था व्यवसायीले पालन गर्नु पर्ने आचार संहिता	स्थानीय तहले पालन गर्नु पर्ने आचार संहिता
आवश्यक परेको खण्डमा सुरक्षित हुदै घरपरिवारको ज्येष्ठ सदस्यको अनुमति लिएर मात्र बाहिर निस्कने ।	आवश्यक परेको सन्दर्भमा बालबालिकाको उपस्थितीको आवश्यकतालाई मध्यनजर गरि सम्बन्धीत क्षेत्रमा अर्थपूर्ण सहभागीता गराउने	घरबाट बाहिर निस्किदा बालबालिका माथि हुन सक्ने दुर्व्यवहार र त्यसबाट बच्ने उपायबारे सचेत गराउने।	समुदायमा आधारित बाल संरक्षणमा काम गरिरहेका समुह संगठनसँग निरन्तर समन्वय गर्ने
→ विद्यालय भर्ना अभियान, खोप अभियान, सरसफाई सप्ताह लगाएतका राष्ट्रिय अभियानहरुमा बालसमुह मार्फत सक्दो जनचेतना र सहयोग गर्ने ।	बालबालिकालाई समयमा विद्यालय भर्ना गर्ने, खोप लगाउने कार्य गर्नुका साथै वालवालिकाको सरसफाईमा ध्यान दिने ।	जन्म दर्ता अभियान, विद्यालय भर्ना अभियान, खोप अभियान, सरसफाई सप्ताह लगाएतका राष्ट्रिय अभियानहरु सञ्चालन गर्ने ।	घटना दर्ता तथा अन्य अभियान जस्ता कार्यक्रमको आयोजना तथा तथ्याङ्क अध्यावधिक गर्ने ।
साना भाई बैनीलाई बाल विकास केन्द्रमा भर्ना गर्न अभिभावकलाई प्रेरित गर्ने ।	साना बालबालिकालाई बालविकास केन्द्रमा भर्ना गर्ने ।	बालविकास केन्द्रको स्थापना तथा सञ्चालन गर्ने । → कमजोर विद्यार्थीहरुकालागि अतिरिक्त कक्षा संचालन गर्ने ।	बाल विकास केन्द्रको अवस्था निरन्तर अनुगमन गर्ने । → बाल विकास केन्द्रको उचित व्यवस्थापन गर्ने
बालमैत्री स्थानीय शासनको प्रर्वद्धनमा बाल समुहका सदस्यहरु परिचालन गर्ने ।	बालमैत्री स्थानीय शासनको प्रवर्द्धन, घोषणा तथा निरन्तरता गर्ने कार्यमा पूर्ण रुपमा प्रतिवद्धताका साथ लाग्ने ।	बालमैत्री लगानी योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन गरि बालमैत्री स्थानीय शासन अभियानको सफलताका लागि पूर्ण रुपमा समर्पित हुने ।	बाल सहभागितामा बालमैत्री योजना छनौट गर्ने । आवधिक लगानी योजना निर्माण गरि कार्यान्वयन गर्ने । बालमैत्री योजना कार्यान्वयनको अवस्था अनुगमन गर्ने ।
आफूभन्दा ठूलालाई आदर र सानालाई माया गर्ने ।	बालबालिकालाई घरायसी आदर सम्मान सम्बन्धी बानीको विकास गराउने	घरायसी आदर सम्मान बारे बाल बालिकालाई क्षमता बिकास गर्ने	समाजमा सामाजिक संस्कार स्थापनाका लागि कार्यक्रम गर्ने → बालमैत्री ऐन कानुन कार्यान्वयन गर्ने

बालबालिकाले पालन गर्नु पर्ने आचार संहित	अभिभावकले पालन गर्नु पर्ने आचार संहित	विद्यालय/स्वास्थ्य-संघ संस्था व्यवसायीले पालन गर्नु पर्ने आचार संहिता	स्थानीय तहले पालन गर्नु पर्ने आचार संहिता
बालबालिकाका योजना कार्यान्वयन भए नभएको अनुगमन गर्ने	आफ्ना छोरा छोरीलाई कम्तीमा ६ महिनासम्म पूर्ण स्तनपान गराउने ।	→ बालमैत्रीमा आधारित अतिरिक्त क्रियाकलाप गरि बालबालिकालाई समावेश गर्ने	जेहेन्दार, उत्कृष्ट बालबालिकाको सम्मानका लागि कार्यक्रमको निर्माण गर्ने ।